

Geluk en zelfvertrouwen

Voor ieder kind, ook voor het “speciale”

2e uitgave
2 September 2009
Wilma Verhagen

Voorwoord

Waarom dit boek?

In de praktijk ben ik vele kinderen tegen gekomen die, ondanks alle goede zorg van ouders en pedagogisch medewerkers, zich anders gedragen dan de doorsnee kinderen. Deze kinderen onderscheiden zich door zich agressiever te gedragen, teruggetrokken gedrag te vertonen, meer aandacht vragen, veel huilen en/of meer krijsen dan andere kinderen. Als deze kinderen in een kindercentrum komen als baby is er nog nooit bij hen onderzoek gedaan. Men kan, als een kind als baby in het kindercentrum komt, nog niet weten wanneer en waarom een kind zich op een andere manier zal gaan gedragen als de doorsnee kinderen.

Het is dan ook vaak niet te voorspellen hoe deze kinderen zich zullen ontwikkelen. Zijn het gezonde kinderen en hebben deze kinderen geen moeite om het tempo van de groep in het kindercentrum te volgen dan is de kans groot dat het kind op een plezierige manier op zal groeien en hoeft daar geen speciale aandacht naar uit te gaan (uiteraard wel voldoende aandacht). Er zijn echter ook kinderen die wél speciale aandacht vragen en die deze aandacht ook nodig hebben. Dit kan zijn doordat het kind allergieën heeft, astma of een andere medische conditie. Ook kunnen kinderen extra aandacht nodig hebben doordat bij deze kinderen op een gegeven moment ADHD, aan autisme verwante stoornis of een andere psychische stoornis is geconstateerd. Er is daarom op het moment dat deze kinderen op het kindercentrum komen niet te voorspellen dat deze kinderen in de toekomst extra aandacht nodig hebben. Toch zijn er kinderopvangorganisaties die durven te zeggen “dat komt bij ons niet voor!”. Bij deze organisaties is er geen plaats voor het “speciale” kind.

Ook zijn er kindercentra die beseffen dat er kinderen kunnen zijn die wat meer aandacht nodig hebben dan het “doorsnee” kind en flexibel zijn in hun toelatingsbeleid. De laatste zijn zich bewust van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid en erkennen dat er diversiteit bestaat onder de kinderen die er komen.

Hoe vaak komt het voor dat gediagnosticeerde kinderen geen of te laat hulp krijgen die ze nodig hebben? Kinderen die extra aandacht nodig hebben komen veel in deze maatschappij voor, overal zijn deze kinderen te vinden. Ook zij hebben het recht om op de juiste manier bejegend te worden. Juist voor deze kinderen is het van belang om een goede opvang te creëren waar ze in ieder geval begrepen worden, en dat kan ook, mits er aan bepaalde voorwaarden voldaan wordt. In goede kinderopvang organisaties is er vaak een speciale zorgcoördinator die ervoor zorgt dat deze kinderen op een goede manier worden opgevangen. Ouders en pedagogisch medewerkers kunnen bij deze persoon terecht als ze vragen hebben.

Ik gun alle kinderen, dus ook de kinderen met extra behoeften, een gelukkige toekomst, maar ik beseef dat dit niet vanzelf kan komen. Ik zou graag willen dat kinderen die gebruik maken van de kinderopvang een zo’n gelukkig mogelijke tijd krijgen. Door dit boek te schrijven probeer ik zo veel mogelijk mensen te bereiken waardoor dit doel wat dichterbij kan komen.

Ik hoop mensen in kinderopvangorganisaties bewust te maken van hun mogelijkheden waarna deze daardoor rekening houden met de gewone én speciale behoeften van kinderen.

Waarover gaat dit boek?

Wat de “speciale” kinderen nodig hebben wordt vaak in specialistische boeken besproken en bijna niet in de “gewone” boeken over opvoeding zodat het lijkt of deze kinderen geen “gewone” kinderen zijn. Het zijn echter gewone kinderen die vaak voorkomen en niet opzij

geschoven mogen worden als zijnde een freak of een “bijzonderheid”. Dit zeg ik niet om mensen te kwetsen, maar ik heb aan den lijve ondervonden dat er kinderopvang organisaties zijn die voor deze kinderen niet voldoende in huis (willen) hebben.

Ik heb het in dit boek niet over kinderen die een zware aandoening hebben of die ernstig gestoord gedrag vertonen, deze kinderen kunnen het beste geholpen worden door specialistische hulp. Het gaat hier om kinderen die in lichte mate extra aandacht behoeven en op een normale school, eventueel met een rugzakje, mee kunnen komen.

Kinderen hebben gereedschap nodig, ook de “speciale” kinderen, en als sommige kinderen moeite hebben om vaardigheden uit zichzelf op te pikken zullen opvoeders er extra aandacht aan moeten besteden. Doe je dat niet dan krijgen deze kinderen het in hun leven extra lastig en worden er op aangekeken dat ze deze vaardigheden niet kennen terwijl de opvoeders te kort geschoten zijn. Deze kinderen zijn dan extra gevoelig en worden daarom vaak in hun leven gepest of niet serieus genomen.

Tot slot

Het is niet mijn bedoeling om van een kinderopvang organisatie een organisatie te maken die gespecialiseerd is in het opvangen van kinderen met een zware handicap. Het gaat mij over kinderen die, met een klein duwtje in de rug, normaal in de maatschappij kunnen functioneren. Ook is het niet mijn bedoeling om kinderopvangorganisaties in een kwaad daglicht te zetten, integendeel. Ik zou willen dat er van fouten die gemaakt worden wordt geleerd omdat ik me soms zorgen maak om de kinderen en deze staan naar mijn mening centraal in de kinderopvang.

Ik wil met dit boek bereiken dat er een discussie op gang komt over de wijze van opvang. Ik zou graag zien dat er nagedacht wordt over de omgang met kinderen in het besef dat er verschil is in diversiteit, zowel fysiek, mentaal, sociaal en cultureel. Dat er verschil is tussen de verschillende methoden die men gebruikt en dat men rekening moet houden met de tijd waarin men leeft.

Wilma Verhagen

Inhoud:

Hoofdstuk	Pagina
Inleiding	5
1. Het doel	6
2. Het gebruik van verschillende methoden	13
3. Signalen herkennen	30
4. Het juiste gereedschap aanreiken	47
5. Activiteiten	70
6. De organisatie	77
8. Tot slot	86
Literatuur	88
Bijlage	90

Inleiding

Waarom deze titel?

“*Geluk en zelfvertrouwen*” is de titel van dit boek. Deze titel wil zeggen dat ieder kind recht heeft op een opvoeding die hen naar een gelukkig leven leidt, een leven waarin men zelfverzekerd rondloopt in de maatschappij en waar men van zichzelf bewust is. Door dit doel voor ogen te houden kan men het kind een goede en gedegen ondergrond geven waar ze later veel plezier van zullen hebben. Dat is wat ik de kinderen in hun leven wil meegeven.

Alle kinderen hebben het recht om gelukkig te zijn en dat kunnen ze alleen als we ervoor zorgen dat ze krijgen wat ze nodig hebben. Het is daarom zaak om de situatie van het kind, indien nodig, zodanig te verbeteren dat het weer plezier heeft in het leven. Ik besef heel goed dat er veel variabelen zijn die invloed hebben op het welzijn van het kind zoals de invloed van ouders, school, televisie, kinderen op straat, familie en nog veel meer. Genoeg aandacht en zorg, veel liefde en respect voor de persoon, ook het juiste gereedschap om zich in de maatschappij staande te kunnen houden kan de kans op geluk vergroten. Als we met z’n allen ervoor kunnen zorgen dat dit ook gebeurt, zonder uitzondering van bepaalde groepen kinderen, dan heb ik mijn doel bereikt.

Wat staat er in dit boek?:

De volgorde van de hoofdstukken zijn niet geheel willekeurig. In het begin wil ik duidelijk maken wat het doel is om daarna de lezer te duiden op het juiste gereedschap die een pedagogisch medewerker tot zijn/haar beschikking heeft, zoals de diverse methodes die geschreven zijn. Vervolgens laat ik zien wat het kind aan signalen afgeeft en geef ik een aanzet die kan leiden tot een betere omgang van het “speciale” kind.

Ieder kind heeft gereedschap nodig dus ook het “speciale” kind. Daarom ga ik in op enkele facetten van het gereedschap dat een kind nodig heeft in zijn/haar leven. Hierdoor kan het wat duidelijker worden wat een kind aan gereedschap zou kunnen missen. Vervolgens probeer ik door middel van vragen aan het kind te weten te komen wat een kind aan activiteiten zou willen doen. Belangrijk hierbij is dat de activiteit die je samen met de kinderen wilt doen ook door de kinderen leuk gevonden moet worden.

Om het boek af te maken staat er nog een hoofdstuk in over de organisatie omdat men aan de organisatie de kwaliteit af kan lezen. Het is erg belangrijk dat de pedagogisch medewerker, die tenslotte het kind moet begeleiden, zich prettig voelt in de organisatie. Als de pedagogisch medewerker zich niet gelukkig voelt in de organisatie zal dat ten nadele komen van de omgang met het kind.

Als alle condities voor pedagogisch medewerkers en daardoor voor de kinderen verbeteren dan komt het geluk van het kind steeds een beetje dichterbij en zijn we aan de titel van het boek beland, n.l. *Geluk en zelfvertrouwen*. Voor ieder kind, dus ook voor het “speciale”.

In dit boek staan veel voorbeelden uit de praktijk omdat dit vaak beter uitlegt waar de problemen zich voordoen en hoe je hier op kunt reageren.

De namen in dit boek zijn veranderd i.v.m. de privacy van de personen.

1. Het doel

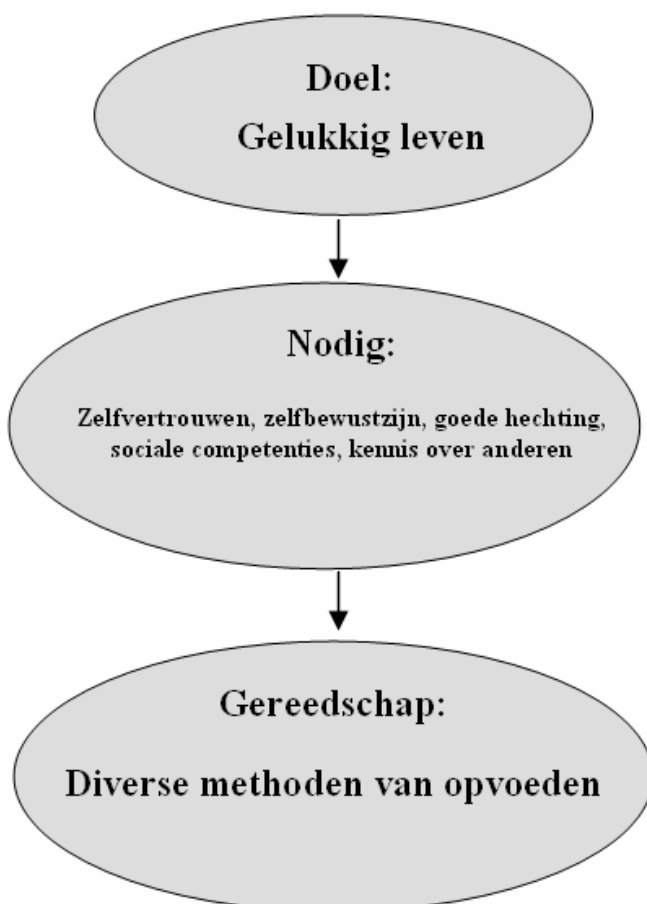
In dit hoofdstuk verklaar ik de titel van dit boek. Hoe kom je tot geluk en wat heb je daar voor nodig. Dit hoofdstuk is onderverdeeld in:

1. Hoe kom je tot geluk? Een beschrijving van ons doel en wat ik ermee bedoel.
2. Het unieke kind: Is een kind in staat om logische gevolgtrekkingen te maken en mogen we dat wel verlangen van een kind?
3. Een reële kijk op kinderen: Wat is eigenlijk lastig gedrag van een kind?
4. Positieve interactie: Er zijn bijna altijd mogelijkheden om van iets negatiefs, zoals opruimen, iets positiefs te maken. Waarom zou je het dan op een negatieve manier doen?
5. Het leerproces: Zorg dat het leerproces van het kind centraal gezet wordt en ga niet iets doen om de reden dat je iets wilt doen.
6. Diversiteit in de groep
7. Conclusie

1.1. Hoe kom je tot geluk?

Een beschrijving van ons doel en wat ik ermee bedoel

De titel van dit boek geeft al aan wat ons uiteindelijke doel zal zijn, n.l. het kind begeleiden naar een gelukkig en zelfstandig leven, een persoon die zelfbewust door het leven gaat. Een kind dat volwassen kan worden zodanig dat deze samen met anderen in de maatschappij zo goed als mogelijk mee kan doen.

Wat is geluk eigenlijk?

- Een prettig gevoel
- Een staat waarin je bent

Hoe kom je tot geluk?

- Door voldoende zelfvertrouwen op te bouwen
- Door een goede hechting met de opvoeder
- Door voldoende zelfkennis, zelfbewustzijn
- Door voldoende sociale competenties
- Door voldoende kennis over de verschillen van andere mensen in de maatschappij en dat te leren accepteren (men mag anders zijn)

Wat is ons doel dan?

- Het ultieme doel is een gelukkig leven leiden.

- Daarvoor zul je zelfstandig, zelfverzekerd en zelfbewust moeten zijn, ook het nodige zelfrespect is belangrijk voor een kind.
- Om zelfstandigheid, zelfvertrouwen en zelfbewustzijn te kweken zul je gereedschap nodig hebben
- Het gereedschap voor de pedagogisch medewerkers om dit te bereiken bestaat uit diverse opvoedingsmethodes

Door het gebruik van de diverse opvoedingsmethoden kan men een kind zelfstandigheid, zelfbewustzijn en zelfrespect bij leren brengen wat nodig is om het kind gelukkig te laten worden in het latere leven.

Houd steeds het ultieme doel voor ogen!

Natuurlijk kan een pedagogisch medewerker niet in haar/zijn eentje zorgen voor een gelukkig leven van een kind, daar komen ook andere variabelen bij kijken zoals de thuissituatie, school, maatschappij en sportclub om er maar enkele te noemen. Denk niet dat het een hopeloze zaak is. Voor ieder kind, of het nu in gelukkige omstandigheden leeft of niet, kun je hierin iets betekenen. Het is echter wel mogelijk om dit doel zo dicht mogelijk te benaderen.

Vaak wordt er in de kinderopvang gesproken dat kinderen Rust, Reinheid, Regelmaat en Respect nodig hebben, dat is ook zo. Maar ik ga verder. De kinderen hebben ook Zelfstandigheid, Zelfvertrouwen, Zelfbewustzijn, Zelfrespect en Sociale competenties nodig willen ze goed in het leven komen te staan. Dit heb je nodig om het leven voor elk kind draaglijk te maken, zéker voor kinderen die het in de thuissituatie, op school of op een andere manier moeilijk hebben.

Als een pedagogisch medewerker eraan kan bijdragen dat een kind gelukkig(er) kan worden door een goede en liefdevolle begeleiding te geven dan heeft de kinderopvang het belang van haar bestaan bewezen.

1.2. Het unieke kind

Om kinderen gelukkig te kunnen laten worden zullen volwassenen moeten leren begrijpen wat een kind al kan en wat niet. Op welke leeftijd worden kinderen geacht om te lopen, te begrijpen wat een volwassene zegt, te springen, te lezen en nog veel meer? Wat kinderen al kunnen is leeftijdsgebonden. Er zal rekening gehouden moeten worden met de cultuur uit het land van herkomst, de wijk of de familie waar het kind vandaan komt. Ook moet er rekening gehouden worden met het individu, dat wil zeggen dat niet ieder kind op precies dezelfde leeftijd bepaalde vaardigheden kent. Omdat niet ieder kind op dezelfde leeftijd bepaalde vaardigheden leert (uit zichzelf of van volwassenen) kan er niet van uit gegaan worden dat kinderen bepaalde vaardigheden kennen en als je kinderen daar op aan zou spreken en het kind verwijt dat het een vaardigheid niet goed kent dan doe je het kind tekort.

In het kort:

- Er moet rekening gehouden worden met de vaardigheden die een kind op een bepaalde leeftijd zou moeten kennen.
- Er moet rekening mee gehouden worden met wat het betreffende kind (het individu) aan vaardigheden aankan, niet ieder kind is even ver in de ontwikkeling
- Men moet rekening houden met de cultuur van het land, de buurt/wijk of de familie waar het kind vandaan komt. Niet in iedere cultuur leert het kind op dezelfde wijze.

De ideeën die men gekregen heeft in de eigen opvoeding zijn vaak toonaangevend voor de manier waarop kinderen worden opgevoed. Zowel bij ouders als bij pedagogisch medewerkers zie je dat. Toch is het belangrijk om kennis te nemen van verschillende opvoedingsmethoden en deze te integreren in de eigen opvoedingsstijl. Men weet tenslotte vaak niet in hoeverre men verkeerde dingen aan heeft geleerd in de eigen opvoeding en vaak zijn de diverse opvoedingsmethodes goed onderzocht door de wetenschap.

Een voorbeeld van een foute beredenering van sommige volwassenen:

Kan een kind al logische gevolgtrekkingen maken?

Sommige mensen zeggen wel eens tegen het kind: *“Ik zeg alleen maar iets als je iets fout doet”*. Je zou dus de conclusie kunnen trekken dat als er niets gezegd wordt, dus je krijgt geen commentaar, dat alles dan goed is. Zo denkt echter een kind niet, deze heeft ook positieve aandacht nodig, dus een kind moet ook leren wanneer het iets goed doet om zelfverzekerd te kunnen worden. Dit kan alleen maar door op zulke momenten complimenten te geven. In bovengenoemde uitspraak wordt er van uit gegaan dat kinderen al logische gevolgtrekkingen kunnen maken, dit kunnen ze echter nog niet. Dit kunnen kinderen alleen leren door veel oefening en ervaring. Zelfs volwassenen kunnen nog vaak oorzaak en gevolg niet bevatten.

Het is dus zaak om te leren begrijpen hoe kinderen in elkaar zitten en dat elk kind anders is en op een andere manier/volgorde de vaardigheden die het moet kennen voor de betreffende leeftijd zal leren. Als volwassenen, dus ook pedagogisch medewerkers, begrijpen dat ieder kind uniek is zal deze daarnaar handelen en een kind de nodige sturing geven bij het leren van bepaalde vaardigheden die het kind nog niet onder de knie heeft. Hierdoor zal er minder gemopperd hoeven worden en zijn de kinderen gelukkiger.

1.3. Een reële kijk op kinderen

Om kinderen te helpen om gelukkig(er) te zijn zullen volwassenen hun kijk op kinderen moeten leren inzien, dat wil zeggen dat volwassenen zich bewust moeten zijn over hoe deze kijken naar kinderen en wat hun gevoelens daarbij zijn. Zijn de gevoelens wel reëel en zouden ze wat bijgesteld moeten worden? Men zou het op de volgende manier kunnen formuleren:

- Wat zie ik bij het betreffende kind?
- Wat is mijn gevoel bij dit kind?
- Is het gevoel dat ik heb reëel?
- Hoe kan ik op een realistische manier naar kinderen kijken?

Zo zijn er nog vele vragen die je jezelf kunt stellen om tot een goede kijk te komen ten opzichte van een kind. Een voorbeeld dat ik hieronder bespreek gaat over *“het lastige kind”*.

Wat ervaart men bij kinderen als lastig en is dat wel zo?

Een bepaalde groep mensen vindt sommige kinderen “lastig”. Maar wat is lastig? Er zijn mensen die kinderen lastig vinden als ze veel huilen of als ze lawaai maken. Andere mensen

vinden kinderen lastig als ze niet luisteren en een eigen mening hebben. Maar wat is nu de definitie van lastig zijn eigenlijk?

In het Nederlands woordenboek staat de definitie van het woord lastig omschreven als: hinderlijk, moeilijk, veeleisend, storend.

Maar dan komt mijn vraag:

- Voor wie is het hinderlijk?
- Voor wie is het moeilijk?
- Voor wie is het veeleisend?
- Voor wie is het storend?

Het is belangrijk om ons bewust te zijn dat kinderen niet anders kunnen dan dát wat ze geleerd hebben van hun ouders en omgeving of dat wat in hun genen zit inclusief eventuele afwijkingen en dat het onze taak is om ze voldoende kennis van de wereld bij te brengen om zichzelf en de maatschappij geluk te brengen.

Door kinderen voldoende vaardigheden bij te brengen zullen ze op latere leeftijd minder vervelende kritiek tegen komen en kunnen ze gelukkiger worden.

Door je eigen kijk op kinderen onder de loep te nemen en deze op een realistische manier te bekijken kun je van jezelf leren dat het kind vaak niet lastig is, maar dat je door een andere aanpak het kind rustiger kunt maken en daardoor gaat het gevoel dat je hebt van het “*lastige kind*” bij jezelf (eerder) weg.

1.4. Positieve interactie

In het boek “Het puberende brein” vertelt Eveliene Croone o.a. dat kinderen meer hersenactiviteit laten zien bij positieve feedback en minder hersenactiviteit bij een negatieve feedback. Dat suggereert dat kinderen gevoeliger zijn voor een positieve benadering. Om kinderen iets te kunnen leren kun je daar dan ook gebruik van maken. In onderstaand voorbeeld wordt dit duidelijk gemaakt.

Voorbeeld van positieve interactie met het kind:

Als je kinderen wilt leren opruimen dan moet je het doel goed in de gaten houden. Ons doel in deze is: in het volwassen leven geen last te ondervinden van de maatschappij en de maatschappij niet van het kind (als het volwassen is)

Wat is er bijvoorbeeld voor nodig om dit doel te bereiken bij het opruimen van speelgoed en rommel die het kind gemaakt heeft? Het is voor het kind, om een gelukkig leven te krijgen, belangrijk dat een ander geen last heeft van de rommel die het achterlaat. Daar krijgt het kind, als het dit nooit geleerd heeft, in het volwassen leven anders erg veel commentaar op en andere volwassenen pikken het niet als ze rommel van een ander op moeten ruimen. Dus om de goede vrede te handhaven zal het de rommel van zichzelf op moeten kunnen ruimen. Om nu zo gelukkig mogelijk te kunnen worden is het belangrijk dat het kind zo min mogelijk problemen heeft bij het opruimen en kun je als pedagogisch medewerker er het beste een leuke boel van maken. Hierdoor zal het kind zo min mogelijk tegen deze vaardigheid op leren zien.

Hoe kom je nu tot het beste resultaat? Met andere woorden: Wat is de beste strategie om kinderen te leren opruimen?

1. Als kinderen op een leuke manier leren opruimen zullen ze sneller en eerder geneigd zijn om de volgende keer op te ruimen.
2. Geef een kind niet meer als 2 keuzes n.l. óf samen opruimen óf alleen opruimen

samen opruimen = gezellig alleen opruimen = saai

Het kind zal al gauw de eerste optie kiezen en dat is samen opruimen. Als je als pedagogisch medewerker samen met de kinderen op gaat ruimen en er een liedje bij gaat zingen is het snel een gezellige boel. Er wordt door de kinderen dan snel opgeruimd en nadien kunnen er complimentjes uitgedeeld worden voor het goede werk dat de kinderen geleverd hebben. Doordat de kinderen complimentjes krijgen zullen ze de volgende keer nog sneller op gaan ruimen en hebben ze niet zo gauw een aversie tegen het opruimen wat het later in hun leven wat gemakkelijker maakt.

1.5. Het leerproces

Als een kind iets fout doet, met andere woorden als een kind iets doet wat niet mag, zal het moeten leren om het anders te doen. Door straffen zal het kind alleen maar een commando opvolgen en zal het niet leren om inzicht te krijgen in datgene wat het goed en fout doet. Het kind zal, als er niemand in de buurt is de fout mogelijk herhalen. Met een positieve feedback dus met complimenten en eventueel de uitleg waarom kinderen iets niet of wel mogen doen zal het kind eerder inzicht hebben in wat het moet doen in bepaalde situaties. Het kind leert de waarden en normen die nodig zijn in deze maatschappij. Hierdoor zal het kind minder last hebben van de maatschappij en de maatschappij minder van het kind. Omdat het kind op latere leeftijd minder last heeft zal het ook gelukkiger kunnen worden.

“Zet het leerproces centraal en ga niet straffen om het straffen”

Het kind moet leren:

- Waarom mag dit niet?
- Wat is de oorzaak van deze negatieve situatie?
- Het kind moet een handvat aangereikt krijgen met als doel hoe het dan wel zal moeten.

Neem een strategie die het snelste werkt en zet het leerproces als doel. Verder in dit boek zal ik nog terug komen op dit onderwerp.

1.6. Diversiteit in de groep

Sommige kinderen (en volwassenen) hebben de neiging om zich meer te profileren dan de ander. Deze willen laten zien dat ze het belangrijkste zijn of het sterkste. In de menselijke

historie was het noodzakelijk dat er een duidelijke hiërarchie was in de samenleving. Er moesten duidelijke leiders en ondergeschikten zijn om de groep veilig te stellen, dat was in het verleden van levensbelang.

Bij alle zoogdieren die in een hiërarchie leven zijn er voor de groepsleider bepaalde privileges die voor de ondergeschikten verboden zijn. Er zijn in deze hiërarchie vele onderdanen die luisteren naar wetten en geboden zoals b.v. bij de chimpansees waar behalve de leider niemand seks mag hebben met een vrouwtje.

Het voordeel van deze wetmatigheid, dat de leider van de groep het alleenrecht heeft om met een vrouwtje te paren, is dat de nakomelingen sterk en gezond zullen zijn.

Er zijn echter in een groep ook individuen die proberen het recht van de leider te ondermijnen door stiekem met een vrouwtje te paren als de leider even niet kijkt. Dit zijn de zogenaamde zelfdenkende individuen. Het zijn vaak individualisten die op een slimme manier gebruik maken van hun kansen.

Bij mensen zie je ook leiders, volgelingen en individualisten en dat zie je ook bij kinderen. In onze cultuur is het niet meer nodig om de sterkste te zijn in de groep. Het is daarom ook belangrijk om kinderen te laten beseffen dat ze belangrijk zijn, ook al zijn ze niet de sterkste of de slimste. Er zullen altijd mensen (lees kinderen) zijn die de zogenaamde groepsleider zullen zijn en anderen die de groepsleider volgen. Ook zullen er altijd eenlingen zijn die zelf willen bepalen wat goed en slecht is voor henzelf. Wat elk kind ook is, ieder kind is uniek en belangrijk in onze maatschappij. Ieder kind heeft het recht om uniek te zijn en iedereen heeft het recht op eigenheid. Door kinderen te laten beseffen dat ze van belang zijn, dat ze er toe doen, zullen ze zelfvertrouwen opbouwen en daardoor een beetje dichterbij ons doel komen n.l. gelukkiger worden.

1.7. Conclusie

Men komt tot geluk als men eigenschappen heeft zoals zelfvertrouwen, zelfbewustzijn, een goede hechting heeft, voldoende sociale competenties en kennis over anderen. Deze eigenschappen kan het kind leren door het juiste gereedschap aan te reiken. De pedagogisch medewerker zal daarom voldoende kennis moeten hebben over diverse methoden van opvoeden zodat ze zich aan de situatie van het moment aan kan passen en de juiste beslissingen kan nemen.

We moeten in de kinderopvang er rekening houden dat ieder kind uniek is, dat niet ieder kind op dezelfde wijze en in dezelfde tijd bepaalde vaardigheden kent. Daarom mag er niet van worden uitgegaan dat kinderen bepaalde vaardigheden bezitten. Het ligt b.v. aan de cultuur, buurt of familie en de eigen mogelijkheden van wat een kind al kan op een bepaalde leeftijd. Er wordt nog steeds onder bepaalde groepen mensen uitgegaan van eigenschappen die kinderen zouden moeten kennen die erg moeilijk zijn en daarom niet mag worden verondersteld dat kinderen ze ook werkelijk hebben. Problemen zullen altijd moeten worden bekeken van alle kanten dus vanuit de positie van het kind als van de volwassenen. Er zal een reële kijk op de problemen die zich voordoen moeten zijn. Kinderen worden daardoor wel eens door bepaalde groepen mensen lastig gevonden als ze spelen of lawaai maken. De vraag is dan of dit werkelijk lastig gedrag is of dat het alleen ervaren wordt als lastig gedrag en dat dit dus een probleem is van de opvoeder en niet van het kind. Kinderen kunnen naar mijn idee het beste leren door op een positieve manier met ze bezig te zijn. Op deze manier zullen ze het meeste kunnen bereiken zoals ik in het voorbeeld van speelgoed opruimen heb aangereikt. Ieder kind moet nog veel leren en de “speciale” kinderen hebben daar wat meer moeite mee

als het “standaard” kind. Ga daarom niet straffen om het straffen maar maak er een leerproces van. Hierdoor zullen kinderen beter weten waarom ze iets niet mogen doen en zullen ze zich eerder aan de regels houden.

Er bestaat een grote diversiteit onder mensen, er zijn leiderfiguren, mensen die zich gelukkig voelen als volgeling en er zijn mensen die zich het beste voelen als (zelfdenkend) individu. Wat een mens ook is, respecteer wie ze zijn.

Verder in dit boek stel ik het doel centraal en van daaruit ga ik te werk.

2. Het gebruik van verschillende methoden

Ik beschrijf enkele methoden om o.a. uit te leggen waar je op moet letten als je diverse methodes gebruikt en om de voordelen die een bepaalde methode heeft naar voren te halen. Ik geef géén overzicht van diverse methoden omdat daar vele boeken over zijn geschreven.

In dit hoofdstuk laat ik het volgende de revue passeren:

1. Methode, doel of gereedschap: Waarom dit hoofdstuk?
2. De hechting van kinderen: Belangrijk om kinderen een gelukkig leven te geven is de hechting zodat kinderen zelfvertrouwen kunnen opbouwen.
3. De opvoedkundige methode en de tijd: Ik gebruik de Pikler methode om uit te leggen wat de tijd doet en waar je op moet letten als een methode langer geleden geschreven is. Het is niet mijn bedoeling om de Pikler methode in een negatief daglicht te zetten. Het is een goede methode en ik maak er nog steeds graag gebruik van.
4. De Self Directed Groupwork Methode: Eerst geef ik uitleg over deze methode en daarna vertel ik wat deze methode kan betekenen in de kinderopvang
5. Conclusie

2.1. Methode, doel of gereedschap

Er zijn vele methoden geschreven die ons helpen om kinderen op een goede manier op te voeden. Elk van deze methoden kan ons helpen als zijnde het gereedschap dat ons brengt naar ons doel, een gelukkig en zelfverzekerd kind.

Dus de methode is niet het doel van de pedagogisch medewerker, maar het is het gereedschap.

Het is belangrijk om in de kinderopvang kennis te nemen van de hechtingstheorie en andere methodes die bestaan op het terrein van psychologie en pedagogiek. Omdat de diverse methoden al in vele boeken beschreven zijn zal ik me in dit boek beperken tot de hechtings theorie, de Pikler methode en de Self Directed Groupwork Methode.

De reden dat ik deze beschrijf is:

1. Om te laten zien hoe belangrijk het is om kinderen de nodige aandacht te geven geef ik een klein overzicht van de hechtingstheorie van John Bowlby. Deze theorie, die wetenschappelijk onderzocht is door Mary Ainsworth, geeft aan dat kinderen, als ze voldoende gehecht zijn, meer op onderzoek uit gaan en zelfstandiger zijn dan kinderen die onvoldoende gehecht zijn.
2. Om aan te tonen dat elke methode onderhevig is aan veroudering en dus de verandering in tijd die je in je beoordeling van deze methode mee moet nemen.
De Pikler methode beschrijf ik om aan te geven dat als je een manier gebruikt om goed met de kinderen om te gaan, je deze in perspectief moet zien en niet alles klakkeloos kunt overnemen. Dit omdat de tijd ook veranderd en er nieuwe inzichten zijn die meegenomen moeten worden in het gebruiken van bepaalde methoden.
3. Om een methode naar voren te brengen die in de kinderopvang nog niet erg gebruikt wordt, maar erg goed is in de beschrijving van bepaalde omstandigheden en hoe er op gereageerd kan worden. De Self Directed Groepwork Methode, een eye-opener.

Deze methode kan heel nuttig zijn in het gebruik om machtsmisbruik te voorkomen en om kinderen weerbaar te maken (het heft in eigen handen nemen). Volwassenen en kinderen kunnen misbruik maken van hun macht ten opzichte van andere kinderen zoals ik hieronder zal beschrijven.

Door kennis te nemen van verschillende opvoedmethoden is men in staat om manieren te kiezen om op bepaalde situaties te kunnen reageren en komt ons doel (het geluk van het kind) een beetje dichterbij.

2.2. De hechting van kinderen

Van 1968 tot 1980 heeft John Bowlby een theorie geschreven over de hechting van kinderen. Deze theorie is erg belangrijk geweest voor het besef dat het essentieel is voor kinderen om een goede hechting te krijgen. In onderstaand artikel geef ik weer wat je in de kinderopvang kunt doen met de kennis die men heeft over de hechting van kinderen en wat het effect kan zijn in de kinderopvang.

Dit artikel bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Een goede hechting
2. Aandacht vragen
3. Ieder kind heeft aandacht nodig
4. Hoe vragen kinderen om de noodzakelijke aandacht?
5. Een slechte hechting
6. Conclusie

2.2.1. Een goede hechting

Het is voor ieder kind belangrijk dat er op zeer jonge leeftijd een goede hechting is met de opvoeder. Meestal gaat dit ook goed, maar soms is er, door omstandigheden, een slechte hechting ontstaan en dat heeft dan effect op het verdere leven van het kind. Een goede hechting is essentieel. Kinderen die goed gehecht zijn zullen ook zelfvertrouwen opbouwen, hierdoor durven ze op onderzoek uit te gaan. Omdat dit boek geschreven is om kinderen geluk en zelfvertrouwen te wensen is dit een belangrijk onderwerp.

An unattached child, even at the age of three or four, cannot easily attach himself even when he is provided with the most favourable conditions for the formation of a human bond. The most expert clinical workers and foster parents can testify that to win such a child, to make him care, to become important to him, to be needed by him, and finally to be loved by him, is the work of months and years. Yet all of this, including the achievement of a binding love for a partner, normally takes place, without psychiatric consultation, in ordinary homes, and with ordinary babies, during the first year of life...

Selma Fraiberg, psychologe in: Every Child's Birthright: In Defense of Mothering, 1977

Heeft het kind in de eerste jaren genoeg aandacht gekregen en dus zelfvertrouwen opgebouwd dan zal het op latere leeftijd meer zelfstandig spelen en minder aandacht vragen als kinderen die dit gemist hebben. John Bowlby, schrijft over de hechtingstheorie, dat kinderen door voldoende aandacht in de eerste jaren, meer zelfverzekerd en zelfstandiger zijn als kinderen die deze aandacht niet of onvoldoende hebben gehad. Dus als opvoeders kinderen voldoende aandacht geven en deze niet afwijzen zullen deze kinderen gezond opgroeien en daardoor ook rustiger spelen, wat weer rust geeft in bijvoorbeeld een groep kinderen in de kinderopvang.

Een slechte hechting kan een klinische of een psychische oorzaak hebben zoals ziekenhuisopname (klinisch), verwaarlozing, mishandeling of psychische aandoeningen zoals autisme of aanverwante stoornissen.

2.2.2. Aandacht vragen

Als kinderen veel aandacht vragen door naar je toe te komen en opgepakt willen worden (of een knuffel willen) is het belangrijk om ze niet af te wijzen. Door, al is het maar heel even, het kind op zo'n moment aandacht te geven die het vraagt zal het kind zich gerustgesteld voelen en zelfvertrouwen ontwikkelen. Dit kun je doen door het even aan te spreken of belangstellend te zijn naar waar het kind op dat moment mee bezig is. Je kunt het kind even een aai over het bolletje geven of een hand op de schouder leggen. Het hoeft niet lang te zijn, nadien kun je het kind weer laten spelen. Het is in zo'n situatie slecht voor het kind om het steeds af te wijzen omdat het kind dan geen vertrouwen kan opbouwen met de opvoeder, wat belangrijk is voor het zelfvertrouwen.

Depressieve moeder en baby gebaat bij contact

In Nederland krijgen jaarlijks 20.000 vrouwen na de bevalling een depressie. Hun baby's hebben meer kans op sociaal-emotionele problemen. Er is steeds meer bewijs dat vroege communicatie tussen ouder en kind cruciaal is bij de ontwikkeling van het kind. De moeder-baby interventie van RIAGG IJsselland bestaat uit huisbezoeken bij depressieve moeders, met de focus op contact tussen moeder en kind. De interactie en hechting verbetert en dit effect is er na een half jaar nog. (RUN)

(Brabants Dagblad, 30 november 2007)

Een slechte hechting kan verbeterd worden door het kind, zoals ik hierboven aangaf, genoeg aandacht en affectie te tonen zodat het opnieuw aan een persoon kan hechten. Dit kan de ouder zijn, een therapeut, een andere opvoeder of op latere leeftijd een nieuwe partner. Kinderen kunnen zich aan meerdere personen hechten.

Als je kinderen te vaak straft als het kind op een negatieve manier aandacht vraagt, zal het ook vaker aandacht vragen omdat het niet gehoord wordt en is de opvoeder meer tijd kwijt aan het moppen op het kind. Als je rustig op het kind reageert en je geeft het kind het nodige gereedschap om op een normale (positieve) manier aandacht te kunnen vragen zal het kind niet zo vaak om aandacht vragen. Het is al immers gehoord en het kind weet dat als er iets is waar het mee zit, dat het naar de opvoeder kan gaan. Het kind krijgt zelfvertrouwen.

2.2.3. Ieder kind heeft aandacht nodig

“Ik heb het toch altijd gedaan, waarom zou ik het daarom niet doen?”

Veel kinderen die druk zijn en onhandig, die veel aandacht nodig hebben, hebben het gevoel dat ze overal de schuld van krijgen. In deze maatschappij worden kinderen die opvallen door hun gedrag door sommige volwassenen niet op dezelfde manier bejegend als kinderen die goed luisteren en rustig zijn. Vaak zijn deze volwassenen afwijzend en negatief (“doe toch eens normaal”) Vaak zeggen deze volwassenen met rust gelaten te willen worden en er is een tendens bij sommige volwassenen, die zeggen dat als ze lief zijn tegen zulke kinderen, dat andere kinderen er dan onder lijden. Vaak vertellen deze mensen dan dat het toch geen zin geeft om lief te zijn tegen een druk kind of ze zeggen dat het kind het niet verdient heeft. Het kind wordt op een stoel of in de hoek gezet zodat de volwassenen er geen last meer van hebben of er wordt tegen deze kinderen gezegd dat ze altijd stout zijn en vervelend. Als deze kinderen maar genoeg op deze manier bejegend zijn gaan ze er zelf in geloven, ze geloven dan dat ze stout zijn of vervelend en daarom gedragen ze zich dan ook zo.

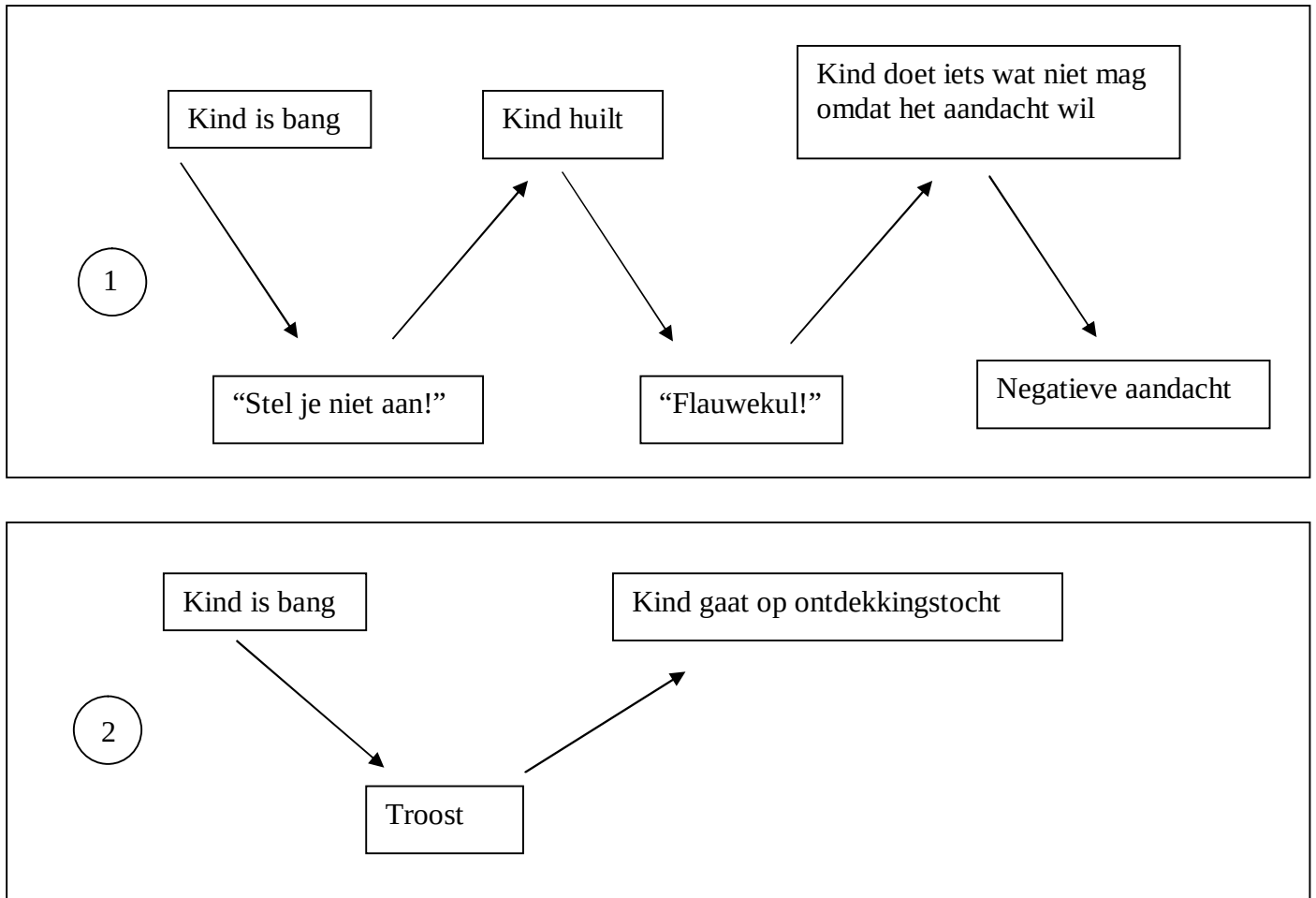
Een kind heeft van nature de nodige aandacht nodig en als een kind op een normale manier geen aandacht krijgt zal het op een negatieve manier aandacht vragen. Op deze manier krijgen ze in ieder geval de nodige aandacht. Deze kinderen bouwen daardoor geen zelfvertrouwen op en vragen steeds vaker op een negatieve manier aandacht en de volwassene reageert in bovenstaand voorbeeld op de manier als (“ga weg en ga spelen” of “vraag toch eens niet zo veel aandacht”) vaak is al van jongs af aan op zulke manier op deze kinderen gereageerd. De enige oplossing is om deze kinderen te leren om op een positieve manier aandacht te vragen, waardoor ze zelfvertrouwen op kunnen bouwen en daardoor later niet zo veel aandacht meer nodig hebben. Als kinderen zoals in de hechtingstheorie beschreven is, niet genoeg aandacht krijgen dan kunnen kinderen niet voldoende aan een persoon hechten en zullen ze toch aandacht vragen totdat ze voldoende aandacht krijgen om zelfstandig en zelfverzekerd te kunnen zijn. Dit kan doorgaan totdat de kinderen volwassen zijn. In extreme gevallen, als kinderen verwaarloosd zijn of mishandeld, kunnen mensen tot aan hun dood zóveel bevestiging vragen aan de omgeving dat het anderen gaat irriteren. Deze mensen zijn ontzettend onzeker in hun leven en hebben erg weinig zelfvertrouwen.

In de kinderopvang zal het kind met pedagogisch medewerkers te maken krijgen en om zich veilig te voelen zal het kind dus aandacht vragen. Als het kind aandacht genoeg krijgt van deze persoon zal het kind rustig kunnen spelen in de wetenschap dat het veilig is en dat er iemand in de buurt is waar het kind naar toe kan gaan als het angstig is en met vragen zit. Het is een soort uitvalsbasis die vertrouwd moet zijn voor het kind. Met het nodige zelfvertrouwen durven ze dan op verkenning uit te gaan, ze weten daardoor dat er altijd iemand is waar ze naar toe kunnen als het te spannend voor ze wordt.

Het ene kind is het andere niet en het ene kind heeft behoefte aan meer positieve aandacht om zich veilig te voelen als het andere kind.

2.2.4. Hoe vragen kinderen de noodzakelijke aandacht?

Kinderen die zich veilig voelen gaan op ontdekkingstocht en kunnen veel beter zelf spelen. Ik heb hieronder een overzicht gemaakt.

In bovenstaand voorbeeld kun je duidelijk zien welk van de interventies het beste werkt. In het eerste voorbeeld zal het kind net zo lang doorgaan tot het de aandacht van de opvoeder heeft, daarna pas stopt het kind. Het kind heeft in dit voorbeeld behoefte aan aandacht en troost, ook al is het maar een hand op de schouder of een aai over het hoofd. In het tweede voorbeeld wordt het kind meteen gerustgesteld en getroost en kan het snel weer verder spelen.

Als een kind behoefte heeft aan aandacht en liefde komt het kind naar je toe en wil bij je zijn en als het dan hierin bevredigt is zal het kind uit zichzelf de omgeving gaan onderzoeken. Het krijgt daardoor voldoende zelfvertrouwen en het vertrouwen in de opvoeder zodat het de omgeving durft te verkennen. Als de ouder of opvoeder het kind hierin niet bevestigt dan zal het kind net zolang naar deze bevrediging gaan zoeken tot het deze krijgt. Een andere (overlevings)strategie van het kind is om zich af te sluiten voor de onveilige gevoelens waardoor het kind op den duur psychische stoornissen zal kunnen gaan ontwikkelen. Het kind kan de behoeftes van de opvoeder gaan bevestigen in de hoop dat het de erkenning en de liefde van de opvoeder krijgt die het nodig heeft. Het is belangrijk dat ook de professionele opvoeder, zoals pedagogisch medewerkers in de kinderopvang, het kind de gelegenheid geeft

om zelfvertrouwen op te bouwen door het kind in de gelegenheid te stellen om de aandacht, die het kind nodig heeft, te geven.

Kinderen die niet zelfverzekerd zijn zullen altijd blijven vragen of zij het wel goed doen totdat het moment komt dat zij genoeg bevestiging krijgen van de opvoeder. Hoe ouder het kind wordt hoe moeilijker het is voor deze kinderen om te geloven en te beleven dat zij er toe doen doordat het, steeds als ze de moeite nemen om aandacht en liefde te vragen, zij negatieve ervaringen terug krijgen. Het zal steeds moeilijker worden om het nodige zelfvertrouwen en de waardering voor deze kinderen op te bouwen waardoor zij op den duur psychische stoornissen zullen kunnen ontwikkelen zoals een depressie.

Nienke is een kindje van 5 jaar. Bij haar valt op dat het erg hangt aan Jannie de pedagogisch medewerker. Ze gaat niet uit zichzelf iets leuks doen, ze weet nooit wat ze leuk vindt. Jannie ziet dat vader niet erg geïnteresseerd is in hoe Nienke haar tijd bij de buitenschoolse opvang besteedt, ze krijgen te horen dat alleen moeder zich met de opvoeding bemoeit.

Het zou kunnen dat Nienke in bovenstaand voorbeeld niet voldoende gehecht is in de eerste periode van haar leven. Dit kan doordat zij veel in het ziekenhuis heeft gelegen, dat de ouders niet voldoende aandacht aan het kind besteed hebben of door andere oorzaken. Ook kan het zijn dat Nienke een pleegkind is dat uit een kindertehuis komt en niet genoeg aan haar opvoeders heeft kunnen hechten. Het is in dit geval belangrijk dat Nienke een veilige haven heeft waar het naar toe kan. Als Nienke bijvoorbeeld bij de buitenschoolse opvang is, zou men haar de mogelijkheid kunnen geven dat ze bij iemand terecht kan. Er zou voldoende gezegd moeten worden dat ze de moeite waard is. Daarna zou de pedagogisch medewerker haar voorzichtig kunnen stimuleren om te gaan spelen met de andere kinderen.

Een kind dat niet voldoende gehecht is heeft het vertrouwen nog niet dat het veilig kan spelen zonder dat ze de opvoeder zien. Het moet steeds een bevestiging hebben dat het goed is wat het aan het doen is. Het kind zal eerst meer zelfrespect en zelfvertrouwen op moeten bouwen wil het net zo goed kunnen functioneren als de andere kinderen.

2.2.5. Een slechte hechting

De verlatingsangst van Jan

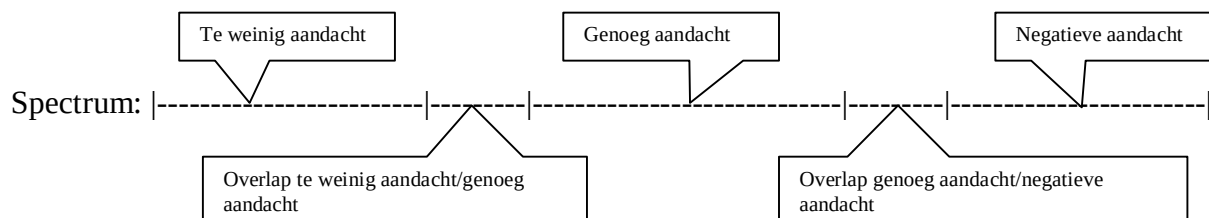
Er zijn kinderen die de ervaring hebben dat ze verlaten zijn door een of beide opvoeders. Deze kinderen kunnen een flinke angst ontwikkelen om verlaten te worden. Als kinderen (voor een langere tijd) verlaten worden door een of beide ouders is dit vaak een traumatische ervaring. Zeker als de hechting al niet zo goed was dan zal het kind geen of erg moeilijk vertrouwen kunnen opbouwen met (andere) volwassenen. Jan was zo'n kind. Hij was een kind die, als je hem zag, steeds de grenzen van een opvoeder zocht om te kijken of deze (door zijn gedrag) hem afwees. Als hij dan ook afgewezen werd dan kon hij tegen zichzelf zeggen: "zie je wel, ik ben de moeite niet waard, iedereen gaat bij me weg". Jan was naar buiten toe erg negatief ingesteld, op alles wat men tegen hem zei deed hij erg grof terug. Het leek wel of hij het niet leuk vond dat iemand positief tegen hem deed. Misschien was hij bang om de nieuwe positieve gevoelens bij hem te ontdekken met de angst dat deze weer weggenomen zouden worden. Bij zulke kinderen zul je erg veel geduld moeten hebben om resultaat te krijgen. Het allerbelangrijkste is om hem het vertrouwen terug te geven in zichzelf en in anderen door rustig te blijven, ook al zijn deze kinderen erg negatief.

Een stagiaire vertelt dat ze bij een andere organisatie stage moest lopen. Ze kreeg daar te horen dat ze de kinderen in het kinderdagverblijf niet mocht knuffelen omdat dit aan de ouders voorbehouden was (vond men daar).

Baby laten huilen of eerder ingrijpen?

Kinderen geven aan hoeveel (positieve) aandacht ze nodig hebben. Baby's vragen nog erg veel aandacht. Als een ouder laat zien dat het genoeg heeft van al dat gehuil dan zal de baby dit als negatief ervaren en zal om positieve aandacht gaan vragen. Ga op tijd naar de baby toe en je zult merken dat het kind minder aandacht zal vragen. Naarmate het kind ouder wordt zal het minder aandacht nodig hebben (mits deze genoeg positieve aandacht krijgt), het kind wil zichzelf graag bezig houden en op ontdekkingsreis kunnen gaan. Een kind heeft genoeg positieve aandacht nodig om zich te kunnen ontwikkelen tot een zelfverzekerd mens.

Hoe ziet de scheidslijn er uit van negatieve, goed of te weinig aandacht?

Te veel aandacht bestaat niet, je kunt een kind wel verstikken door het te veel vast te willen houden of het kind te dicht bij je te willen houden. Het kind zal dit dan ook als negatief gaan ervaren en zal een poging doen om van de schoot af te komen en “vrij” te kunnen spelen.

2.2.6. Conclusie

Duidelijk is het dat als een kind slecht gehecht is, het ongelukkig wordt doordat het geen zelfvertrouwen kan opbouwen. Het kind kan daar in het latere leven erg veel last van hebben en er zelfs psychisch erg onder lijden. Een goede hechting is essentieel voor een kind om psychisch gezond te kunnen zijn. Als een kind goed gehecht is, is er een belangrijke stap gezet in het doel dat we ons stellen, een gelukkig leven leiden.

(John Bowlby, Attachment and Loss, 1968-1980)

2.3. De opvoedkundige methode en de tijd

In dit artikel ga ik in op de manier waarop je met verschillende methodes om kunt gaan als deze lang geleden geschreven zijn. Ik gebruik de Pikler methode omdat deze net als vele andere methoden lang geleden geschreven zijn en de tijd hierin een rol speelt. Zelf gebruik ik naast andere methodes de Pikler methode omdat deze methode de zelfredzaamheid van het kind bevordert en de hechting van het kind stimuleert. De Pikler methode is daarom een erg goede methode om toe te passen en past in het kader van dit boek als zijnde een opstapje naar

het doel dat mij voor ogen staat, n.l. het geluk van het kind. Voor verdere uitleg over de methode van Emmi Pikler verwijs ik naar de Emmi Pikler Stichting Nederland die een uitgebreid assortiment aan documentatie heeft. (<http://pikler.nl/>)

Om uit te leggen wat tijd doet in het kader van de verschillende methodes geef ik voorbeelden, in dit geval uit de Pikler Methode. De volgende voorbeelden komen aan de orde:

1. Het glas versus de tuitbeker
2. Een andere omgeving
3. Conclusie

2.3.1. Het glas versus de tuitbeker

Met de Pikler methode kun je de zelfredzaamheid van de kinderen versterken waardoor deze meer zelfvertrouwen ontwikkelen. Kinderen leren met deze methode in een vroeg stadium om dingen zelf te doen zoals het zelf drinken, aankleden of schoenen strikken.

Ook de hechting aan personen, zoals de pedagogisch medewerker, wordt door deze methode versterkt. Doordat er één op één gewerkt wordt als het kind de fles krijgt, eet of een schone luier aan krijgt, en ook de nodige aandacht die erbij gegeven wordt, kan het kind aan de persoon(en) hechten die hiervoor moet(en) zorgen.

Mensen die de hechtingstheorie van Bowlby kennen zullen weten dat de kinderen die voldoende gehecht zijn ook eerder zelfstandig de wereld gaan verkennen. Als bijkomend voordeel kunnen de pedagogisch medewerkers de tijd dat de kinderen voor zichzelf zorgen aan andere kinderen besteden. Bijvoorbeeld andere kinderen coachen in hun zelfredzaamheid.

Het criterium voor een goede ontwikkeling is niet hoe vroeg een kind (baby) een bepaalde beweging heeft aangeleerd maar veeleer hoe zelfverzekerd het die beweging probeert en oefent, en hoe veelzijdig en harmonieus het deze uitvoert.

Anna Tardos, kinderpsycholoog, en Myriam David, kinderpsychiater, in: De Visie van Emmi Pikler (respectvolle verzorging, vrije bewegingsontwikkeling), Stichting Emmi Pikler Fonds, 2002

Als men kiest om te gaan werken op de manier van Emmi Pikler dan zal men ook moeten kijken wat er in de wetenschap nog meer onderzocht is op dat gebied. Emmi Pikler was in haar tijd revolutionair en modern, maar er zijn verschillende aspecten in haar aanpak die beter kunnen omdat er nieuwe ontwikkelingen zijn geweest ná haar studie. Als voorbeeld neem ik het geven van drinken uit een glas aan een baby.

Met een glas wordt er veel geknoeid dus men kan niet zien hoeveel de baby/peuter gedronken heeft. In het verleden zag men dat de baby/peuter stukjes uit het glas beet en dat kon gevaarlijk zijn. In de tijd van Emmi Pikler was er geen andere optie, er waren nog geen plastic (tuit)bekers. Er zijn daarom speciaal voor deze jonge kinderen bekens ontwikkeld die veel veiliger waren als het glas dat voorheen werd gebruikt. Is er iets op tegen om een baby uit een glas te laten drinken? Nee, als het tenminste niet in conflict komt met de mogelijkheden die een baby heeft en de veiligheid voorop staat. Sommige kinderen zijn bijvoorbeeld wat later in de motorische ontwikkeling, het vastpakken van een glas kan dan nog te moeilijk zijn en het kind laat het voortdurend vallen. Ook kan het zijn dat het kind op mentaal gebied nog niet rijp genoeg is en laat het glas steeds vallen als het de aandacht verlegt. In zulke gevallen kan een tuitbeker een oplossing zijn omdat het kind deze gemakkelijker in de hand kan houden en als

het op de grond valt gaat de beker niet stuk en het drinken blijft er in zitten. Ook voor kinderen die bijten op het glas is een tuitbeker ideaal, deze kunnen dan geen glas in hun mond krijgen. Dus, het kan geen kwaad om te proberen om het kind uit een glas te laten drinken, maar maak er geen halszaak van als het nog niet lukt en pak eventueel een tuitbeker zodat het kind toch zelfstandiger kan worden.

Er zijn organisaties waarbij het kind uit een glas moet leren drinken als het nog erg jong is, en als de kinderen dit eenmaal kunnen, gaat men over naar een plastic beker. Het argument om het kind zelfstandiger te maken door uit een glas te laten drinken geldt dan schijnbaar niet meer.

De (tuit)beker is in de loop van de tijd steeds verbeterd, het gebruik van een tuitbeker komt de zelfredzaamheid van het kind dan ook ten goede, het kan daardoor meer zelfvertrouwen ontwikkelen.

De voordelen van een tuitbeker t.o.v. een glas op een rij:

1. Er kunnen geen stukjes uit gebeten worden zoals bij een glas
2. De baby/peuter kan de tuitbeker goed vasthouden omdat deze twee oren heeft
3. De baby/peuter kan er goed uit leren drinken zonder al te veel te knoeien doordat het een (goedsluitende) deksel heeft met een tuit.
4. Men kan zien wat de baby/peuter aan drinken op heeft, ook als de beker een keer op de grond valt
5. De tuitbeker kan niet stuk vallen in tegenstelling tot een glas. Kinderen lopen dan niet meer het gevaar om in stukjes glas te lopen als de beker op de grond is gevallen

Ook bij het speelgoed is in de jaren na Emmi Pikler veel ontwikkeling geweest. Voor iedere leeftijd is er wel pedagogisch verantwoord speelgoed waar het kind graag mee speelt. Het kan geen kwaad om als baby te spelen met bekertjes en kopjes e.d. maar het zou jammer zijn om het speelgoed dat op het kinderdagverblijf aanwezig is weg te gooien.

Men moet methoden altijd in het juiste perspectief zien en in de tijd plaatsen waarin deze gebruikt werd.

2.3.2. Een andere omgeving

Ook is het belangrijk om te weten in welke setting de methode wordt gebruikt, bijvoorbeeld Emmi Pikler had een kindertehuis, dus de kinderen waren daar dag en nacht.

De methode die Emmi Pikler aanwende om deze kinderen een goede jeugd te geven kon niet door anderen worden verstoord.

Kinderen van het kinderdagverblijf komen 's morgens van huis af en worden door de ouders afgezet, 's avonds komen de ouders het kind weer halen. Het kind is dus een hele tijd onder invloed van de ouders die vaak een andere opvoedingsmethode toepassen als het kinderdagverblijf. Dat wil zeggen dat kinderen veel kunnen verschillen met de kinderen die onder de hoede waren van Emmi Pikler. Het valt te begrijpen dat organisaties het beste willen voor de kinderen, maar doordat er verschillen zijn in opvoeding bij hun ouders, zijn er ook veel kinderen die verschillend reageren. Dat wil zeggen dat er kinderen zijn die bijvoorbeeld extra aandacht nodig hebben op bepaalde gebieden in hun ontwikkeling en gedrag. Hier zal

ook rekening mee gehouden moeten worden. De methode van Emmi Pikler is een goede methode die gebruikt kan worden als middel (gereedschap) om goed met kinderen om te gaan, maar het mag nooit een doel op zich worden. Dan zul je het doel voorbij streven, het doel om de kinderen in hun ontwikkeling te begeleiden, om ze zelfstandig te laten worden, wat ieder kind op zich nodig heeft.

Men mag er dus niet van uitgaan dat je dezelfde resultaten krijgt in de kinderopvangsituatie als in een kindertehuis omdat men in een kindertehuis geen invloeden heeft van ouders.

In voorgaand schrijven wil ik geen commentaar leveren op de Pikler methode, maar op de manier waarop verschillende organisaties deze (willen) toepassen. Laat ik even duidelijk zijn...

De Pikler methode is een goede methode, deze methode geeft het kind de gelegenheid om op zijn/haar eigen tempo zichzelf te ontwikkelen omdat er een goede hechting plaatsvindt en het kind de aandacht krijgt die het nodig heeft. Kijk alleen verder dan het boek van Emmi Pikler, wat is er in de tijd tussen dat het boek verscheen en nu veranderd/verbeterd. Als men hierop let dan kun je met een gerust hart de Pikler én andere methoden toepassen.

Wat ik jammer vind is, dat de Pikler methode vaak alleen gebruikt wordt voor kinderen in het kinderdagverblijf en niet voor kinderen die ouder zijn zoals kinderen die naar de buitenschoolse opvang gaan. Ook hier is het van belang dat kinderen in hun eigen tijd zich kunnen ontwikkelen en zelfvertrouwen moeten krijgen door zelfstandig te worden zoals Pikler voorstaat. Dat houdt niet op als je 4 jaar bent.

2.3.3. Conclusie

De Pikler methode is een uitstekende methode om kinderen hun zelfvertrouwen op te kunnen bouwen en de hechting van het kind met de pedagogisch medewerker te stimuleren. Deze methode werkte uitstekend in de situatie van een kindertehuis omdat de ouders geen of erg weinig invloed hadden op de omgang en opvoeding van de kinderen. Het geluk van de kinderen stond voorop en dit is een belangrijke conclusie die ik voor 100% onderschrijf. Het is echter al jaren geleden dat Emmi Pikler haar bevindingen beschreef en liet publiceren. In de tussentijd zijn er nieuwe ontwikkelingen op industrieel gebied gebeurd zoals de ontwikkeling van een tuitbeker en de ontwikkeling van pedagogisch verantwoord speelgoed. De Pikler methode is in een tijd geschreven waarin de ontwikkeling van de tuitbeker nog niet aan de orde was. De situatie die Emmi Pikler beschreef waren ideaal in een kindertehuis maar kan niet een op een overgenomen worden in de kinderopvangsituatie. Belangrijke conclusie is daarom dat men moet nadenken over de methode die men wil gebruiken en kijken of er hier en daar wat aanpassingen nodig zijn als men ziet dat er ten voordele van het kind in de loop van de tijd verbeterde alternatieven zijn.

(Emmi Pikler (1902-1984), Baby's in beweging, werken volgens Emmi Pikler in de kinderopvang, Emmi Pikler Nationaal Methodologisch Instituut voor Residentiele Kindertehuizen – Hongarije) (<http://pikler.nl/>)

2.4. De Selfdirected Groepwork methode

In dit artikel beschrijf ik:

1. Wat houdt deze methode in? Het opkomen voor zichzelf (empowerment) en de hulp daarbij.
2. Wat betekent deze methode in de kinderopvang? Verschillende machtsposities in beeld.
3. Wat kan men nog meer doen met deze methode? Het helpen van kinderen met hun zelfvertrouwen door gebruik te maken van de groep.

2.4.1. Wat houdt deze methode in?

Deze methode sterkt mensen in het (opnieuw) opbouwen van zelfvertrouwen. Het geeft mensen het leven in eigen handen door gebruik te maken van de groep. Een groep van mensen die zich goed in kunnen leven in de situatie van deze persoon doordat ze in dezelfde situatie zitten. De Self Directed Groupwork methode is goed toepasbaar in groepen en zal resulteren in het weerbaar maken van personen tegen misbruik of onderdrukking.

In deze methode spreekt men van empowerment wat wil zeggen dat men zich weerbaar kan maken tegen misbruik van macht, het in handen nemen van het eigen leven. Omdat misbruik van macht ook verborgen en zelfs subtiel kan zijn, zoals in opvoedings-situaties, is het belangrijk dat het kind zich weerbaar kan maken en inzicht krijgt in verschillende situaties.

De Selfdirected Groupwork Methode staat voor:

1. Personen de mogelijkheid geven om hun eigen problemen te definiëren.
2. Personen hun eigen doelen te laten bepalen en daarop actie te ondernemen.
3. Samen met anderen een kant op te gaan die men zelf gekozen heeft.

Het zelfbewust worden is cruciaal om mensen wakker te schudden van hun “slavernij”, en te bevrijden en kiezen voor een eigen weg. Het versterken van de eigen macht (zelfvertrouwen) tegen misbruik of discriminatie.

Met misbruik en discriminatie wordt in deze bedoeld: racisme, machtsmisbruik (ook in het werk), tegen seksuele oriëntatie, klasse, leeftijdsdiscriminatie, ziekte enz. Zowel sociaal (in de maatschappij) als in de persoonlijke levenssfeer (in de thuissituatie, privé)

Empowerment van personen in een groep is belangrijk omdat men in een groep steun kan vinden en van elkaar kan leren. Dit is een krachtig instrument, wat ikzelf ook ervaren heb in de kinderopvang. Als voorbeeld geef ik de situatie van een 9 jarig meisje dat erg onzeker was, zich lelijk en niet goed genoeg voor een ander vond, ze had een erg negatief zelfbeeld. Door gebruik te maken van de groep om haar te steunen in “een positief zelfbeeld te creëren” is het gelukt om dit meisje meer zelfvertrouwen te geven om weer een leuke en vrolijke meid te worden. De kinderen in de groep, vooral de meisjes hebben haar erg gesteund.

Het afwijzen van bepaalde bevolkingsgroepen omdat ze anders zijn kan als resultaat hebben dat ze weggezogen worden in hun onvermogen. Het onvermogen om er mee te leren omgaan. Alle kansen om controle te hebben over hun eigen leven wordt hen dan ontnomen.

Audrey Mullender en Dave Ward, Self Directed Groupwork, Users take action for empowerment, Whiting & Birch Ltd, 1998

De Self Directed Groepwork methode kenmerkt zich doordat je op een bepaalde manier vragen kunt stellen. Door deze vragen te stellen kan men er achter komen:

1. wat is er mis met me
2. hoe kan ik het verwoorden
3. wat heb ik nodig
4. hoe kan ik het probleem oplossen

Door vragen te stellen en zich te wapenen kan men meer zelfvertrouwen opbouwen en ervoor zorgen dat men hier niet zoveel last meer van ervaart. De woorden **hoe**, **wat** en **waarom** komen in deze methode dan ook veelvuldig voor. Zoals:

Wat is er aan de hand?

Waarom is dit zo?

Hoe kan ik ervoor zorgen dat het beter met me gaat?

Door de manier waarop je iets zegt kun je het kind het idee geven dat het zelf op bepaalde dingen komt. Je kunt jezelf afvragen hoe je dingen kunt formuleren zodanig dat het kind denkt dat deze het zelf bedacht heeft. Als een kind achter een bepaald standpunt staat (omdat het denkt dat het zelf bedacht is) dan zal het er meestal naar handelen.

In de Self Directed Groupwork methode kun je de cliënt sturen naar de juiste richting, zonder dat deze er van bewust is dat die gestuurd wordt n.l. in de richting van de zelfsturing. Ik heb in het verleden met tieners gewerkt en door middel van het zelf doen kon ik de tieners zover krijgen dat ze me na deden. Ook door enthousiast te zijn kun je kinderen ergens enthousiast over maken. Je kunt jezelf bijvoorbeeld als voorbeeld nemen in bepaalde situaties.

2.4.2. Wat betekent deze methode in de kinderopvang?

Hieronder zal ik voorbeelden geven hoe je in de kinderopvang deze methode kunt gebruiken.

Allereerst zal men moeten weten wat de definitie is van macht zodat niet iedereen een andere betekenis aan macht geeft. Ook zal men diverse machtsverhoudingen moeten kunnen doorzien.

Misbruik van macht

Macht = eigenbelang

Macht = het belang van de bevooroordeelde

Er zijn diverse machtsverhoudingen:

Opvoeder	- kind	(verschil in generatie)
Ouder kind	- jonger kind	(verschil in leeftijd en grootte)
Zelfverzekerd kind	- verlegen kind	(verschil in mentale gesteldheid)
Sterk kind	- zwak kind	(verschil in fysieke gesteldheid)

Als een kind iets wil hebben dat een ander kind heeft en de machtsverhouding is als verlegen versus vol zelfvertrouwen dan zal het kind met het meeste zelfvertrouwen het meestal winnen. Dus als een pedagogisch medewerker ziet dat een kind dat veel zelfvertrouwen heeft iets wil wat een ander kind heeft met weinig zelfvertrouwen dan kan deze pedagogisch medewerker:

1. Het kind dat verlegen is leren om voor zichzelf op te komen (door zich groot te maken en met besliste en harde stem te zeggen dat hij/zij dit niet wil)
2. Het kind dat veel zelfvertrouwen heeft leren om behoeftes uit te stellen en leren wachten tot het andere kind niet meer wil spelen met het speelgoed. Ook kan dit kind leren om sociaal te zijn en rekening leren houden met de ander, zich in te leven in de ander.

Wanneer gebruikt men te veel macht?

Rekening houden met elkaar is géén machtsmisbruik. Als een kind van de ouder alles zelf op moet ruimen wat deze heeft gebruikt is dit een leerproces en dit is dan ook prima. Moet een kind alles opruimen van iedereen, dus ook van broers en/of zussen of ouders kan dit misbruik zijn van macht tenzij de ouder of broer en/of zus gehandicapt of door een andere oorzaak niet kan opruimen, dan hoort het weer onder “rekening houden met elkaar”. Het is nog een verschil of dit eenmalig is of dat het kind dit altijd zou moeten doen.

De scheidslijn tussen wat je van het kind mag verwachten en wat niet, ligt in datgene wat het kind op een bepaalde leeftijd aan vaardigheden zal moeten kennen. Heeft het kind nog niet voldoende vaardigheden dan zal de opvoeder daar geduld voor moeten opbrengen en er nog aandacht aan moeten schenken.

Er zijn legio voorbeelden te noemen waarin misbruik wordt gemaakt van macht ten opzichte van het (zwakkere) kind. De taak van de pedagogisch medewerker is om dit soort situaties te

herkennen zodat er ook actie op ondernomen kan worden. Ook het herkennen van misbruik van macht bij zichzelf kan al een hele verbetering zijn voor het kind.

Het kind moet ontzettend veel regels leren kennen in het leven. Dat van het eigen bestaan om te overleven, dat van het gezin, school en maatschappij. Overal dient het kind de regels te kennen en daarvoor dus de nodige vaardigheden te leren. Op het punt dat de ouders/opvoeders of maatschappij de regels alleen voor eigen gewin (niet in het belang van het kind) gebruiken is men over de streep van goed opvoeden en zal er machtsmisbruik ontstaan.

Waarom wil iemand macht over het kind?

Omdat men ervaren heeft wat machtsmisbruik is in de eigen situatie?

Veel mensen beseffen niet in welke machtspositie ze zitten en dat het erg gemakkelijk is om hier misbruik van te maken en regelmatig gaat dit ook onbewust. Het is dan ook zaak om dit te leren herkennen.

Het machtsspel van volwassenen:

“Omdat ik het zeg!”

“Je hebt maar respect voor me te hebben!”

“Je hebt maar naar me te luisteren!”

“Doe dit!”

“Ruim dat eens op!”

Als volwassenen in een groepje met elkaar staan te praten zal niemand er iets van zeggen, zijn het echter tieners en wordt de politie erbij gehaald zodat deze tieners worden weggestuurd dan is dit een zuivere vorm van machtsmisbruik. Maken de tieners echter rommel en veel lawaai, dan kan men er iets van zeggen. Als dit niet voldoende helpt dan is de oproep van de politie gerechtvaardigd, dus dan is dit geen machtsmisbruik.

Regelmatig zie je dat volwassenen meer macht gebruiken als nodig is in de opvoeding.

Als een collega tegen je zegt “doe dit!” dan zul je vaak terugzeggen: “doe het zelf” en op z’n minst zul je het denken. Als men tegen kinderen zegt “doe dit!” dan wordt van ze verwacht dat ze doen wat je zegt. Er wordt regelmatig niet eens op een nette manier gevraagd of ze dit uit eigen beweging zouden willen doen. Tegen kinderen wordt vaak terecht of onterecht gezegd “ruim dat eens op!” of “raap dat eens op!” en dat moeten kinderen heel normaal vinden. Volwassenen pikken dit niet meer en terecht, maar waarom wordt dat van kinderen dan wel verwacht?

Tot hoever mag een kind een eigen wil of mening hebben?

Mag een kind zeggen, dat wil ik niet?

Het is in ieder geval belangrijk voor een kind dat het voor de eigen integriteit op komt!

Je moet kinderen niet harder aanpakken als hoogst noodzakelijk omdat je anders de kans hebt dat de kinderen aan de straf wennen. Kijk eerst naar het doel wat gehaald moet worden en kijk wat je daar voor nodig hebt, dus gebruik niet meer macht als nodig is om een bepaald doel te bereiken. Als een kind op moet ruimen, vraag dan eerst op een vriendelijke manier of het op wil ruimen, probeer het eerst op een positieve manier klaar te krijgen. Je kunt bijvoorbeeld een lied gaan zingen voor kleine kinderen, dat gerelateerd is aan het opruimen. Iedere keer als je dan gaat opruimen kun je dat lied gaan zingen. Het voordeel hiervan is dat kinderen van

jongs af aan leren dat opruimen niet altijd vervelend hoeft te zijn, het kan best een gezellige bezigheid zijn als je het samen met het kind doet. Ga je al bij voorbaat commanderen dan zul je zien dat kinderen een hekel krijgen aan opruimen, zeker als ze dat alleen moeten doen, dat is saai. Kinderen kunnen dan hun macht gebruiken om aandacht te krijgen op een negatieve manier en dat is niet je bedoeling. Je werkt dan slecht gedrag in de hand terwijl dit niet nodig is.

In deze wereld zijn er kinderen die volwassenen kunnen manipuleren. De volwassene zal moeten leren doorzien wat kinderen willen en kunnen en daarop moeten reageren. Belangrijk in deze is dat de machtsverschillen geminimaliseerd worden waardoor er een open en gelijkwaardige omgang kan plaatsvinden. Kinderen moeten leren om met elkaar en met volwassenen om te gaan zonder te hoeven strijden. Over het algemeen zijn volwassenen geestelijk en lichamelijk sterker dan kinderen. In dit boek probeer ik volwassenen en kinderen bewust te laten worden van de diverse machtsverschillen die er zijn en hoe je daar mee om zou kunnen gaan. Het duidelijk maken hoe de maatschappij in elkaar zit en daar op de juiste manier mee om te gaan is van groot belang om een zelfbewust persoon te worden.

Machtsverhoudingen kunnen altijd worden misbruikt en het is de taak van de pedagogisch medewerker om dit niet te laten gebeuren.

Men kan anders zijn in o.a. karakter, godsdienst of lichamelijke en geestelijke kenmerken (inclusief diverse lichamelijke en geestelijke verschillen en/of handicaps). Er zijn nog te veel mensen die zich er aan ergeren dat mensen anders zijn en dat is jammer. Het feit dat mensen anders zijn als jij is een rijke ervaring, het is een onderdeel van onze maatschappij. Het geeft een goed gevoel als je mensen die anders zijn kunt begrijpen en respecteren. Mensen die anders zijn willen ook graag gerespecteerd en geaccepteerd worden anders vallen ze regelmatig buiten de boot en wordt hun leven een gevecht tegen discriminatie. Ook kinderen die anders zijn willen geaccepteerd worden in deze maatschappij en daar hebben ze ook recht op. Het is belangrijk dat de pedagogisch medewerker zorgt dat kinderen respect voor elkaar kunnen opbrengen, ondanks dat er verschillen zijn in opvoeding, geloof of andere kenmerken.

2.4.3. Wat kan men nog meer doen met deze methode?

De manier waarop de Self Directed Groupwork methode werkt kun je ook gebruiken om andere doelen dan het tegengaan van machtsmisbruik te bereiken. Zo kan men door middel van vragen als Hoe..., wat... en waarom... zichzelf afvragen hoe men verschillende doelen kan bereiken zoals zelfrespect bij kinderen.

Gebruik de kracht van de groep zonder te pushen. Als iemand een fout heeft gemaakt praat daar dan over met de betreffende persoon in het bijzijn van de groep. (niet persé aan de tafel met iedereen erbij, maar het kan op gehoorafstand) In het begin zal het kind misschien verlegen zijn, maar naarmate je dit meer doet en dit een natuurlijk gevoel geeft (iedereen maakt fouten, van fouten kun je leren) zullen de individuele groepsleden het gevoel krijgen dat ze niet alleen staan. “He, die ander maakt dezelfde fout als ik, ik ben dus niet de enige”. De groep zal dan vaak positief reageren door het groepslid te helpen omdat ze zelf ook in dezelfde situatie zitten of gezeten hebben. De groepsleden begrijpen elkaar en kennen elkaars gevoelens. Omdat ze geleerd hebben dat fouten maken niet erg is en dat je “medestanders” hebt, zullen groepsleden niet zo bang en verlegen zijn, ze zullen zich niet zo snel meer schamen over het feit dat ze een fout hebben gemaakt. Ze zullen eerder proberen van de

fouten, die ze hebben geleerd te erkennen, bij zichzelf te herstellen en ervan leren. De steun van de groepsleden is hierin erg belangrijk.

Om kinderen te helpen met hun zelfvertrouwen, om hun problemen op te kunnen lossen, is in een groep samenwerken een zeer sterk instrument. Zoals ik al beschreven heb in dit hoofdstuk kun je daar erg goed gebruik van maken. “Ik hoef het niet alleen te doen”, “Ik sta niet alleen” en “Ik ben niet de enige met dit probleem” geeft het kind het gevoel dat ze inderdaad niet alleen staan en geeft de kinderen weer zelfvertrouwen.

Darine, 6 jaar, plast in haar broek en schaamt zich verschrikkelijk zodat ze moet huilen. Carla, de pedagogisch medewerker, vertelt haar (in het bijzijn van de groep) dat ze vroeger toen ze klein was ook wel eens in haar broek had geplast. Ze vertelt dat als mensen maar lang genoeg gekieteld worden ze ook in de broek plassen van het lachen. Hierdoor beginnen de andere kinderen ook aan het gesprek deel te nemen. Eerst vertelt Gosewien dat ook zij wel eens in haar broek heeft geplast en daarna vertelt Jannie dat ze 's nachts in haar broek plast en daarvoor een wekker nodig heeft. Darine wordt getroost door iedereen in haar buurt en ze begint te accepteren dat ze niet alleen staat. Darine krijgt hierdoor een beter gevoel en begint te accepteren dat ze niet alleen staat, ze hoeft nu niet meer te huilen

Er wordt wel eens gezegd “pedagogisch medewerkers zijn doeners”, sommige daarvan denken in korte termijn. “Ik zie iets en reageer daarop” terwijl het beter is om eerst na te denken over wat er aan de hand is, “ik zie iets, wat zou er aan de hand zijn?” of “hoe kan ik dit probleem oplossen, op zo 'n manier, dat het kind of kinderen er iets van kunnen leren zodat ze niet meer zoveel last hebben van het betreffende probleem? Kinderen laten nadenken over het ontstane probleem en eventueel een oplossing voordragen zodat de kinderen een goede beslissing kunnen leren maken, kun je leren door de Self Directed Groupwork methode toe te passen. Door de hoe, wat en waarom vragen te hanteren.

2.4.4 Conclusie

De Selfdirected Groupwork methode is een sterk instrument om kinderen te leren over hoe men machtsmisbruik kan voorkomen. Er zijn diverse machtsverschillen zoals ik heb laten zien. Ook discriminatie is een vorm van machtsmisbruik. De Self Directed groupwork methode kan ook gebruikt worden om andere doelen als het voorkomen van machtsmisbruik te dienen. Groepsleden kunnen elkaar helpen en het kan de band met elkaar versterken.

(Audrey Mullender en Dave Ward, Self Directed Groupwork, Users take action for empowerment, 1998)

2.5. Conclusie:

Om de kwaliteit in de kinderopvang te verbeteren zal men meer over pedagogie en psychologie moeten weten zodat de pedagogisch medewerker weet waarom er op een bepaalde manier moet worden gewerkt. Ook zal de pedagogisch medewerker moeten weten dat iedere theorie een handvat is en geen wet. Het kan gebruikt worden als gereedschap dat je kunt gebruiken om een doel te kunnen bereiken. Er kunnen meerdere methoden door elkaar gebruikt worden. Oude en nieuwe theorieën naast elkaar. Men moet leren beseffen dat als een

theorie 50 jaar of ouder is, dat deze enigszins aangepast zal moeten worden naar de moderne tijd met nieuwe ondervindingen en onderzoeken die wetenschappelijk bewezen zijn.

3. Signalen herkennen

Elk kind heeft aandacht nodig, het “gewone” kind, maar ook het “speciale” kind. Door het kind de nodige positieve aandacht te geven zal het gemakkelijker nieuwe vaardigheden leren. Dit heeft het kind nodig om later in de maatschappij goed te kunnen functioneren. De rode draad in dit en het volgende hoofdstuk is daarom de positieve omgang met het kind en de kracht hiervan.

In dit hoofdstuk ga ik in op de problemen die “hét kind” tegen kan komen en waar in de praktijk niet altijd adequaat op gereageerd wordt. In de loop van de tijd dat ik in de kinderopvang werk ben ik situaties tegen gekomen die voor mij belangrijk waren om ze te kunnen bespreken met collega’s en/of management. Als je zorgen hebt over een kind dan moet dat tenslotte bespreekbaar zijn! Deze besprekingen waren lang niet altijd bevredigend omdat men vaak geen enkel probleem zag waar ik dacht dat het toch nodig was, in het belang van het kind, om hier extra aandacht aan te schenken. Ik kreeg het gevoel dat men dacht: “bij ons komt dat niet voor!!!”. Ik heb me daarom verschillende malen ernstige zorgen gemaakt om kinderen en kon daar niet met collega’s of leidinggevende over praten. Daarom plaats ik deze problemen in dit hoofdstuk omdat ik vind dat er wel degelijk aandacht moet zijn voor “het speciale” kind. Het kind dat aandacht vraagt om diverse redenen. Soms kun je er zelf (het liefst samen met collega’s en ouders) iets aan doen door de omgang met het kind iets te wijzigen. In andere situaties is het zaak om specialistische hulp in te schakelen en eventueel samen een oplossing te zoeken voor een probleem.

Dit hoofdstuk bestaat uit:

1. De definitie: Wat is afwijkend gedrag?.
2. Sociale problemen: zoals de taal niet begrijpen en pesten.
3. Zorgen over geestelijke gezondheid van het kind: voorbeelden van verwaarlozing, vermoeden van mishandeling en depressie.
4. Lichamelijke afwijkingen: voorbeelden over bronchitis en albinisme.
5. Gevaarlijke situaties: een voorbeeld van gevaarlijk gedrag en waar je zoal op kunt letten.

3.1. De definitie

3.1.1. Wat is afwijkend gedrag?

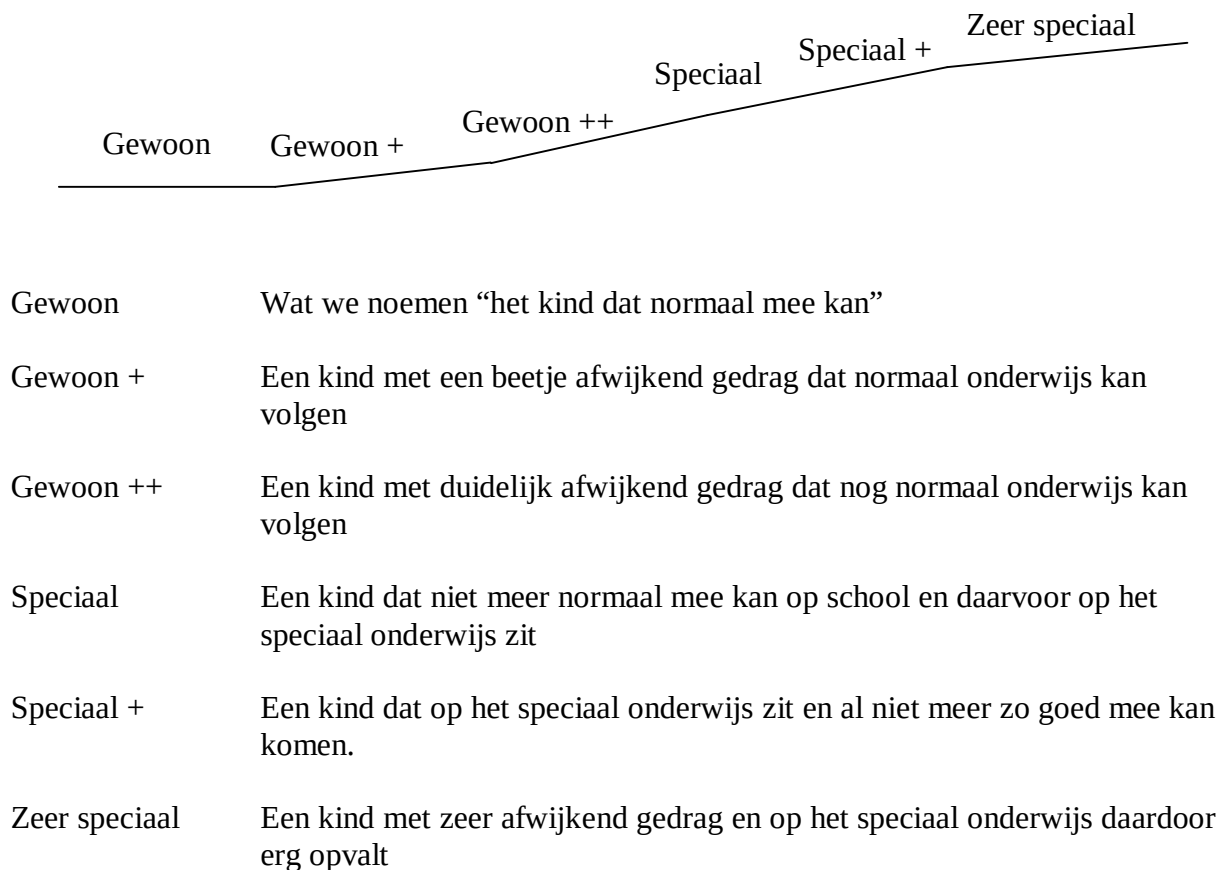
Dit hoofdstuk gaat over de signalering van afwijkend gedrag bij kinderen welke, nog te veel, over het hoofd worden gezien of zelfs dat men deze niet wil zien. Vaak worden de kinderen verkeerd begrepen omdat de pedagogisch medewerkers niet genoeg basiskennis hebben over kinderen met speciale behoeften en daarom wil ik hiervoor een aanzet geven. Ik wil mensen bewust maken van wat er zoal op een kinderopvang organisatie kan gaan spelen en geef voorbeelden hoe het eventueel ook kan.

Om afwijkingen in het gedrag van kinderen goed te kunnen herkennen is in eerste instantie de informatie van de ouders erg belangrijk. Zonder goede informatie over het kind zul je als pedagogisch medewerker alles zelf uit moeten zoeken en dat is erg lastig en tijdrovend. Ouders kunnen je ontzettend veel informatie geven over het wel en wee van hun kind. De ouders zijn de deskundigen over hun kind! Zo weten de ouders vaak of hun kind psychische

en/of lichamelijke klachten heeft. Een goede intake van kinderen en regelmatige gesprekken met de ouders is dan ook in het belang van het kind.

Kinderen zijn er in diverse soorten en maten, in deze maatschappij zie je ze overal. Het gewone kind, het kind met een kleine afwijking die bijna niemand opvalt zoals kinderen met dyslexie of discalculie. Er zijn kinderen met adhd, autisme of het syndroom van Down. Kinderen die een lichte of een zware afwijking hebben. Ze hebben allemaal één ding gemeen, het zijn allemaal **kinderen**. En deze kinderen hebben allemaal het recht om op een zo goed mogelijke manier op te groeien zodat de kans dat ze gelukkig worden groter wordt. Ze moeten allemaal de kans krijgen om voldoende uitdagingen te krijgen om zich tot volwassenheid te kunnen ontwikkelen. Met evenveel kansen en ontwikkelingsmogelijkheden als iedereen. Ondanks dat veel landen de rechten van het kind onderschrijven is het echter in onze maatschappij in de praktijk nog wel eens anders.

Hieronder een schematisch voorbeeld dat laat zien dat er geen hokjes zijn waarin kinderen die “anders” zijn geplaatst kunnen worden. De overgang van het gewone in het speciale kind gaat heel geleidelijk aan.

Dit schema is niet volledig, de kinderen met een lichamelijk handicap en de hoogbegaafden komen er bijvoorbeeld al niet in voor. Dit schema is bedoeld om duidelijk te maken dat er geen directe scheidslijnen zijn tussen diverse kinderen. Zoals je kunt zien kan nu duidelijk gezegd worden:

“Hét kind” bestaat niet!!!

Er is een grote diversiteit in kinderen, gelukkig maar. Het zorgt ervoor dat het leven spannend blijft.

Kinderen (in de kinderopvang) geven signalen af zoals:

Agressie	1. Naar zichzelf 2. Naar anderen 3. Naar objecten
Huilen	1. Soms heel stilletjes 2. Soms heel duidelijk
Krijzen	Buiten zichzelf zijn
Terugtrekken	1. In zichzelf gekeerd 2. Onzeker gedrag 3. Onderuit kijken

Deze signalen komen voort uit:

1. Verdriet
2. Boosheid
3. Frustratie of onmacht
4. Onzekerheid

Kinderen uiten zich op verschillende manieren en hun eigenheid is uniek. Daarom is het zaak om goed op te letten of er extra aandacht aan een kind besteedt moet gaan worden. Gedragen kinderen zich conform de “norm” en zo nee, wat is daarvan de oorzaak.

Er lopen genoeg volwassenen rond die bepaalde eigenschappen missen die belangrijk zijn om goed te kunnen functioneren in de maatschappij. Deze eigenschappen en gedragingen zal men in de jeugd moeten leren, als de ouders dit door omstandigheden niet kunnen dan zal de maatschappij dit op zich moeten nemen.

1. De persoon in kwestie kan gelukkiger worden (niet uitgelachen, gekleineerd en/of buiten gesloten)
2. De maatschappij wordt er veiliger en rustiger van (minder criminaliteit, minder hangjongeren enz.)

Ook zou er een mogelijkheid moeten zijn voor de ouders van zulke jongeren (indien er problemen in het gezin zijn) om hun tekortkomingen bij te spijkeren. Dit kan een taak zijn die de kinderopvang goed zou kunnen vervullen door gesprekken met bijvoorbeeld een zorgcoördinator en de samenwerking met de jeugdzorg.

Zorg dat papa niet boos wordt. Zorg dat mama niet zo droevig is. Zorg dat ik niets vertel over het geheim van mijn oom. Zorg dat ik niet in mijn eentje achterblijf na gym. Zorg dat ik iets te eten krijg. Zorg dat niemand mijn blauwe plekken ziet. Zorg dat mijn zusje niet hetzelfde overkomt als mij. Zorg dat hij mijn knuffel niet afpakt. Zorg dat papa en mama niet gaan slaan.

Duizenden kinderen in Nederland maken zich elke dag zorgen omdat ze niet veilig zijn. Ze worden verwaarloosd, mishandeld of misbruikt, vaak door iemand uit hun directe omgeving. Het is tijd dat wij ons zorgen gaan maken en in actie komen tegen kindermishandeling.

Tekst uit een advertentie van organisatie No Kidding, www.no-kidding.nu

3.2. Sociale problemen

Dit artikel gaat over sociale problemen die ontstaan bij onaangepast gedrag dat gelegen is in het feit dat het kind gefrustreerd raakt door diverse omstandigheden zoals de taal niet machtig zijn of pestgedrag.

De volgende onderwerpen komen in dit artikel naar voren:

1. De taal niet begrijpen.
2. Pesten.
3. Wat te doen als het kind te veel geweld gebruikt.
4. Conclusie.

3.2.1. De taal niet begrijpen

Je hebt soms kinderen die uit een ander land komen en de Nederlandse taal niet machtig zijn. Het kunnen vluchtelingen zijn, maar ook emigranten die met hun gezin naar Nederland zijn gekomen doordat hun werk dat verlangt. Als deze kinderen voor het eerst op een kinderdagverblijf komen kunnen ze zich niet verstaanbaar maken en sommige kinderen hebben daar erg veel last van. Het kan zó erg zijn, dat het kind erg gefrustreerd wordt als hij/zij zich niet duidelijk kan maken. Dit kan wel eens leiden tot verkeerde conclusies van de pedagogisch medewerkers.

Stel je Jaquin voor die 3 jaar is en de Nederlandse taal niet spreekt.

1. Hoe zou hij reageren als iemand iets tegen hem zegt? (“ik weet niet wat je zegt!”)
2. Hoe zou hij duidelijk kunnen maken dat hij iets bepaalds wilt hebben? (proberen te pakken?)
3. Hoe zou dat door de pedagogisch medewerker opgenomen worden? (“dat mag je niet pakken?”)

Het is erg frustrerend als je jezelf niet duidelijk kunt maken naar de ander toe. Het is nog maar de vraag of een kind van 3 jaar genoeg vaardigheden bezit zonder dat het de taal bezit om aan te duiden wat het wil. Een kind van 3 jaar heeft nog niet zo veel gereedschap om dat op een nette manier te doen en maakt daardoor fouten waardoor de pedagogisch medewerker op het verkeerde been gezet kan worden en het kind regelmatig straf krijgt. Sommige kinderen vinden het moeilijk om geduld op te brengen, vaak wordt aangenomen dat bepaalde kinderen het beter kunnen dan ze doen.

Als een kind, zoals Jaquin, de taal niet machtig is en je ziet dat hij naar iets reikt dat een ander kind heeft, dan kun je kijken of je een goed alternatief kunt vinden en het kind naar dat alternatief wijzen.

Jaquin werd iedere keer als hij iets wilde hebben dat een ander kind had erg gefrustreerd omdat hij niet kon vragen of hij het speeltje mocht hebben. Het is dus de taak van de pedagogisch medewerker om daar alert op te zijn. Of je Jaquin kunt leren om de vraag te stellen die hiervoor nodig is n.l. “mag ik daar mee spelen?” Door veel met taal bezig te zijn zoals boekjes voorlezen en verhaaltjes te vertellen leert een kind dat de taal nog niet machtig is op een vrij snelle manier om te communiceren met anderen. Ook door het spelen met andere kinderen kan een kind de taal eigen maken.

3.2.2. Pesten

Frustratie, zoals bij Jaquin die de taal niet machtig was, kan ook een andere oorzaak hebben, het onvermogen om met bepaalde situaties om te kunnen gaan zoals pesten. Het pesten begint vaak met plaagstootjes uitdelen om te kijken of dat effect heeft bij het slachtoffer. Als een persoon emotioneel reageert, gaat de groep “pesters” door! Hierdoor laten ze zien dat ze macht hebben over iemand (ze zijn de sterkste)

Zoals ik bij de beschrijving van de Self Directed Groepwork methode vermeld heb kun je deze methode goed toepassen als er een machtsverschil is waardoor het kind in de problemen komt. De Hoe, Wat en Waarom vragen kunnen hierbij helpen.

Kinderen die gepest worden voelen zich vaak onzeker en ongelukkig. Men zal ervoor moeten waken dat kinderen elkaar niet pesten omdat dit vaak vertekkende gevolgen kan hebben. Vaak, als de gepeste kinderen door frustratie kinderen pijn doen worden ze niet herkend als zijnde kinderen die gepest worden.

Er word wel eens gezegd dat pestgedrag aan het kind zelf ligt en niet aan de kinderen die pesten. Dit is een groot misverstand en dient zo snel mogelijk de wereld uit geholpen te worden.

Kinderen die gepest worden gedragen zich anders als kinderen die dit niet worden. Ze zoeken vaak de pesters op omdat ze graag bij de groep willen horen.

Mensen zijn graag in de buurt van gelijkgestemden, mensen die iets met je gemeen hebben.

Omdat ze graag bij de groep horen laten ze zich kleineren en opdrachten uitvoeren waar ze niet achter staan. Ze gaan zich gedragen op de manier die van hen verwacht word, onzeker en met weinig zelfvertrouwen. Hierdoor kunnen deze kinderen erg gefrustreerd raken. Het zelfvertrouwen zullen deze kinderen weer terug moeten winnen door extra aandacht en een positieve stimulans.

Wat kan de oorzaak zijn van pesten?

1. Bang voor hun positie,
2. Bang dat de ander sterker of slimmer is
3. Meer macht willen hebben dan de ander.

Het kan toch niet zo zijn dat als je anders bent (wat in feite ieder kind is) dat je dan onderwerp kunt worden van pestend gedrag en dat dit dan goedgekeurd wordt onder het motto “die heeft

er zelf naar gevraagd”!

Kinderen die rood haar hebben, een bril dragen, gehoorapparaat nodig hebben, allochtoon zijn, dyslectisch zijn, ADHD hebben, een autistische stoornis hebben en noem er nog maar duizenden op... kunnen het doelwit zijn van pesters. Dit moet daarom op tijd gestopt worden en dat kan door de signalen die deze kinderen uitzenden op een goede manier te herkennen en daar op te reageren. De pester is het probleem en niet het gepeste kind.

- De pester zal geleerd moeten worden om respect te leren hebben voor het anders zijn.
- Het gepeste kind moet leren om sterker te zijn en op tijd de hulp in te roepen van volwassenen.
- De volwassene zal moeten leren om het pestgedrag te leren herkennen.

Kinderen die genoeg positieve aandacht krijgen zullen niet vaak negatieve aandacht vragen. Door het kind proberen te begrijpen kan het genoeg positieve aandacht krijgen en zal het automatisch minder negatieve aandacht vragen. Kinderen die genoeg positieve aandacht krijgen zullen daarom minder gauw gaan pesten omdat ze dit niet nodig hebben. Ze hebben immers genoeg zelfvertrouwen en hebben daarom niet meer macht nodig.

Allechandro is een jongen van 6 jaar en vraagt veel negatieve aandacht. Als hij kwaad is dan pakt hij wat hij pakken kan en slaat daarmee naar andere kinderen die hem “plagen” totdat iemand ingrijpt als het slachtoffer flinke kwetsuren heeft opgelopen zoals striemen in het gezicht of een rode band om de hals omdat hij iemand bij de keel gegrepen heeft. Hij is dan buiten zichzelf van woede. Allechandro ziet zichzelf altijd als slachtoffer.

Vaak is het zo dat kinderen hem uitdagen en hem vervolgens voor de gek houden. Bij navraag aan de kinderen zeggen deze dat Allechandro “er om vraagt” om gepest te worden. Dit vertaal ik in : Allechandro is een jongen die erg kwetsbaar is en daarom steeds vaker geplaagd wordt waardoor hij zó gefrustreerd raakt dat hij buiten zichzelf raakt als hij boos wordt.

3.2.3. Wat te doen als er te veel geweld wordt gebruikt

Als kinderen helemaal over hun toeren zijn en gaan slaan en schoppen zonder dat ze weten wat ze doen zoals in het geval van Allechandro zul je als pedagogisch medewerker het betreffende kind, de andere kinderen in de groep en jezelf moeten beschermen. Dit kun je doen door:

1. Achter het kind te gaan staan en een voet tussen de benen van het betreffende kind zetten. Hierdoor kan het kind je niet zo snel schoppen.
2. Pak met je linker hand de rechter hand van het kind en met je rechterhand de linkerhand van het kind. Hierdoor komen de handen gekruist over de borst van het kind.
3. Zorg dat je hoofd iets naar achter houdt zodat het kind je niet kan raken met het hoofd.

Op deze manier zul je het kind geen pijn hoeven te doen en het kind en de andere kinderen in de groep zullen veilig zijn. Ga nu zo snel als het kan met het betreffende kind naar een rustig plekje om het rustig toe te spreken en het gerust te stellen. Ga niet eerder met het kind praten over wat er gebeurd is tot het kind rustig kan nadenken. Laat het eerst rustig worden.

Een schematische voorstelling:

Wanneer?	Als een kind zoveel geweld gebruikt dat andere kinderen en jezelf gevaar lopen. Als een kind helemaal buiten zichzelf is en niet meer in kan schatten
----------	---

wat veilig is en wat niet. Het heeft geen controle meer over zichzelf.

Waarom	Voor de veiligheid van het kind, andere kinderen in de groep en jezelf te kunnen waarborgen
Hoe?	Achter het kind staan met een voet tussen de benen van het betreffende kind. Met je linker hand de rechter hand van het kind pakken en pak met je rechterhand de linkerhand van het kind. Hierdoor komen de handen gekruist over de borst van het kind. Ga met je hoofd iets naar achter zodat het kind niet met het hoofd tegen jouw aan kan botsen.
Voordeel?	Het kind wordt rustig doordat iemand die vertrouwd is het vast heeft en het geen pijn doet. Deze persoon praat rustig en stelt het kind gerust. Nadien kan er redelijk over de situatie gesproken worden.

Deze techniek mag je alleen gebruiken als de situatie uit de hand loopt!

3.2.4. Conclusie:

Als kinderen doordat ze geen grip op de situatie hebben gefrustreerd worden, kan het wel eens uit de hand lopen. Bijvoorbeeld als het kind de taal niet kent dan kan het erg frustrerend zijn als het zich niet kan uiten. Ook kinderen die gepest worden kunnen gefrustreerd worden omdat ze geen vat hebben op de situatie waarin ze zich bevinden. Daarom zal de pedagogisch medewerker zich goed moeten kunnen inleven in het kind en diverse situaties moeten kunnen voorzien. Door middel van kennis kan de pedagogisch medewerker goede beslissingen nemen die in het voordeel zijn van alle kinderen in de groep. Als het echter helemaal uit de hand loopt en het kind is buiten zichzelf van frustratie en woede dan zal er ingegrepen moeten worden, zodanig, dat het kind, de andere kinderen en de leiding geen gevaar meer lopen op letsel.

3.3. Zorgen over geestelijke gezondheid van het kind

Als men zich zorgen maakt om de Psychische gezondheid van het kind dan zal er Actie op ondernomen moeten worden. Hieronder staan enkele voorbeelden die duidelijk kunnen maken waar men tegen aan kan lopen en wat er eventueel aan kan worden gedaan.

Dit artikel bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Verwaarlozing
2. Mishandeling
3. Depressie
4. Conclusie

3.3.1. Verwaarlozing

In het volgende voorbeeld ga ik in op afwijkend gedrag van een kind waarvan het vermoeden bestond dat het verwaarloosd werd.

Martha, een pedagogisch medewerker, viel het op dat Hans van 3 jaar oud niet goed met andere kinderen om kon gaan, hij vertoonde afwijkend gedrag.

Aan Maria, de vaste pedagogisch medewerker op de groep, vroeg Martha wat er met Hans aan de hand was. Martha kreeg te horen dat Hans problemen thuis had, men dacht aan verwaarlozing. Ook kreeg Martha te horen dat de ouders opgegeven waren voor video-home training.

De ouders van Hans vroegen Martha wat ze vond van de situatie. Martha zei dat haar was opgevallen dat hun zoon heel positief reageerde op zijn ouders en dat was wederzijds. Verder vertelt Martha van het afwijkende gedrag dat Hans vertoont. Martha kreeg door het gesprek met de ouders de indruk dat de ouders, ondanks dat ze een moeilijke jeugd hadden gehad, zo goed mogelijk probeerden om Hans een betere jeugd te geven. Ze waren berijdt om te leren hoe de opvoeding van Hans beter kon.

In die tijd, toen Martha hem hele dagen in de groep had, kon ze hem goed observeren. Zover ze kon zien was Hans een jongen die veel drukker was als andere kinderen. Hans kon moeilijk met andere kinderen omgaan omdat hij erg op zichzelf gericht was. Hij pakte regelmatig speelgoed af als hij ermee wilde spelen of hij maakte ruzie met andere kinderen. Hij wist zich niet goed te handhaven onder de andere kinderen. Toch zag Martha dat hij, ondanks dat hij het moeilijk vond, graag met andere kinderen wilde spelen.

Bij de interactie tussen Maria en Hans viel Martha het volgende op:

Maria was veel met andere kinderen bezig en had alleen oog voor Hans als hij iets verkeerd deed. Als deze rumoer hoorde op een plaats waar Hans in de buurt was riep ze “Hans, stop daarmee!”, terwijl ze niet zag wat er aan de hand was. Martha kon zich voorstellen, doordat Hans zo aanwezig was, dat Maria dacht “het is Hans weer!”. Terwijl deze niet wist wat er iedere keer aan de hand was.

Als kinderen vaak genoeg gestraft worden gaan ze geloven dat ze toch altijd stout zijn en worden ze onverschillig. Martha vermoedde dat dit ook bij Hans het geval was, ze kon zich dan ook niet voorstellen dat een kind van 3 jaar slecht is. Martha’s ervaring was dat je echt niet zo veel tijd aan Hans hoefde te besteden.

Vaak als kinderen anders zijn als de meeste kinderen, dan worden ze ook anders behandeld, zelfs door andere kinderen. Soms worden ze gepest als de leiding afwezig is.

Het is goed als kinderen iedere keer weer een nieuwe kans krijgen om zich beter te kunnen gedragen en dat er geen etiket op geplakt wordt (“dat lastige kind!”).

Martha vond het niet goed om kinderen veel te straffen omdat ze van mening was dat dit niet hielp. Kinderen leren het beste van positieve aandacht en stimulatie.

Door observatie van Hans kreeg Martha een idee om hem te leren om met andere kinderen om te gaan. Bij iedere fout vertelde ze hem hoe het ook anders kon en mocht hij het nog eens proberen. Bijvoorbeeld: iemand stootte tegen Hans aan, hij sloeg en schold tegen dat kind. Martha zei dan tegen Hans dat hij moest proberen om rustig te vertellen dat hij het niet leuk vond dat er tegen hem aan gebotst werd of ze leerde hem sorry zeggen als hij per ongeluk tegen iemand aanstootte. Doordat Martha dit een tijdje consequent vol had gehouden zag ze verandering optreden bij Hans. Hij ging gemakkelijker om met andere kinderen en het spelen ging daarom zonder spanningen. Het was zaak om deze begeleiding nog een tijdje vol te houden zodat Hans het nieuwe gedrag vast kon blijven houden.

Omdat Martha deze methode toegepast had kreeg ze het voor elkaar dat Hans hele tijden lief met andere kinderen aan het spelen was zodat Martha zich met andere kinderen bezig kon houden.

Hieruit kon ze concluderen dat Hans, met het juiste gereedschap, genoeg sociale vaardigheden kon leren om zich in de groep staande te kunnen houden en zodoende niet als buitenstaander alleen te hoeven staan.

Kinderen zul je nog een tijd moeten begeleiden (het juiste gereedschap aanreiken) voordat het nieuwe gedrag er in gesleten is, maar bij jonge kinderen gaat dit erg vlug. Toch vallen ze soms nog terug in het oude gedrag, dus zorg ervoor dat je er dan alert op bent en geef de nodige sturing. Zorg als coach dat je positief blijft dus “Ik ben niet boos, maar wil je wat zeggen” en laat het kind naar jou kijken.

Geef het goede voorbeeld!

De ouders van Hans wilden het in voorgaand voorbeeld goed doen maar hadden het juiste gereedschap nog niet om dat te doen. De oplossing voor dit probleem zou kunnen zijn video-home trainingen of begeleiding in het gezin die door jeugdzorg gegeven werd. De pedagogisch medewerker kon de ouders stimuleren om door te gaan “jullie kunnen het wel, jullie moeten even vol houden”.

Het is belangrijk om positief te zijn naar ouders toe zodat ze welwillend zijn. Het op een plezierige manier omgaan met de ouders is uiterst belangrijk om het juiste effect te bereiken zodat het kind er baat bij heeft. Gaat men verkeerd om met de ouders dan zullen ze minder welwillend zijn om mee te werken aan een betere opvoeding van hun kind. Het belang van het kind staat steeds voorop en het belang voor het kind is om goede ouders te hebben die het kind lief hebben. Het kind heeft er geen belang bij als de ouders niet welwillend staan tegen opvoedingsondersteuning, daar wordt het kind niet gelukkiger van.

De ouders komen vaak uit een positie die ze zelf ook niet uitgekozen hebben. Deze hebben vaak ook ouders die het opvoeden niet goed of onvoldoende geleerd hadden, het is daarom niet vreemd dat er ouders zijn die hulp nodig hebben. Vaak zien de ouders niet goed wat ze verkeerd doen omdat ze nooit een goede opvoeding genoten hebben en kunnen ze niet overzien wat ze fout doen. Het is aan de hulpverlener om de ouders er voorzichtig op te wijzen dat het ook anders kan en dat hun kind(eren) dan gelukkiger kunnen zijn als ze mee willen werken. De taak van de pedagogisch medewerker is het om op de juiste wijze te reageren op het gedrag van het kind.

3.3.2. Mishandeling

Jetje, 9 jaar, zit op de bank, ze heeft beide broekspijpen omhoog gedaan en laat haar knieën, die helemaal blauw zijn, aan iedereen die langs komt zien. Niemand schenkt daar enige aandacht aan. Angela een BSO leidster, die als invaller werkt in het kindercentrum gaat naar haar toe. Ze troost Jetje en schenkt haar wat aandacht. Angela ziet dat beide knieën even blauw zijn en dat er geen schaafwonden te zien zijn. Angela gaat naast Jetje zitten en vraagt of ze vriendinnetjes heeft. Jetje reageert daar negatief op. Ook vraagt Angela wat Jetje leuk zou vinden om te doen. Jetje weet daar geen antwoord op en zegt dat haar ouders nooit met haar spelen. Angela dringt aan en Jetje komt op het idee dat ze wel eens samen met haar moeder is gaan puzzelen. Angela gaat met Jetje een mooie puzzel uitzoeken en daarna gaan ze samen puzzelen.

In de samenwerking met de collega waar Jetje in de groep zat, had Angela gemerkt dat Suzanne, de vaste pedagogisch medewerker op de groep, niet met de ouders op kon schieten, moeder vroeg erg veel aandacht voor zichzelf en dat vond Suzanne bepaalt niet leuk. Ze week erg af van hoe andere ouders reageerden en Suzanne probeerde hen zoveel mogelijk te mijden.

Angela vroeg zich het volgende af:

- a. Wat zou de reden kunnen zijn dat Jetje op de bank blijft zitten met de broekspijpen omhoog?
Door snel vallen (gebrekkige motoriek), het kind is erg druk (klimt bijvoorbeeld in bomen en doet meer van die gevaarlijke dingen). Maar de blauwe plekken kunnen ook komen als er sprake is van mishandeling. De knieën van Jetje zijn wel héél erg (gelijkmatic) blauw en er zijn geen schaafwonden te zien.
- b. Wat zou Angela kunnen doen?
Het effect op Angela's handelen is dat Jetje de aandacht krijgt die ze vraagt. Angela kan extra letten op Jetje, misschien is er meer aan de hand als oppervlakkig te zien is. Angela zou in de eerstvolgende weken kunnen letten op meerdere blauwe plekken.
Zij zou in de komende weken ook moeten letten op de interactie met Jetje en haar ouders, misschien is hier iets aan de hand.
Als door observatie naar voren komt dat er een vermoeden van mishandeling is kan Angela het meldpunt kindermishandeling bellen om advies. Misschien is het goed om melding te maken van kindermishandeling, maar omdat Angela een invaller is kan zij dat niet goed beoordelen, een gesprek met Suzanne en haar leidinggevende over het gedrag van Jetje is dan erg aan te raden.

Wat ik in bovenstaand voorbeeld besprak is een vermoeden van mishandeling (er hoeft nog niets aan de hand te zijn, maar men moet wel extra alert zijn). Het is geen normaal gedrag dat Jetje laat zien (een kind dat langere tijd op de bank gaat zitten en heel erg om aandacht vraagt). Als kinderen op de knieën vallen zijn vaak niet beide knieën even blauw, dit valt erg op. Ook was te zien dat er geen schaafplekken waren die meestal voorkomen als een kind valt. De meeste kinderen zullen proberen, na hun verwonding te hebben laten zien, gewoon te gaan spelen.

Jetje heeft ook geen vriendinnen, wat Jetje erg eenzaam maakt. Haar ouders kunnen niet goed communiceren met de pedagogisch medewerker van de groep. Het contact van Jetje met de ouders is niet echt warm, maar de moeder is wel bezorgd, dat laat ze steeds merken als ze een gesprek probeert te hebben over haar kind met Suzanne.

Omdat Suzanne het kind vervelend vond omdat ze op de moeder leek liet ze het kind links liggen en gaf haar niet de nodige aandacht. Jetje was overal zeer negatief over en kon geen of zeer weinig plezier beleven.

Angela heeft op een gegeven moment aan Suzanne voorgesteld om Jetje regelmatig positieve aandacht te geven, óók als ze er niet om zou vragen. Jetje zei namelijk steeds dat ze lelijk was en dat ze niets waard was. Angela bracht het idee naar voren dat Jetje misschien geen gelukkige jeugd heeft. Suzanne kon zich dat moeilijk voorstellen. Angela suggereerde dat Suzanne kon proberen om zich in te voelen in wat Jetje zou kunnen voelen.

Door interventie van Suzanne d.w.z. Jetje werd positieve aandacht gegeven en gewezen op haar competenties waar ze goed in was, leefde ze helemaal op en deed opeens mee met andere kinderen. Het resultaat van de positieve benadering was dat Jetje helemaal opbloeide. Jetje stond niet meer alleen en werd steeds gevraagd om met het spel, dat andere kinderen aan het spelen waren, mee te doen. Ze werd niet meer beschouwd als zijnde afwijkend van de groep zodat ze mee kon doen met de groep. Jetje kreeg veel vriendinnen en je zag dat het meisje steeds meer plezier kreeg in het leven.

Katinka was bang voor aanraking merkte Jan, de pedagogisch medewerker, daardoor kwamen er vragen bij hem op zoals:

1. Waarom zou Katinka zo bang kunnen zijn?
(gedacht kan worden aan mishandeling, slechte ervaringen op school, kennissen die te ver waren gegaan bij haar enz.)
2. Wat kun je aan gereedschap toevoegen zodat Katinka niet meer zo bang was?
(meer zelfvertrouwen, vertrouwen in de ander aanleren en kennis over hoe mensen met elkaar om moeten gaan)
3. Wat zou Jan concreet kunnen doen om deze angst in goede banen te leiden?

Door observatie van Katinka en gesprekken met de ouders probeerde Jan er achter te komen wat de reden van haar angst was. In ieder geval wilde hij bewerkstelligen dat het kind handvaten kreeg in de omgang met andere mensen.

Terwijl sommige kinderen het erg leuk vonden als Jan de kinderen op een grappige manier achterna kwam en dreigde hun te kietelen was Katinka erg bang als hij dat bij haar deed. Zelf gaf ze aan het spannend maar leuk te vinden als hij dit deed bij andere kinderen, dan zag Jan haar plezier hebben en lachen. Zij zag dat de andere kinderen plezier hadden en het spannend vonden op een prettige manier. Samen met andere kinderen deed Jan een spel om haar te leren met aanraking om te gaan. Jan vertelde Katinka dat ze iedere keer als hij haar aanraakte om te kietelen, zoals Jan dat deed met de andere kinderen, ze op tijd moest zeggen dat hij moest stoppen, ook als ze het niet prettig vond om aangeraakt te worden moest ze dat aangeven. Meteen als ze dan stop zei zou Jan ook werkelijk stoppen. Op die manier zou ze zelf in de hand hebben hoeveel en of ze aangeraakt wilde worden. Na een paar dagen op deze manier met Katinka bezig te zijn geweest was ze haar angst voor een groot deel kwijt. Ze kon er beter mee omgaan. Katinka zou dit nog veel moeten ervaren om dit gevoel van macht over haar eigen lichaam vast te zetten in haar geheugen zodat zij ook bij andere personen nee durfde te zeggen als deze haar op een manier aanraakte die ze niet prettig vond. Ze had nu geleerd dat ze zelf wat te zeggen had over haar lichaam. (leren stop te zeggen als ze niet meer wilde). Ook leerde Jan haar op een spelende manier wat een normale omgang was en wat niet, zodat ook Katinka het verschil kon leren kennen wat normaal was en wat niet.

Als je van jongs af aan het slechte voorbeeld hebt gezien van ouders en/of opvoeders dan heb je het goede voorbeeld nog niet geleerd. Dat wil ook zeggen dat er volwassen mensen zijn die elementaire onderdelen van de opvoeding (nog) niet kennen. Deze mensen worden in hun volwassen leven hier wel door veroordeeld. Dit kunnen ouders zijn die niet voldoende vaardigheden bezitten om te kunnen opvoeden. Dit hebben ze nooit van hun ouders geleerd omdat deze hoogstwaarschijnlijk ook in dezelfde situatie gezeten hebben en dit ook nooit hebben kunnen leren. Zoals zij dat van hun ouders/opvoeders geleerd hebben en aan hun kinderen doorgeven, waardoor deze kinderen, zoals hun ouders, deze vaardigheden ergens anders zullen moeten leren willen zij voor “vol” aangezien worden.

Ook bij volwassenen zie je nog de symptomen van kindermishandeling, dit zie je o.a. doordat ze een muur voor zich optrekken, geen pijn kunnen voelen, niet kwaad kunnen worden of juist extreem kwaad en geen zelfvertrouwen hebben. Deze mensen missen vaak bepaalde vaardigheden die ze niet in het verleden hebben geleerd door hun tekortkomende opvoeding. Daar hebben ze nog last van in hun volwassen leven. Het is daarom zaak dat kinderen op tijd

de nodige hulp aangeboden wordt zodat ze er in hun latere leven niet te veel last meer van zullen ondervinden. Denk niet “daar groeien ze wel overheen”, dat is namelijk in de meeste gevallen niet zo!

Om de onbewuste verkrachting en discriminatie van het kind te kunnen vermijden, moeten wij deze eerst bewust beleefd hebben. Alleen een gevoelig-worden voor de verfijnde, subtiele vormen van vernederingen die men een kind kan aandoen, zou ons kunnen helpen respect voor het kind te ontwikkelen, een respect dat het vanaf zijn eerste levensdag nodig heeft om psychisch te kunnen groeien. Er zijn verschillende manieren om deze sensibilisatie te bereiken, bijvoorbeeld de observatie van kinderen te veranderen en te proberen zich te verplaatsen in het kind, of het ontwikkelen van empathie voor de eigen levensgeschiedenis.

Alice Miller in: Het drama van het begaafde kind, een studie over het narcisme.
(Unieboek b.v. 1981/1986)

De reden van verwaarlozing en/of mishandeling kan liggen aan armoede, stress, geen zelfvertrouwen, ziekte en/of slechte behuizing. Het is zaak om de ouders niet als boeman af te schilderen en deze te respecteren, dit is in het belang van het kind. Het kind zal nooit afstand kunnen doen van de ouders. Het enige wat een kind wil is dat de ouder van ze houdt en ze lief heeft. Dit is dan ook wat de beweegreden moet zijn voor interventie. De situatie van het kind verbeteren. Als daar voor nodig is dat we respectvol om moeten gaan met de mishandelaar van het kind, ook al stoot dat je af, dan moet dat maar.

3.3.3. Depressie

Sten die 5 jaar is, vertelt dat hij dood wil. Ook na een gesprek met Mieke, de pedagogisch medewerker, bleef hij bij dat standpunt. Hij laat veel agressief gedrag zien naar zowel Mieke als de andere kinderen in de groep. Hij kan ook moeilijk samen spelen.

Als moeder een keer een kusje vraagt reageert Sten negatief op haar. Moeder komt erg onzeker over. Vader toont over het algemeen weinig affectie. Sten lijkt niet erg gelukkig. Dit is een serieuze zaak, het is hierbij belangrijk om de zin in het leven voor Sten weer op te wekken. Belangrijk hierbij is een positieve benadering waarbij je laat zien dat Sten er toe doet. Dat het belangrijk is dat hij er is en dat je het leuk vindt in zijn aanwezigheid te verkeren. Soms zal een gesprek met de ouders en eventuele (psychische) hulp erg kunnen helpen.

3.3.4. Conclusie

Kinderen geven signalen af als het niet goed gaat met ze. Signalen zoals agressie, of teruggetrokken gedrag. Kinderen kunnen zich erg eenzaam voelen als het thuis niet goed gaat. Als kinderen niet begrepen worden door de pedagogisch medewerker en aan hun lot overgelaten worden dan kan men er zeker van zijn dat het op een gegeven moment fout gaat met het kind. Het is erg belangrijk dat volwassenen weten wat ze in bijzondere situaties zoals mishandeling, verwaarlozing of depressie (en nog vele andere situaties) moeten doen. “Kennis is macht” en dat geldt ook voor deze situaties. Het belang van het kind staat voorop, ook bij interventies in de thuis situatie. Het is in het belang van het betreffende kind dat men op een positieve manier omgaat met de ouders zodat de situatie verbeterd kan worden. Mocht men een sterk vermoeden hebben dat het met het kind slecht gaat door mishandeling en

verwaarlozing dan kan men melding doen bij het Advies en Meldpunt Kindermishandeling (<http://www.amk-nederland.nl>) of men kan contact opnemen met Bureau Jeugdzorg (ook in situaties dat het kind andere psychische problemen heeft)

3.4. Lichamelijke afwijkingen

Dit artikel gaat over kinderen die problemen krijgen in de kinderopvang doordat ze een lichamelijke afwijking hebben. Sommige kinderopvang organisaties zijn er niet altijd op ingericht of willen zich niet aan deze kinderen committeren. In dit artikel geef ik voorbeelden van kinderen met een (klein) handicap die met een kleine aanpassing gewoon in de kinderopvang situatie passen.

Dit artikel bestaat uit:

1. Een voorbeeld van een kind met de aandoening Bronchitis
2. Een voorbeeld van een kind met de aandoening Albinisme
3. Conclusie

3.4.1. Bronchitis

Signalering hoeft niet alleen over kindermishandeling, psychische stoornissen of afwijkend gedrag te gaan maar kan ook gaan over lichamelijke afwijkingen. Vaak worden de kinderen verkeerd begrepen omdat de pedagogisch medewerkers niet genoeg basiskennis hebben over kinderen met speciale behoeften zoals je kunt zien in het volgende voorbeeld.

Carolien heeft Bronchitis en hoest veel slijm op. Zij gebruikt hiervoor medicatie. Voordat Carolien slijm opgeeft is ze altijd hongerig en huilt dan vaak. Hier wordt in haar groep negatief op gereageerd door Klaas, de pedagogisch medewerker. Hij meent dan dat Carolien te veel aandacht vraagt en zegt dat ze stil moet zijn en niet mag huilen. Pas als Jan ziet dat Carolien slijm opgeeft krijgt ze de medicatie die ze nodig heeft.

Ik heb gezien dat er in de kinderopvangsituatie soms geen ruimte of begrip is voor zulke kinderen, er wordt te weinig rekening gehouden met het “speciale” kind. In mijn werk kwam ik pedagogisch medewerkers tegen die helemaal geen begrip konden opbrengen voor, in dit geval, Carolien terwijl dit toch een ernstige situatie betrof. De pedagogisch medewerkers zijn hier ook onvoldoende voor opgeleid zodat ze vaak niet goed beseffen dat een kind daardoor erg ziek kan worden. Daarom benadruk ik dat er een goed overleg moet zijn tussen ouders en pedagogisch medewerkers zodat zulke situaties zo min mogelijk voor kunnen komen.

Jannie, een pedagogisch medewerker die op de groep van Carolien invalt, ziet dat Carolien niet goed slaapt en dat ze veel huilt. Jannie vraagt zich af of Carolien last heeft van huisstof. Indien dit het geval is, dan is de oplossing misschien dat er een plek voor haar gecreëerd dient te worden die gemakkelijk stofvrij gemaakt kan worden. Ook het speelgoed waarmee Carolien speelt dient veel en goed schoongemaakt te worden.

Het is belangrijk om ervoor te zorgen dat de condities voor kinderen met een handicap zo veel als mogelijk aangepast worden zodat deze kinderen zo min mogelijk last zullen ondervinden

van hun handicap. Ook zal er begrip moeten zijn voor deze kinderen, dat is niet altijd vanzelfsprekend zoals het eigenlijk zou moeten zijn. Mocht er in de organisatie geen plaats zijn voor kinderen met een handicap dan zal dat op tijd aan de ouders meegedeeld moeten worden zodat deze een andere oplossing kunnen gaan zoeken voor de opvang van hun kind. Het is echter uit den Boze om steeds maar aan te rommelen met als gevolg veel last en onbegrip voor het kind.

3.4.2. Albinisme

Er zijn organisaties waar het regel is dat de vaste groepsleidsters bijna nooit bekritiseerd worden, ze worden op hun woord geloofd. Er is soms geen enkele controle op het functioneren van de pedagogisch medewerkers. Soms wordt de groep beoordeeld als groep en niet de individuele groepsleiding. Daarbij zijn er ook organisaties die pedagogisch medewerkers hebben die uit zichzelf niet de verantwoordelijkheid kunnen dragen van een vaste groep. Een combinatie van beide is dan ook funest. Zo kan het voorkomen dat er organisaties zijn waarbij het in de groep en soms ook in gezamenlijk groeponoverleg het “not done” is om over kinderen te praten en kunnen er excessen ontstaan waarbij de kinderen vaak de dupe zijn. Zorgen over kinderen kunnen dan niet worden gedeeld met collega's. Op deze manier kan er een cultuur ontstaan dat, als de kinderen aan het spelen zijn, de groepsleiding aan een tafel aan het koffiedrinken is en de kinderen hun conflicten en ruzies zelf moeten oplossen. Het komt voor dat aan kinderen die zich vervelen geen activiteiten wordt aangeboden. Er wordt op zulke momenten geen nieuw gedrag aan de kinderen geleerd en er ontstaat een vervelende sfeer in het kindercentrum. In zulke situatie kon het volgende gebeuren:

Jako, 2 jaar oud, is als albino geboren. Het viel op dat hij regelmatig met de oogjes draaide. Het was zomer en als Jako naar buiten ging om te spelen raakt hij in paniek en was erg onzeker. Hij werd in het verleden als hij naar buiten ging bij de pedagogisch medewerkers neergezet die dan vanaf een bankje, met de koffie in de hand, de kinderen in de gaten hielden. Er was op zulke momenten weinig interactie tussen Jako, de kinderen en de pedagogisch medewerkers. Er werd weinig initiatief getoond om de situatie voor hem te verbeteren. Op een gegeven moment ging een van de pedagogisch medewerkers op de groep weg, ze had een baan gevonden in een andere organisatie. Jannie was als pedagogisch medewerker nieuw op de groep. Ze had al eerder met een kind dat albino was gewerkt en haar ervaring was dat deze kinderen de zon niet zo goed kunnen verdragen. Ze nam Jacco mee naar buiten en zette hem, met het gezicht naar de andere kinderen, in de zandbak op haar schoot. Hierdoor zag Jako dat de andere kinderen leuk aan het spelen waren en dat hij niet bang hoefde te zijn. De interactie met de andere kinderen en het plezier dat deze kinderen uitstraalde zorgde ervoor dat hij rustiger werd.

Een van de volgende keren ging Jannie met hem naar buiten, zette hem op de grond en pakte speelgoed voor de andere kinderen. Hij huilde niet, maar bleef wel in haar buurt. Af en toe pakte ze hem op als hij er om vroeg maar de meeste tijd liep hij in haar directe omgeving rond om te ontdekken wat er allemaal te zien was. Misschien hielp het dat ze onder een afdak speelde, de zon scheen daar minder fel. Jannie had hem nog maar weinig op de hand hoeven nemen. Regelmatig aaide ze hem over zijn hoofdje en vertelde ze hem dat het fijn was om buiten te zijn, “goed zo Jako, fijn he!”.

Door extra aandacht aan Jako te schenken kon Jannie de situatie snel verbeteren, het enige dat ze ervoor had moeten doen was iets meer energie steken in de omgang met hem als dat er in het verleden door de andere pedagogisch medewerkers gedaan werd n.l. met hem in de

zandbak spelen en hem op tijd troosten als dat nodig was. Een plek zoeken om buiten te spelen waar Jacco niet zo veel last had van de zon en er zijn als Jaco haar nodig had om zijn zelfvertrouwen op te kunnen bouwen.

Het is voor een pedagogisch medewerker in de kinderopvang nodig dat deze extra moeite doet om kinderen te stimuleren en troost te bieden als een kind er om vraagt. Als dit niet gebeurt dan zal het kind zich niet goed kunnen ontwikkelen en het zelfvertrouwen zal afnemen.

Kinderen die albino zijn hebben een stoornis in de pigmentvorming waardoor de huid bleek is, de haren geel/wit en ze hebben slechte ogen. Deze kinderen kunnen niet goed tegen zonlicht. Hun huid verbrand snel en ze hebben veel last van hun ogen.

In dit boek heb ik duidelijk gemaakt dat er een grote variëteit bestaat aan kinderen, ze zijn allemaal anders. Bovengenoemd voorbeeld over een kind dat anders is n.l. een kind dat albino is, is een voorbeeld om duidelijk te maken dat je altijd alert moet zijn op verschillen van kinderen. Je moet hier als pedagogisch medewerker extra op letten en er actie op ondernemen.

De zwaarste narcistische krenking - dat men niet bemind is als degene die men was - kan zonder rouw niet genezen.

Alice Miller in: Het drama van het begaafde kind, een studie over het narcisme.
(Unieboek b.v. 1981/1986)

3.4.3. Conclusie

Het is voor ieder kind belangrijk dat het de juiste zorg en aandacht krijgt, maar zeker als het kind een handicap heeft zal het extra aandacht nodig hebben, niet persé in tijd, maar vooral in de juiste benadering. Een goed overleg met de ouders kan de situatie voor deze kinderen veel verbeteren.

3.5. Gevaarlijke situaties

Als je in een kindercentrum werkt zul je regelmatig gevaar tegenkomen dat je niet voorzien hebt. Er moet dan acuut en op de juiste manier gereageerd worden. Het gevaar kan komen van een glijbaan, zandbak, stoeltjes enz. kinderen zijn tenslotte onvoorspelbaar. Ze zien nog niet het gevaar waarin ze zich kunnen bevinden. De pedagogisch medewerker heeft iedere keer meerdere kinderen om voor te zorgen. Als het ene kind de aandacht vraagt dan kan het andere kind zich al in een gevaarlijke situatie bevinden zonder dat de leidster dit ziet. Ook al heb je maar twee kinderen waar je voor moet zorgen dan kan er nog iets gebeuren dat de leidster niet voorzien heeft. Bijvoorbeeld: kan het zijn dat het ene kind naar het toilet moet terwijl het andere kind aan het buitenspelen is. Als het kind nog klein is en het moet poepen dan zullen de billen nog afgeveegd moeten worden door de leidster. Op dat moment heb je geen zicht op de kinderen die nog buiten aan het spelen zijn. In deze situatie kon er het volgende gebeuren:

Er zijn 10 kinderen bij Kwebbels, een BSO groep, de ene helft is binnen aan het knutselen en de andere helft is buiten aan het spelen. Cristien, de pedagogisch medewerker, moet binnen de kinderen helpen met hun knutselwerkjes maar gaat regelmatig ook naar buiten om te kijken wat de andere kinderen aan het doen zijn. Op een gegeven moment, als Cristien opnieuw naar buiten loopt komt de moeder van Ineke aanlopen om haar dochter op te halen. Klaartje en Bas roepen vanuit de zandbak dat Ineke er niet is. (dit doen ze vaker als kinderen zich willen verstoppen voor de leidster of de ouders).

Van de deur waar Cristien staat tot de zandbak is ongeveer 25 meter. (van die afstand ziet Christien niet goed wat er in de zandbak afspeelt, daarvoor moet ze dichterbij komen) Christien en de moeder van Ineke lopen op hun gemak naar de zandbak toe. Op een kortere afstand merkt Cristien dat Ineke nog steeds niet te zien is en wordt ongerust. Om de moeder, Klaartje en Bas niet te verontrusten loopt Christien snel maar voorzichtig verder naar de zandbak. Ze staat nu vlak bij de kinderen en ziet dat Ineke met haar hoofd in een holletje in het zand ligt en Klaartje en Bas zitten op de rug van Ineke. Vóóordat Christien ook maar iets kan zeggen valt het zand, dat boven het hoofd van Ineke was, op haar hoofd en omdat Christien al aan het hoofdeinde staat begint ze meteen te graven. De moeder van Ineke raakt volkomen in paniek en begint ook mee te graven. In een mum van tijd komt het hoofd van Ineke tevoorschijn en iedereen kan nu opgelucht ademen.

Wat kan er in bovengenoemd voorbeeld als extra beveiliging worden gedaan om dit in de toekomst (zo veel mogelijk) te voorkomen?

1. Een minder diepe zandbak. De diepte afbakenen met tegels of beton zodat de kinderen geen diepe kuilen kunnen graven.
In verband hiermee kun je de kinderen in plaats van grote scheppen, kleine schepjes geven. Het duurt dan langer voordat de kinderen een diepe kuil of een grote berg zand kunnen maken. De kans is dan groter dat de leidster op tijd kan ingrijpen.
2. Camera's plaatsen op gevaarlijke plekken.
Opgepast moet worden voor een schijnveiligheid! Als de leidsters alleen afgaan op wat er te zien is op de camera's en daarom niet meer naar buiten gaan om te kijken, zal de veiligheid juist afnemen en niet toenemen.
3. Collega's zullen elkaar op de hoogte moeten brengen van potentieel gevaarlijk gedrag van 'hun' kinderen. Stel dat de kinderen in bovengenoemd voorbeeld zichzelf regelmatig in graven, dan zullen de invallende pedagogisch medewerkers daarvan op de hoogte moeten zijn zodat ze daar extra alert op kunnen zijn.
4. Verbieden van activiteiten.
Weet wat je verbied en zorg dat de ontwikkeling van het kind niet in het gedrang komt.
"Men kan tenslotte de kinderen niet vastbinden op een stoel".

In het algemeen kun je jezelf het volgende afvragen:

Hoe ga je om met gevaarlijke situaties?

Moet je alles gaan verbieden?

Hoe ver moet je gaan met veiligheid?

Natuurlijk is het erg belangrijk in een kindercentrum dat de kinderen veilig zijn en dat dit ook bij de ouders bekend is. De CAO van de kinderopvang heeft niet voor niets een leidster/kind ratio, dit is ook voor de veiligheid van de kinderen.

Maar ook als men zich aan de leidster/kind ratio houdt kunnen er nog steeds gevaarlijke situaties voordoen en als je alles gaat verbieden dan kunnen de kinderen zich niet meer op een goede manier ontwikkelen. Absolute veiligheid bestaat niet in dit vak, de kinderen vinden steeds nieuwe “uitdagingen” die gevaar kunnen opleveren. Kinderen kunnen ontsnappen aan je aandacht, zeker als er meerdere (drukke of ondernemende) kinderen in de groep zitten. Het is extra opletten als er een invaller op de groep staat. Deze kent de kinderen nog niet goed genoeg en weet daarom niet goed welke kinderen ze extra in de gaten moet houden.

Kinderen kunnen aan je aandacht ontsnappen en kunnen zelfs, met een beetje pech (als er toevallig een deur open staat omdat een ouder die vergeten is om dicht te doen), weglopen. Er kunnen nog zo veel sloten op een deur zitten, maar er zullen altijd wel menselijke fouten gemaakt worden. Je kunt in de kinderopvang nooit 100% veiligheid garanderen, ook in een gezin gaat dat niet. Voor 100% (lichamelijke) veiligheid zul je een kind moeten vastbinden en dat is natuurlijk geen optie. In de krant staan verhalen van ouders die hun kind jaren lang opgesloten hadden in een kamer of schuur, dat is erg extreem. De gevolgen zijn dan ook fataal. Zulk kind is voor het leven psychisch geschaad. Het beste is om zo veel mogelijk veiligheid in te bouwen die het kind lichamelijk en psychisch zo min mogelijk schaden. Vraag je af wat een kind nodig heeft om zich optimaal te kunnen

ontwikkelen. Dat een kind zich kan ontplooiën op motorisch gebied (door bijvoorbeeld de mogelijkheid van klimmen en graven aan te bieden) met in acht neming van de mogelijkheden die het kind heeft. Bijvoorbeeld, een kind van 1 jaar kan nog niet van de grote glijbaan afglijden, zulke dingen doe je dan ook niet met kinderen van deze leeftijd. Kinderen vanaf 4 jaar, die naar de bso gaan, moet je juist klim en graaf mogelijkheden aanbieden om zich te kunnen ontwikkelen. Het is duidelijk dat toezicht daarbij van groot belang is.

3.6. Conclusie

Iedere keer als je iets ziet dat anders is, als een kind opvalt door gedrag zoals agressie, terugtrekken e.d. ga dan eens kijken wat je kunt doen voor het betreffende kind. Houdt het doel in de gaten, het geluk van het kind. Maak om je doel te bereiken gebruik van de verschillende methoden als het daardoor gemakkelijker gemaakt kan worden zoals de Self Directed Groupwork Methode om bijvoorbeeld het pestgedrag te kunnen stoppen. Met bovengenoemde voorbeelden kun je concluderen dat het van belang is dat er gekeken wordt naar zowel lichamelijke en de psychische veiligheid van het kind. Veiligheid staat in de organisatie voorop, maar men moet ook denken aan de ontwikkelingsmogelijkheden van het kind.

4. Het juiste gereedschap aanreiken

In dit hoofdstuk staan enkele tips en voorbeelden over de omgang met kinderen, de volgende onderwerpen komen ter sprake:

1. Wanneer reik je het juiste gereedschap aan?
2. Iedereen hetzelfde behandelen? Zijn er verschillen in de omgang met diverse kinderen?
3. Spiegeling van gevoelens. Wat houdt dit in?
4. Tijdsbesef, verlangens leren uitstellen. Hoe doe je dat, en wanneer?
5. De eetcultuur in een kinderdagverblijf. Dwingen of zelf bepalen?
6. Kind en concentratie. Wie past op wie?
7. Het stressniveau verlagen zodat het kind beter functioneert. Beter omgaan met problemen.
8. Positieve reacties op negatief gedrag? Het effect van positieve- en negatieve aandacht.
9. Positieve benadering. Drie gouden regels van Martine Delfos.
10. Optreden bij ongewenst gedrag. Wat is het doel dat je wilt bereiken?
11. Is het kind oud genoeg om uitleg te krijgen over hun gedrag? Hoe oud moet je eigenlijk hiervoor zijn?
12. Voorleven. Waarom is dit belangrijk?
13. Regels stellen. Hoe doe je dat?
14. Conclusie.

4.1. Wanneer reik je het juiste gereedschap aan?

Het juiste gereedschap is dátgene wat een kind op een bepaald moment in hun leven aan vaardigheden zou moeten kennen. Door het juiste gereedschap aan te reiken zullen kinderen zich goed kunnen ontplooiën en daardoor ook gelukkiger worden.

Wanneer geef je kinderen het juiste gereedschap?

Een pasgeboren baby hoeft je nog niet te leren hoe het moet lopen, die heeft eerst ander gereedschap nodig. De baby is er nog niet aan toe en het heeft daarom ook nog geen zin om dat te pushen. Een kindje van ruim anderhalf jaar echter, dat nog niet veel beweegt, geen aanstalten maakt om de benen en armen te gebruiken of om te leren kruipen is laat. Het ligt aan het kind hoe ver deze is in de ontwikkeling, alles moet stap voor stap geleerd worden, zonder te forceren en het moet aangepast worden aan de leeftijd en aan de mogelijkheden van het betreffende kind.

Mocht het kind beginnen met nieuwe vaardigheden dan is het belangrijk om het te bekrachtigen in de pogingen die ze doen om tot het juiste resultaat te komen. Veel positieve beloningen in de vorm van complimenten is noodzakelijk wil je een goed resultaat bereiken. Als een kind niet uit zichzelf bepaalde vaardigheden leert, die het kind zou moeten kennen, dan kun je daar extra aandacht aan schenken zonder te pushen.

Als je een pasgeboren baby ziet dan merk je dat de baby veel onwillekeurig beweegt met handen en voeten en dat het gefascineerd is door de stem van bekenden zoals de ouders of een vaste opvoeder. Later heeft de baby meer aandacht voor de eigen handen en voeten en is het ook geïnteresseerd in gezichten van mensen, het zal mensen om zich heen leren herkennen. Als het kind er aan toe is zal het interesse tonen naar de dingen om zich heen zoals het zachte knuffelbeest of de rammelaar dat dicht bij de baby gelegd is. Baby's zijn nieuwsgierig naar wat er om zich heen gebeurt en kijken rond tot op een gegeven moment de baby begint te

draaien richting het speelgoed. Het zal dan niet lang meer duren of het gaat reiken naar speelgoed of andere dingen om zich heen. Als baby's zich gaan omdraaien is het tijd dat je de baby ruimte geeft om zich te kunnen bewegen. Er moet voldoende ruimte zijn om op ontdekkingsreis te gaan in de ruimte om hem/haar heen. De baby heeft nu de behoefte gekregen om op onderzoek uit te gaan. Het is belangrijk dat de baby regelmatig succes heeft, dus het is zaak om ervoor te zorgen dat de baby het speeltje, dat het graag wil, regelmatig kan pakken anders is de motivatie om te bewegen minder en gaat de baby eerder huilen. (De baby raakt gefrustreerd)

Doordat het kind succes heeft en daardoor positieve aandacht krijgt, krijgt het ook zelfvertrouwen en wil verder gaan in de ontwikkeling. Het zelf ontdekken stimuleert het kind weer om verder te gaan, dat gaat automatisch. Door de baby steeds als het iets nieuws kent te complimenteren zal het steeds meer willen gaan ontdekken, kinderen en in het bijzonder baby's zijn daar erg gevoelig voor.

Ook de wat oudere kinderen willen dicht bij de pedagogisch medewerker zijn om zich veilig te voelen en van daaruit gaan ze de wereld ontdekken (spelen). Kinderen hebben een natuurlijke drang om in de nabijheid van de opvoeder te zijn, een soort veilige haven waar ze terecht kunnen als ze zich onbehaaglijk of niet veilig voelen.

Wanneer reik je dan het juiste gereedschap aan en wat is het juiste gereedschap eigenlijk?

- Het kind komt zelf met de vraag om aandacht of ruimte. Dit geeft het kind aan door te huilen, aan te wijzen, te vragen of er gewoon naar toe te gaan. Als de pedagogisch medewerker de kinderen goed observeert zal deze zien wat het kind vraagt en kan daar dan op reageren. Het juiste moment om het gereedschap aan te reiken is dus als het kind er zelf om vraagt.
- Het juiste gereedschap is dátgene wat het kind nodig heeft om bepaalde taken die het zichzelf stelt te kunnen volbrengen. Verder in dit hoofdstuk zal ik enkele voorbeelden van gereedschap bespreken.

Baby Fabian werd door de vaste pedagogisch medewerkers van zijn groep steeds in de box op zijn rugje gelegd, het was de bedoeling dat hij speelde met speelgoed dat boven hem hing. Intussen konden de pedagogisch medewerkers even iets anders doen. Fabian huilde veel maar er werd (vaak door tijdgebrek) niet voldoende op gereageerd. Op een gegeven moment zag Anita (een pedagogisch medewerker die aan het invallen was op deze groep) dat Fabian steeds aan het huilen was. Anita nam hem op haar arm en legde hem in de buurt van andere kinderen op een veilige plaats. Binnen enkele dagen kon hij zich omdraaien van de rug op zijn buikje. Anita stimuleerde Fabian door speelgoed in zijn buurt te leggen zodat hij het net aan kon. Binnen enkele dagen had hij er plezier in om op zijn buikje te spelen en was hij minder gefrustreerd. Door de situatie op een stimulerende manier aan te bieden en door het feit dat Fabian andere kinderen zag spelen werd Fabian weer een blij baby.

4.2. Iedereen hetzelfde behandelen?

Als mensen zeggen “ik behandel iedereen hetzelfde!” doen ze een hele groep kinderen tekort. Ieder kind is immers anders en dient een behandeling te krijgen die gericht is op het welzijn van het betreffende kind. Ouders en opvoeders hebben graag duidelijkheid over opvoeding en willen duidelijke opvoedregels. Deze zijn er echter niet! In de meeste gevallen zal de opvoeding nog niet zo verkeerd zijn als kinderen “standaard” opgevoed worden, maar er is een hele groep kinderen die daar niet genoeg of er zelfs schade van kan ondervinden. Daarom is het nodig om wat meer te weten over verschillende opvoedstijlen en methoden zodat ieder kind de opvoeding krijgt die het nodig heeft.

4.3. Spiegeling van gevoelens

In dit artikel komt het volgende aan bod:

1. Als jij dit voelt, kan de ander in dezelfde situatie dat ook voelen
2. Vertrouw een ander
3. conclusie

4.3.1. Als jij dit voelt, kan de ander in dezelfde situatie dat ook voelen

Het is belangrijk dat kinderen leren wat anderen voelen in de interactie met hen. Het kind moet leren wat een ander voelt als het huilt, lacht, bang is enz. Dit gereedschap noemt men spiegelen, men leert hoe een ander voelt door naar de eigen gevoelens te kijken en deze te koppelen aan vergelijkbare gevoelens van een ander. Met spiegeling kunnen kinderen dus de gevoelens van anderen leren herkennen. De meeste kinderen zullen hier geen moeite mee hebben en leren dat gemakkelijk en uit zichzelf aan. Sommige kinderen zullen hier echter extra aandacht aan moeten schenken om dit belangrijke onderdeel voor de omgang met anderen te leren kennen. Aan deze kinderen zal het juiste gereedschap aangereikt moeten worden willen ze dit leren. De kinderen moeten bewust gemaakt worden van de gevoelens van een ander. “Als jij je hoofd stoot dan doet dat pijn en ga je vaak mopperen, op z’n minst vindt je het niet fijn hé!” “Als ik hoofdpijn heb dan ga ik ook eerder mopperen omdat ik dat niet fijn vindt! Dat ligt dan niet aan jou maar aan mij!”

Een voorbeeld:

Drie kinderen, Sjef, Anika en Roy van 3 ½ jaar vechten veel. Ze slaan kinderen in de groep, pakken speelgoed af en zorgen door hun gedrag ervoor dat de groep onrustig wordt en dat kinderen regelmatig huilen. Zeker bij Anika had de pedagogisch medewerker het gevoel dat zij een slechte kijk had op het gevoel van anderen, zij kon zich niet invoelen in de gevoelens van de andere kinderen. Door Spiegeling heeft de pedagogisch medewerker geprobeerd deze kinderen te leren wat anderen voelen als zij vechten, slaan of dingen afpakken. De pedagogisch medewerker probeerde deze kinderen bewust te maken van wat een ander voelt als ze dit gedrag vertonen. “Wat voel jij als iemand jou slaat?” of “Wat voel jij als iemand jouw speelgoed afpakt?” Het bewust laten worden van wat andere kinderen voelen is belangrijk en kan al vrij vroeg in het leven beginnen. De kinderen moeten leren aanvoelen wat anderen voelen zodat ze meer bewust met anderen omgaan. Een spiegel voorhouden is dan de gemakkelijkste manier, die het gevoel dat andere kinderen krijgen als ze slaan, vechten of iets afpakken, heel duidelijk kan maken.

4.3.2. Vertrouw een ander

Katrien een kind van 4 jaar, was erg bang om een bal te vangen, zij was aan een arm gehandicapt waardoor het moeilijker was om zich af te weren.

Jannie, de pedagogisch medewerker, vroeg zich af waarom Katrien bang zou kunnen zijn voor een normaal balspel. Had het kind in het verleden een bal tegen zich aan gehad of had ze die angst gekregen omdat moeder haar heel erg afschermde?

Wat zou Jannie aan gereedschap toe kunnen voegen zodat Katrien niet bang meer zou zijn?

Jannie zou haar meer zelfvertrouwen kunnen geven door er samen met haar iets aan te doen. Doordat Jannie voorzichtig zou beginnen om samen met de bal te spelen zou Katrien meer vertrouwen kunnen krijgen. (meer zelfvertrouwen en vertrouwen in de ander)

Wat kan Jannie concreet doen om die angst weg te nemen?

Toen Jannie merkte dat Katrien bang was van een bal is ze met haar op de grond gaan zitten. Ze stelde haar iedere keer gerust voordat ze een bal naar Katrien toe gooide. Heel voorzichtig beginnend ging het steeds beter en iedere keer als Katrien de bal had gevangen gaf Jannie haar een compliment. Na een paar dagen extra aandacht aan haar te geven was de angst van Katrien veel minder geworden en kon ze gewoon samen met de andere kinderen in de groep met de bal spelen.

Het invoelen van de ander is erg belangrijk om kinderen te kunnen helpen hun zelfvertrouwen op te bouwen. Ook pedagogisch medewerkers zullen dat goed moeten kennen.

4.3.3. Conclusie

Spiegeling van gevoelens is in een maatschappij als de onze, waar men altijd met anderen te maken heeft, van groot belang. Men moet kunnen aanvoelen hoe de ander zich voelt om rekening te kunnen houden met elkaar. Zowel kinderen onder elkaar, kinderen die rekening gaan houden met volwassenen en de volwassene die rekening houdt met de kinderen.

4.4. Tijdsbesef, verlangens leren uitstellen

Baby's reageren op behoeftes door meteen te gaan huilen omdat ze op dát moment een vieze broek of honger hebben. Kinderen zullen moeten leren wat tijdsbegrip is en voor sommige kinderen is dat moeilijk.

Het is duidelijk dat kleine baby's nog niet het vermogen hebben om hun verlangens uit te stellen, daar moeten kinderen groter voor zijn. Maar vanaf welke leeftijd kan een kind dat beginnen te leren? Een baby die zijn vingertjes en voetjes nog aan het ontdekken is, is daar duidelijk nog te klein voor. De baby zal het in het begin nog erg moeilijk vinden om te begrijpen dat het even duurt dat aan zijn behoefte wordt voldaan. Dat is ook de reden dat de baby gaat huilen, het teken om aan te geven dat hij/zij honger heeft, het is zelfs nog de enige manier om dit aan te geven. Het kind zal eerst met spelletjes zoals kiekeboe moeten leren dat

als men je niet ziet dat dit dan niet betekend dat je weg bent. In het begin zal het kind met dit spelletje bang reageren en niet weten dat je nog in de buurt bent. Maar al snel weet het kindje dat je terug komt en zal vol verwachting kijken totdat het je zien kan. Dit is het eerste spel om het kind te leren om behoeftes (het verlangen om je te zien) uit te stellen. (Het spel kiekeboe kun je uitbreiden door eens uit de kamer te gaan en daarna weer terug te komen) Zolang een baby dit spel nog niet begrijpt zal het te vroeg zijn om te verlangen dat het kind je begrijpt. Het kind zal dan per definitie denken dat als het je niet ziet, dat je ook werkelijk niet bereikbaar bent en gaat het huilen.

De kinderen die nog niet begrijpen wat wachten is en nog in het stadium zitten van “ik wil mijn behoeften nù bevredigen” en hierdoor in de problemen komen (doordat de andere kinderen van hun leeftijd het tijdsbegrip al een beetje kennen) zullen soms door een aanzet van de pedagogisch medewerker toch tot resultaten kunnen komen. Hierdoor zullen ze minder ruzie maken en beter met de andere kinderen om kunnen gaan. Er komt dus een tijd dat kinderen kunnen leren wat tijd is. Door de hulp van de pedagogisch medewerker kan het kind leren om behoeftes uit te stellen.

Kinderen (van ruim 1 jaar) genieten intens van iedere nieuwe vaardigheid die ze in zichzelf ontdekken, of het nu kruipen, lopen, eten of praten is. Ze kunnen er bijna niet mee ophouden en hun interesse verflauwt pas, als ze het nieuw verworvene goed onder de knie hebben en weer iets anders ontdekken.

Caroline Euwe en Sjef Teuns, arts-kinderanalyticus, in: Kijken naar Kinderen. (Uitgeverij Contact b.v. 1972 n.a.v. de educatieve televisieserie 'Kijken naar Kinderen' NOS 1970-1971)

Kinderen op jonge leeftijd kunnen zeer moeilijk in tijd denken en het is daarom verstandig om het kind op een kinderlijke manier duidelijk te maken wat wachten is. Zoals ik al zei kunnen baby's hun behoeften nog niet uitstellen maar peuters kijken vaak af wat de grotere kinderen doen n.l. vragen of ze iets mogen hebben en zien dan dat deze kinderen vaak snel krijgen wat ze willen. Dit bootsen de kleinere kinderen na. Zoals ik al verteld heb kunnen jonge kinderen leren door naar andere kinderen te kijken wat wachten is. De opvoeder kan aangeven hoe het kan leren om te wachten op iets door b.v. te leren vragen: “Mag ik het speelgoed hebben als jij er mee klaar bent?” Ook het kind dat het speeltje heeft zal het in het begin nog niet zo goed begrijpen, maar met behulp van de opvoeder kunnen de kinderen er wel uitkomen.

Doordat de kinderen de ervaring krijgen dat, als ze iets vragen, ze ook éérder krijgen wat ze willen, zullen kinderen dat steeds willen nabootsen. Sommige kinderen willen dit eerst proberen onder begeleiding en vaak krijgen ze het speeltje dan meteen of erg snel nadat ze het gevraagd hebben zodat dit erg bevredigend is voor de betreffende kinderen.

Igudu, een meisje van 7 jaar die als vluchteling uit Afrika kwam, heeft moeite met dingen uitstellen. Ze wil nu de aandacht of het speelgoed en niet later. Als ze haar zin niet krijgt wordt ze boos of verdrietig, dat laat ze merken door stampend weg te lopen en zich te verschuilen in een hoekje. Vaak pakt Igudu datgene wat ze verlangt terwijl het betreffende speelgoed of ding dat ze pakt altijd eerst gevraagd dient te worden. Het lijkt dat Igudu dus haar verlangens niet uit kan stellen.

Er kunnen diverse redenen zijn die het gedrag van Igudu veroorzaken, ik noem er twee:

1. Omdat Igudu uit Afrika komt weet men niet of het gedrag wat Igudu vertoont daar wel geaccepteerd wordt of dat het in Afrika misschien de gewoonte is om de kinderen niet te leren om te wachten tot hun behoefte bevredigd is. Opvoeding is cultuur bepaald, dat wil zeggen dat in iedere cultuur het kind anders opgevoed kan worden.
Het is de verantwoordelijkheid van de maatschappij om deze kinderen, die er niets aan kunnen doen dat ze op een cultuurbepaalde manier opgevoed zijn, te leren dat er dingen in onze cultuur zijn die anders zijn. Daarom zijn wij verantwoordelijk om deze kinderen kennis te laten nemen van onze cultuurbepaalde opvoeding. In het voorbeeld van Igudu is het dus de taak van Nederlands cultuurgebonden opvoeders om haar op een passende manier te leren haar behoeftes uit te stellen. Kinderen die onze cultuurgebonden taken niet leren zullen als ze volwassen zijn altijd problemen hebben in deze maatschappij.
2. Een andere oorzaak voor het handelen van Igudu kan liggen in een opgelopen trauma waardoor zij terug zou kunnen zijn gevallen in een bepaald gedragspatroon. Omdat Igudu een vluchteling is zou dit een reële oorzaak kunnen zijn. Ook hier is het noodzakelijk dat er aandacht besteed wordt aan het verbeteren van het gedrag van Igudu. Als het trauma inderdaad de oorzaak is van het gedrag van Igudu dan zal er méér nodig zijn dan een gedragsverandering, er zal ook psychische hulp moeten worden geboden.

Het is bekend dat jonge kinderen een erg korte aandachtsboog hebben, ze zijn steeds erg kort met iets bezig en als ze iets anders zien dan willen ze dat meteen hebben. Door oefening leren de kinderen hun behoeften uit te stellen. Dit heeft op zulk moment twee voordelen n.l. ten eerste weet je als opvoeder dat het kind dat het speeltje heeft er niet zo lang mee zal spelen. Ten tweede kun je daardoor de conclusie trekken dat, als je vraagt of een ander kind het speeltje na hem mag hebben, dit kind dat na een vrij korte tijd al afgeeft. Door deze wetenschap kun je het kind dat het speeltje wil hebben, leren om er naar te vragen omdat dit er in zal resulteren dat het in een vrij korte tijd het speeltje ook werkelijk zal krijgen. (Er zijn uitzonderingen op deze regel maar over het algemeen zal het op deze manier goed gaan)

Het kind dat het speeltje wil hebben kan uit twee dingen kiezen, óf het wordt kwaad dat hij het speeltje niet krijgt en zal gaan mokken met als enig resultaat dat hij het speeltje toch niet krijgt óf het kan het speeltje vragen waardoor hij het speeltje in een vrij korte tijd zal krijgen. Door de positieve ervaring die kinderen krijgen door te vragen zullen ze dit vaker willen proberen en het resultaat is daardoor dat het kind sneller de behoefte heeft bevredigd n.l. het speeltje eerder in het bezit krijgen. Hierdoor zullen kinderen niet bang hoeven te zijn voor

agressie of onrust in de groep. De pedagogisch medewerker heeft dan meer tijd voor de andere kinderen.

Daan van 7 is aan het kegelen op een speciale mat. Twee meisjes willen op dezelfde mat kunstjes doen en gooien de kegels, die Daan zorgvuldig op de mat heeft gezet, van de mat. Daan zegt verlegen dat de meisjes dat niet mogen doen omdat hij bezig was met kegelen. De meisjes zijn niet erg onder de indruk van zijn optreden en gaan gewoon door. Daan begint te huilen en loopt naar Christa, de pedagogisch medewerker. Christa geeft aan dat hij eerst zelf het probleem op moet proberen te lossen. Daan is erg groot voor zijn leeftijd en Christa zegt dat hij zich groot moet maken en op een ferme toon moet zeggen dat hij het niet leuk vindt dat de meisjes de mat hebben ingepalmd. Daan gaat naar de meisjes toe en zegt bijna huilend dat hij op de mat wil spelen. De meisjes trekken wederom niets van hem aan. Christa ziet dat Daan hulp nodig heeft en gaat er naar toe. Ze gaat eerst bepalen wat er precies aan de hand is en dan legt ze aan de meisjes uit dat Daan aan het spelen was en dat de meisjes moeten wachten totdat Daan klaar is. Ze kunnen ook vragen aan Daan of ze na hem op de mat mogen spelen. De meisjes sputteren nog tegen en één van de meisjes zegt dat ze weet wat Daan dan gaat doen. Ze vertelt dat Daan haar broer is en dat hij extra lang op de mat gaat spelen. Christa zegt tegen het zusje dat zij niet kan weten wat Daan denkt, misschien denkt Daan dat hij snel klaar is en wil hij daarna de mat aan de meisjes geven. Christa zegt dat zij de ervaring heeft dat als er gevraagd wordt of kinderen een spel mogen doen, het meestal niet lang duurt voordat deze het spel krijgen. Daan zegt dat hij maar één keer hoeft te kegelen en dat hij daarna stopt. De meisjes zijn enthousiast omdat dit niet lang meer duurt.

(Zoals ik al gezegd heb bij de uitleg van de Self Directed Groupwork Methode, zijn er verschillende machtsongelijkheden waar je op moet letten als pedagogisch medewerker, zoals Christa goed gezien heeft. Daan is misschien wel groot, maar omdat hij psychisch zwak staat ten opzichte van de twee meisjes is er een machtsverschil dat moest worden opgelost.)

De gedachte achter de interventie van Christa is dat het meestal niet lang duurt dat kinderen stoppen met hun spel, dus kunnen andere kinderen snel met betreffend spel spelen. Vervolgens wil Christa Daan leren om voor zichzelf op te komen door zichzelf groot te maken en zelfbewust te zeggen wat hij wil en wat niet. Dat geeft hem controle over zichzelf en kunnen anderen geen misbruik van zijn goedheid maken. De meisjes is geleerd om te vragen of ze met het spel van een ander mogen spelen in plaats van het spel af te pakken. Terwijl er ook getracht wordt om bij de meisjes behoeften uit te leren stellen.

De conclusie van dit artikel is dat als een kind op de manier denkt van “Ik wil dus ik doe” (behoefte nog niet uit kunnen stellen) je dat als pedagogisch medewerker om zou kunnen draaien door het kind te leren “ik overdenk en dan pas doe ik iets”. Het kind moet leren om om te gaan met het tijdsbegrip.

4.5. De eetcultuur in het kinderdagverblijf

Er zijn pedagogisch medewerkers die, net als sommige ouders, bang zijn dat de kinderen niet genoeg eten en daardoor kinderen dwingen om hun eten op te eten. In een tijd dat kinderen

gemiddeld steeds zwaarder worden is het verstandig om de kinderen te laten bepalen hoeveel honger ze hebben. Het kind zal uit zichzelf niet snel te veel eten als dit ze niet aangeleerd is. Eet een kind wel te veel, dan zal het in overleg met ouders en huisarts moeten leren om met wat minder eten genoeg te nemen.

In het verleden hebben we een tijd gehad van schaarste en de ouders hebben toen hun kinderen geleerd om zo veel mogelijk op te eten wat voorradig was omdat anders de kinderen konden verhongeren. Deze tijd is allang voorbij en het is tijd dat we er op een frisse manier naar gaan kijken.

In kinderopvangorganisatie 't Tonneke is de Pikler methode geïntroduceerd. De leidsters hebben hun instructies hierover gehad en zouden moeten handelen zoals Emmi Pikler beschreven heeft.

Ineke is een meisje van 1 ½ jaar oud en is erg snel afgeleid. Ze eet erg langzaam en melk drinken gaat moeizaam. De kinderen in haar groep zitten tijdens het eten allemaal rond de tafel op een bank of in een speciale kinderstoel. Jannie en Geraldine, de pedagogisch medewerkers in de groep hebben onderling de afspraak dat ieder kind de boterham helemaal moet opeten en dat alle kinderen minimaal een hele beker melk moeten drinken. Als de kinderen dat niet doen dan moeten ze voor straf naar de keuken. De kinderen worden dan op een grove manier op de grond gezet met hun bord en beker erbij (het kind is op dat moment alleen in de keuken). De filosofie (volgens Jannie en Geraldine) daarachter is, dat de kinderen niet afgeleid worden door anderen. Beide leidsters vertelden dat kinderen door straf beter leren om door te eten. Ook Ineke wordt dus regelmatig alleen in de keuken gezet om haar eten op te eten en haar melk op te drinken.

Maria, een invallende pedagogisch medewerker komt op een gegeven moment op deze groep en neemt Ineke op haar schoot. Door Ineke regelmatig op het eten te wijzen en haar te complimenteren dat ze zo goed door eet lukt het Maria om Ineke op een relatief snelle manier alles op te eten en drinken. Ze probeert dus op een positieve manier het kind te laten eten en drinken. Het gaat Maria best goed af en Ineke eet haar boterham op en drinkt haar melk. Maria ziet wel dat Ineke het moeilijk vindt om alles op te eten.

In bovengenoemd voorbeeld wordt er niet stilgestaan bij het feit dat kinderen wel eens niet zo veel honger kunnen hebben. De ene dag hebben ze meer honger als de andere net als bij volwassenen. Ook hebben hele groepen mensen (ook kinderen) problemen met het drinken van melk, deze krijgen buikpijn als ze melk drinken. Bij volwassenen is het al moeilijk om aan te geven dat ze last hebben van het drinken van melk omdat de buikpijn vaak niet acuut komt maar een hele tijd later. Heel vaak is het zo dat mensen daarom gevoelsmatig al geen melk willen drinken. Als kinderen nog klein zijn dan kunnen ze niet goed aangeven dat ze last hebben van bepaalde voedingsstoffen en toch kunnen ze een aversie hiertegen hebben.

Ouders en pedagogisch medewerkers kunnen soms te bang zijn dat kinderen niet genoeg te eten krijgen. Als je de kinderen tussendoor geen snoep geeft zullen ze honger hebben als ze aan tafel gaan en zullen ze ook genoeg eten (met uitzondering van de zieke kinderen die je extra aandacht moet geven). Heb je kinderen die uit zichzelf weinig eten dan zul je deze kinderen dus niet tussendoor snoep moeten geven. De kinderen zullen dan de volgende keer als ze aan tafel zitten voldoende honger hebben zodat ze weer normaal eten.

Ga geen eten aan kinderen opdringen tenzij het uiterst noodzakelijk is. Het zou een voedingsbodem kunnen zijn van voedingsstoornissen zoals obesitas, anorexia of bulimia op latere leeftijd. Zorg dus dat het eten geven geen bron van een gevecht wordt.

4.6. Kind en concentratie

Als een kind in z'n spel opgaat dan heeft het kind de "omgeving uitgeschakeld", deze staat nu buiten zijn interessegebied. Het vermogen om de aandacht op meerdere plaatsen tegelijk te hebben zal zich pas na jaren ontwikkelen. Opvoeders houden daar vaak niet voldoende rekening mee, "het kind moet dit maar kennen" wordt er soms geopperd.

Er zijn opvoeders die met de kinderen ergens naar toe gaan en niet naar de kinderen omkijken. Zeker als ze aan het wandelen en in gesprek zijn met een andere volwassene. Als een van de kinderen dan op onderzoek uitgaat en bijvoorbeeld achter blijft dan worden sommige opvoeders boos op het kind, het kind daarentegen is zich niet bewust van wat het fout doet (het is in zijn spel opgegaan). De opvoeder is in zulke situatie altijd fout omdat zij de verantwoordelijkheid hebben over de kinderen. Het is kindeigen dat ze gaan onderzoeken en spelen, dat hoort bij het opgroeien. Daarom is het noodzakelijk dat de volwassene op het kind past en niet het kind op de volwassene.

4.7. Het stressniveau verlagen zodat het kind beter functioneert

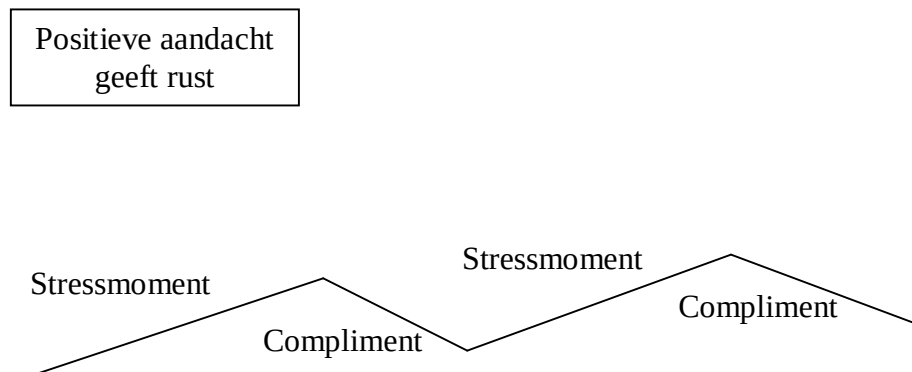
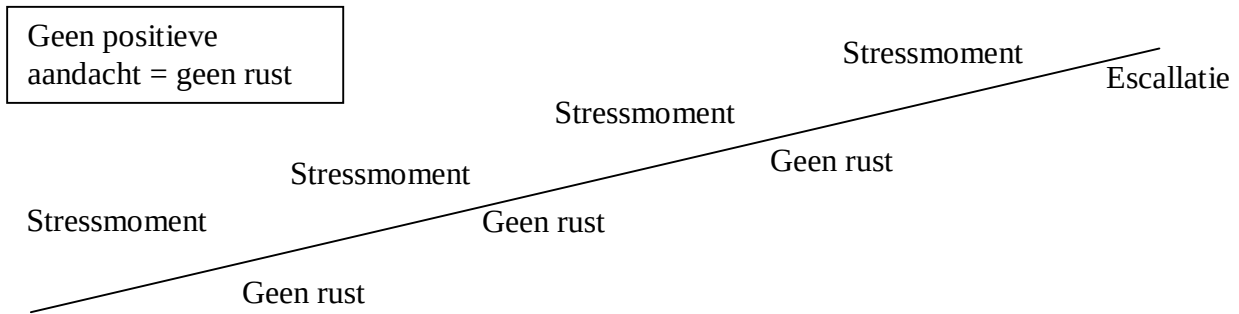
Als een kind last heeft van bijvoorbeeld adhd, ppd nos, of van enig ander psychisch (of lichamelijk) handicap dan zal het kind over het algemeen meer last hebben van stress omdat sommige dingen die het wil doen niet zo gemakkelijk zullen gaan als ze willen, zeker met de concentratie en/of sociale omgang kunnen ze het moeilijk hebben. Het stressniveau wordt steeds hoger naarmate het aantal stressmomenten hoger wordt. Een stressmoment is een moment dat het kind iets moet doen dat voor hem of haar moeilijk is zoals bijvoorbeeld rustig blijven of concentreren. Als dus de opdracht die het kind voor zichzelf stelt moeilijk is zal het stress niveau stijgen waardoor het kind minder kan functioneren. Het kind wordt sneller boos of trekt zich sterk terug.

Als men nu het stressniveau van het kind kan verlagen door rustig op het kind te reageren en bijvoorbeeld iedere keer als er iets goed gaat een compliment te geven dan zal escalatie een stuk verminderen of zelfs uitblijven. Het kind krijgt meer zelfvertrouwen en wordt rustiger. De kinderen hebben dan meer rust om de volgende taak goed te kunnen volbrengen. Als men het aantal stressmomenten reduceert, dus over de hele dag genoeg positieve aandacht geeft zodat het kind meer zelfvertrouwen krijgt, zal het kind een stuk rustiger worden en kan het beter met stressmomenten omgaan. Het zal dan rustiger worden in de groep.

Dus ... stressniveau omlaag = beter omgaan met problemen = minder escalatie = meer rust

Het is erg belangrijk dat er positieve aandacht is na een moeilijke opdracht (b.v. bij concentratie, rustig zijn bij een stressmoment enz.)

Hieronder een voorbeeld:

Complimenten geven een kind zelfvertrouwen en dus ook de nodige rust. Dit is voor ieder kind belangrijk, maar het is extra belangrijk als het kind meerdere stressmomenten (moeilijke taken) heeft.

4.8. Positieve reacties op negatief gedrag?

In dit artikel ga ik in op het effect van positieve- en negatieve aandacht. Ik ga het volgende bespreken:

1. Inleiding
2. Positieve aandacht versus negatieve aandacht
3. Vechten versus met elkaar spelen
4. Conclusie

4.8.1. Inleiding

Er zijn kinderen die snel overstuur zijn als andere kinderen tegen ze botsten of als ze denken dat iemand hen iets aan wil doen. Kinderen die vaak vechten, snel speelgoed afpakken van andere kinderen en agressief worden als ze hun zin niet krijgen. Deze kinderen worden regelmatig door bepaalde volwassenen beschouwd als “vervelende” kinderen. Ik hoor wel eens de woorden: “Nou, hou daar eens mee op, vooruit!”, “Dat mag je niet afpakken, je bent stout!” en meer van dat soort uitingen. Wat ik vaak niet hoorde zijn de positieve reacties van deze volwassenen als het kind iets goed doet, vaak slaan mensen deze reacties over.

Kinderen kunnen goed tegen commentaar als daar maar genoeg positieve reacties tegenover staan en dat wordt nog wel eens vergeten of men laat ze bewust na omdat men vindt dat het kind deze niet verdient heeft.

Kinderen die vaak afwijken van de norm zijn over het algemeen erg gevoelig voor positieve aandacht. Mijn ervaring leert dat positieve aandacht voor ieder kind veel beter werkt dan negatieve aandacht of straf. Tot nog toe ben ik geen enkel kind tegen gekomen dat niet goed op deze positieve aandacht reageert. De kinderen veranderen hierdoor in hun voordeel. Het is een plezier om te zien hoe zij ten goede veranderen. Ze worden er rustiger onder, krijgen meer zelfvertrouwen, waardoor ze weer minder (negatieve) aandacht vragen enz. Dus als een kind veel negatieve aandacht vraagt, probeer dan als het kind iets goed doet ook positieve reacties te geven. Dan zal het kind op een positieve manier veranderen.

Soms lokken kinderen een reactie uit bij de opvoeder door zogenaamd “stout” te zijn. Dit “stout” zijn ligt er dan zó dik op dat je duidelijk ziet dat het spel is. Het is dan de bedoeling van het kind om bij de opvoeder een (positieve) reactie uit te lokken. Met dit spel kan het kind de verschillende fouten die het maakt leren relativeren. Als je als opvoeder reageert door quasi boos te zeggen “zitten jullie me voor de gek te houden?” en het kind daarna een kietelbeurt geeft, is de pret alom aanwezig. Het vergroot de vreugde in het spel en haalt eventuele spanningen uit de lucht.

4.8.2. Positieve aandacht versus negatieve aandacht

In onderstaand kader geef ik een voorbeeld van negatieve aandacht:

Jody is een vrolijk meisje maar kan niet goed tegen spanningen. Zij is 4 jaar en plast de laatste tijd regelmatig in haar broek. Dit kan komen door spanningen op school, thuis, op de BSO enz. Laatst kwam vader haar ophalen om naar huis te gaan. Jody had net voor 18.00 uur in de broek gepoept en Stephanie wilde haar nog even verschonen voor ze naar huis zou gaan. Haar collega Maria zei dat ze dat niet moest doen en dat vader en Jody naar huis moesten gaan om thuis te verschonen, het was tenslotte 18.00 uur en de BSO wordt dan gesloten. Het was duidelijk dat Maria naar huis wilde gaan. Maria had vaker problemen met Jody omdat deze steeds in de broek plaste en ze dan verschoont moest worden. Ze vertelde dan op een strenge manier dat het maar afgelopen moest zijn met het in de broek plassen. Maria zei tegen haar collega's dat Jody expres in de broek plaste om aandacht te krijgen van de pedagogisch medewerkers.

Maria heeft duidelijk niet begrepen dat als Jody gespannen is ze eerder in de broek doet. Gelukkig had Stephanie het goed begrepen, en had ze Jody een schone broek aan gedaan. Er is een gesprek geweest met de vader van Jody en Stephanie, samen met Maria om dit incident uit te spreken.

Bovenstaand voorbeeld is natuurlijk geen goede reclame voor de BSO en het is een incident. Het is wel een teken dat men wel eens intolerant is en niet begrijpt wat er speelt.

Een voorbeeld van een positieve benadering:

Jan en Piet van 3 jaar hebben ruzie en Marion (de pedagogisch medewerker) gaat met deze kinderen praten. "Wat is er aan de hand?" vraagt ze vriendelijk. Jan zegt huilend: "Piet pakt mijn fietsje af", daarna zegt Piet huilend: "het fietsje is van mij!!!" Marion had gezien dat Jan het eerste op de fiets zat en probeert eerst te kijken of de kinderen zelf met een oplossing kunnen komen. Als de kinderen niet weten hoe ze het op moeten lossen probeert ze een suggestie te geven. Ze vraagt: "Piet, als je eens probeert te vragen aan Jan om de fiets te krijgen als hij deze niet meer nodig heeft, zou dat een goed idee zijn?" Piet vraagt nu aan Jan of hij de fiets krijgt en Jan zegt meteen: "als ik klaar ben dan krijg jij de fiets, oké?" Piet is tevreden en beide kinderen krijgen een groot compliment van Marion omdat ze het zo goed hebben opgelost.

Sommige kinderen missen het vermogen om sociaal met anderen om te gaan. Ze weten zich niet goed te uiten.

Kinderen proberen het over het algemeen goed te doen, alleen lukt dat niet altijd. Als je de kinderen begeleidt om op een positieve manier met elkaar om te gaan en de kinderen ontdekken dat dit inderdaad veel fijner voor ze is, dan zullen ze veel eerder proberen om het goed te doen.

Ook geldt dat als je als pedagogisch medewerker positief bent naar een kind toe, dit kind deze volwassene aardig gaat vinden en zal de intentie van het kind in het algemeen positief zijn. Kinderen proberen dan altijd om deze pedagogisch medewerker te plezieren omdat ze afhankelijk zijn van de complimentjes die ze krijgen, ze willen er méér.

Krijgen de kinderen echter geen aandacht van de volwassene dan vragen ze dat toch en vaak gaat dit dan op een negatieve manier totdat ze eindelijk de aandacht krijgen die ze nodig hebben. Mensen zijn ten slotte groepsdieren. Ze zijn afhankelijk van wat anderen van ze vinden en kinderen in het bijzonder zullen daarom de aandacht blijven vragen tot ze die krijgen. Als kinderen niet genoeg de aandacht krijgen die ze nodig hebben dan zullen ze op den duur een negatief zelfbeeld ontwikkelen en denken dat ze er niet toe doen, wat tenslotte in uiterste gevallen kan leiden tot psychische stoornissen op latere leeftijd.

Een kind doet regelmatig iets goed, deze momenten moet men koesteren en stimuleren!

4.8.3. Vechten versus met elkaar spelen

Ook het uitleggen dat vechten minder leuk is voor kinderen dan fijn spelen, geeft de kinderen een reden tot nadenken. Kinderen kunnen best begrijpen dat vechten of iets afpakken vaak tot huilen leidt en huilen is niet leuk voor de kinderen, dit is een uiting van verdriet. Verdrietig zijn is op zich niet leuk dus kinderen begrijpen, als ze iets verkeert doen, dat je verdrietig wordt en weten, als je goed met elkaar om gaat, dat je dan vrienden maakt.

In een schema ziet dat er zo uit:

Toestand	Gevoel	Conclusie
Vechten	Verdriet, huilen, stress	Vechten = niet leuk
Met elkaar spelen	Tevreden gevoel, lachen, rust	Met elkaar spelen = leuk

Het is een misvatting om te zeggen “als twee vechten hebben er twee schuld”. Vaak wordt dit door volwassenen gezegd en het is gewoon niet waar. Denk maar eens aan het volgende: Heeft een kind dat van jongs af aan mishandeld is door de ouder schuld aan de mishandeling? Als een meisje van 6 jaar oud seksueel misbruikt is door bekenden is het daaraan dan schuldig? Is een kind dat anders is, zich door omstandigheden anders gedraagt, uit een andere cultuur komt enz. schuldig aan pesterijen door andere kinderen? Ik dacht het niet! En toch wordt er vaak niet op de juiste wijze gereageerd door volwassenen omdat ze vastzitten in oude gewoontes en een van deze gewoontes is het denken: “als twee vechten hebben er twee schuld”!

4.8.4. Conclusie

Het is belangrijk om kinderen op een positieve manier te benaderen omdat het kind dan zelfvertrouwen op kan bouwen. Kinderen kunnen op verschillende manieren aandacht vragen zoals door te vragen, door te huilen of door negatieve dingen te doen zoals vechten, krijsen of in de broek te plassen. We kunnen als volwassenen kinderen duidelijk maken dat bijvoorbeeld vechten niet leuk is voor het kind zelf. Het kind kan dat goed begrijpen omdat het dan verdrietig wordt en dat is geen leuk gevoel.

Zonder zelfvertrouwen zal het kind steeds opnieuw aandacht vragen ook al moet dat soms op een negatieve manier als het kind anders geen aandacht kan krijgen.

4.9. Positieve benadering

In dit artikel ga ik in op wat positieve benadering doet bij kinderen en waarom je positieve aandacht aan een kind moet geven.

Dit artikel bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Aan de norm voldoen?
2. Op zoek naar momenten om positieve aandacht te kunnen geven
3. De drie gouden regels van Martine Delfos
4. Geef het kind de kans om iets goed te doen
5. Conclusie

Hoewel jongeren minder hersenactiviteit lieten zien na het krijgen van negatieve feedback, bleek dat zij juist meer hersenactiviteit vertoonden dan volwassenen na het krijgen van positieve feedback. Blijkbaar zijn de hersenen van jongeren meer gericht op het krijgen van stimulans en bevestiging, maar kunnen zij minder met straffen en afkeuring.

Uit: Het Puberende Brein, Over de ontwikkeling van de hersenen in de unieke periode van de adolescentie, Eveline Crone, uitgeverij Bert Bakker, 2008

4.9.1. Aan de norm voldoen?

Kinderen die niet aan de norm voldoen, kinderen die afwijken (te stil of te luidruchtig) die worden vaak afgewezen door mensen uit de maatschappij.

Als kinderen te stil zijn en met niemand spelen dan wordt er vaak niet naar omgekeken, het wordt vaak gemakkelijk gevonden. Omdat het kind weinig aandacht vraagt zal het, zeker in een groep, niet opvallen en daardoor regelmatig te weinig aandacht krijgen.

Een kind dat op een negatieve manier aandacht vraagt zal vaak tegen opvoeders oplopen die dit interpreteren als lastig gedrag. Deze kinderen krijgen wel aandacht, maar deze aandacht is vaak negatief. Een kind dat om negatieve aandacht vraagt heeft vaak te weinig zelfvertrouwen en vraagt daarom om bevestiging.

Door positieve bevestiging zullen kinderen zelfvertrouwen opbouwen en daarna zal het kind rustiger worden en beter luisteren.

Door kinderen te straffen als het iets doet dat niet getolereerd kan worden kunnen kinderen de les krijgen “Als ik dít doe, dan krijg ik straf.” Dus gaat dit kind het betreffende gedrag niet doen als er toezicht is van iemand die dat gedrag verkeerd vindt. Hierdoor krijgt het kind geen inzicht in wat ze anderen aandoen. Ze begrijpen niet waarom dit niet mag, ze volgen alleen maar een commando op. Door kinderen te benaderen op momenten dat ze positief gedrag vertonen en ze dan te complimenteren, en door het juiste gereedschap aan te reiken op het moment dat het fout gaat, krijgt het kind op den duur inzicht in het gedrag dat deze vertoont, wat het kind ook op latere leeftijd nodig heeft om goed te kunnen functioneren in de maatschappij. Het is daarom belangrijk om het kind op een positieve manier te benaderen en te zorgen dat het kind, doordat je het positief benadert, leert om inzicht te krijgen in het eigen gedrag. Benader het door te zeggen “ik vind je wel lief maar wat je nu gedaan hebt moet even besproken worden” en vertel dan waarom het kind het betreffende gedrag in het vervolg moet veranderen. Geef het kind de gelegenheid om de fout zo goed mogelijk te herstellen door, bijvoorbeeld als het kind een ander kind geslagen heeft, een hand te geven en sorry te zeggen of als het betreffende kind een loopauto afpakt omdat deze de auto wil hebben, om te leren vragen of deze de auto misschien later mag hebben, dus de behoefte leren uitstellen.

“Trail en error” (“Door fouten maken, leer je”), Carl Popper, filosoof

4.9.2. Op zoek naar momenten om positieve aandacht te kunnen geven

Een moment om het kind positieve aandacht te kunnen geven is als het kind leuk aan het spelen is. Dit kan in de vorm van belangstelling te tonen in wat het kind aan het doen is en er positief op te reageren. Zeker voor kinderen die veel negatieve aandacht vragen is dit hét moment om het eens op een positieve manier te kunnen benaderen. Bij deze kinderen krijg je niet vaak de mogelijkheid om positief te zijn en dat hebben de kinderen nodig wil je de negatieve spiraal doorbreken. Wanneer zou je anders het kind kunnen belonen voor goed gedrag?

Zoek dus naar momenten dat het kind iets goeds doet, zoals spelen of helpen van andere kinderen of de pedagogisch medewerker, en complimenteer het kind dan. Dit zijn de uitgelezen momenten dat je het kind de nodige positieve aandacht kunt geven.

Als het echt nodig is, zet het kind dan op een stoel en zeg dan "je gaat even op de stoel zitten om rustig te worden, ik kom dadelijk terug en als je dan rustig bent mag je van de stoel af" Zeg dit op een rustige manier en als het kind dan op de stoel heeft gezeten geef je het kind, als

deze dat wil, een positieve bevestiging zoals bij kleine kinderen een knuffel of een aai over zijn/haar hoofd. Laat blijken dat je het kind lief vindt en zeg nooit dat het kind stout is. Het kind is niet stout, maar datgene wat deze gedaan heeft kan fout zijn. Het kind kan er heel erg van ontdaan zijn als je zegt dat het kind stout is omdat dit de suggestie geeft dat het kind niet meer lief gevonden wordt. Zeker het jongere kind begrijpt vaak niet dat de opvoeder op dát moment het kind niet lief vindt, het heeft nog niet zo'n goed begrip voor tijd. Ook de wat oudere kinderen die vaak negatieve aandacht krijgen (terecht of onterecht) voelen dit vaak aan alsof ze gefaald hebben en dat is natuurlijk niet je bedoeling. Regelmatig geven opvoeders als er iets fout is gegaan alleen maar commentaar, terwijl er maar af en toe gezegd wordt dat het kind iets goed doet, waardoor het kind vaak een bevestiging krijgt dat het niet lief is. Laat dus vaak blijken dat het kind lief is zodat het kind weet dat de opvoeder het beste met hem/haar voor heeft. Hierdoor zal het kind eerder om positieve aandacht vragen en niet zo snel om negatieve aandacht. Bespreek met het kind wat er fout is gegaan en wat er in het vervolg aan gedaan kan worden zodat deze fout niet meer zo snel voor komt. Geef het kind dus extra complimenten als het leuk aan het spelen is, daardoor zal het eerder op een positieve manier aandacht gaan vragen.

Verstoppertje spelen of een spelletje doen hoeft niet alleen een spel te zijn maar kan ook een vorm van positieve aandacht zijn.

Als je als pedagogisch medewerker samen met de kinderen spelletjes doet zoals verstoppertje spelen, dan kun je op dat moment de kinderen positief benaderen. Dit is voor het kind een moment om op een positieve manier aandacht te vragen, "pak me dan?" zal het kind denken en je kunt hier dan ook op een speelse manier (dus positief) op reageren.

4.9.3. De Drie gouden regels van Martine Delfos

Martine Delfos beschrijft 3 regels in haar boek “Ontwikkeling in vogelvlucht, ontwikkeling van kinderen en adolescenten”, uitgegeven in 1999, om een gedragsverandering bij het kind te bewerkstelligen:

- 1) Stoppen van gedrag kan door corrigerend optreden en straffen. Er wordt géén nieuw gedrag geleerd en géén ongewenst gedrag afgeleerd. Het maakt de kans op gedrag kleiner als de pakkans groter is.
- 2) Nieuw gedrag leren kan door het gedrag te bekrachtigen, belonen. De sterke bekrachtiger is het versterken van het zelfbeeld, waardering uiten.
- 3) Gedrag afleren kan alleen door uitdoven, extinctie, bijvoorbeeld door negeren.

In bovenstaand tekstvak met de woorden van Martine Delfos wordt duidelijk gemaakt dat je met positieve aandacht of beloning meer bereikt dan met negatieve aandacht of straf.

Dus door een positieve bevestiging dat het kind gewaardeerd wordt, dat het de moeite waard is, wordt het kind zelfverzekerd en krijgt het zelfvertrouwen. Het kind heeft minder hulp nodig en gaat eerder op onderzoek uit.

Als je bij jezelf nagaat welke kinderen je normaal gesproken bestraft dan zijn dat vooral kinderen die op een negatieve manier aandacht vragen. Deze kinderen zullen moeten leren hoe je op een positieve manier aandacht moet leren vragen. Het is in deze context dan ook de vraag of deze kinderen dan ook wel bestraffend dan wel op een positieve manier gedrag aangeleerd moet worden door hen aan te spreken op hun gedrag. Ik kan me voorstellen dat in sommige gevallen het goed mogelijk is om deze kinderen, vóórdat het escaleert, de kinderen aan te spreken en deze het goede gereedschap (handvaten) geeft om te kunnen helpen in het gedrag dat positief beïnvloed kan worden door de pedagogisch medewerker.

Het is de bedoeling dat kinderen in plaats van negatieve aandacht, positieve aandacht vragen. Als kinderen om negatieve aandacht vragen (omdat ze dit geleerd hebben in hun opvoeding of door omgevingsinvloeden) reageren veel mensen in de maatschappij hier op een negatieve manier op, ze negeren de kinderen of geven ze straf. Dus is het van belang dat kinderen al vroeg leren hoe ze op de juiste manier aandacht moeten vragen. Doen ze dit goed dan zal dit (doordat de kinderen de juiste hoeveelheid aandacht krijgen) ervoor zorgen dat deze kinderen al vroeg zelfvertrouwen opbouwen zodat ze de wereld durven verkennen en gelukkiger worden.

4.9.4. Geef het kind de kans om iets goed te doen!

Als een kind in het verleden veel negatieve aandacht kreeg omdat het dingen deed waar de opvoeder het niet mee eens was dan bestaat er een kans dat dezelfde opvoeder het kind niet zo gauw de kans geeft om zich positief te gedragen. Het zal eerder de schuld krijgen als er iets gebeurt dat niet kan, óók als het een keer niet de schuldige was. Op die manier bevestigt de opvoeder het negatieve gedrag van het kind. Aan de andere kant, als het betreffende kind iedere keer beloond wordt als het positief gedrag vertoont zal het negatieve gedrag langzaam

verdwijnen en het positieve gedrag steeds meer de overhand krijgen. Dit volgens het principe van de drie gouden regels van Martine Delfos.

Het is belangrijk om niet te zeggen “jij bent stout!” maar “wat je doet mag niet!” dus:

Niet: “jij bent stout!”

Wel: “wat je doet mag niet!”

Ook de mimiek moet aangepast worden aan datgene wat je uit wilt spreken. Als je vriendelijk moet zijn tegen een kind dan ook vriendelijk kijken en niet denken “het is dat rotjoch weer”! Als er negatieve gedachten bij je op komen bij het omgaan van een bepaald kind dan zul je ook niet vriendelijk kunnen kijken.

4.9.5. Conclusie

Als kinderen afwijken van de “norm” en te stil zijn of juist op een negatieve manier aandacht vragen kan het gebeuren dat deze kinderen op een verkeerde manier benaderd worden (of juist helemaal niet benaderd worden). Het is dus zaak dat je op de juiste manier probeert de kinderen iets te leren. Martine Delfos is daar heel duidelijk in en vertelt dat je alleen door een positieve benadering kinderen kunt leren om negatief gedrag af te leren. Geef het kind daarom de kans om iets positiefs te doen zodat je daarop weer een compliment kunt geven en de spiraal van negativiteit kunt doorbreken.

4.10. Optreden bij ongewenst gedrag

Op deze plaats ga ik het hebben over vooroordelen die in deze maatschappij leven en ga ik uitleggen waarom het belangrijk is om kinderen te horen zodat ze uit kunnen leggen wat er aan de hand is en waarom ze doen zoals ze doen.

In dit artikel komen de volgende onderwerpen naar voren:

1. Stel vragen
2. Heb geen vooroordelen
3. Hoor en wederhoor
4. Conclusie

4.10.1. Stel vragen .

Er zijn momenten waarbij je direct in moet grijpen, dat zijn de momenten dat er gevaar dreigt voor het kind of de omgeving. Dat wil niet zeggen dat je hard op moet treden of dat je het kind niet goed moet behandelen. Het is belangrijk dat je altijd in je achterhoofd houdt dat het beter is zo min mogelijk hard op te treden. Hard optreden zorgt voor gewenning waardoor de kinderen minder gaan luisteren. Het allereerste wat je moet bedenken is: welk resultaat wil ik bereiken en wat moet ik daar minimaal voor doen (minimaal betekend in dit opzicht: hoe kan ik het kind op een zo vriendelijk mogelijke manier benaderen om toch het resultaat te bereiken wat ik wil bereiken).

Voor het kind en de opvoeder is het belangrijk om vragen te stellen als:

1. Wat is het doel dat ik wil bereiken?
2. Hoe kan ik dat op een zo plezierige mogelijke manier uitvoeren?

De Self Directed Groepwork Methode, met zijn *hoe*, *wat* en *waarom* vragen, kan in deze situatie een grote hulp zijn.

4.10.2. Heb geen vooroordelen

Het is voor het kind leuker om aandacht te krijgen als er iets positiefs gebeurt als dat het aandacht moet vragen op een negatieve manier. Als het kind in de gaten krijgt dat het regelmatig positieve aandacht krijgt met positief gedrag zal het steeds minder om negatieve aandacht gaan vragen.

- Niet: denken dat het een “rotjoch” is, dus maar langer straffen als een ander kind.
- Wel: elk kind heeft recht op een respectvolle benadering, óók bij het straffen van een kind.
- Niet: hij zal het wel weer gedaan hebben!
- Wel: kijken wat er gebeurt of vragen aan betreffende kinderen wat er aan de hand is en samen een oplossing zoeken

Als kinderen binnenkomen (ook als het een kind is dat jou niet zo ligt) verwelkomen met “ik ben blij je te zien” of “wat leuk dat je er bent” zodat het kind het gevoel krijgt dat het welkom is. Hierdoor haal je veel negatieve gevoelens weg.

Heb altijd in je achterhoofd waarom je handelt zoals je doet!

Niet wachten tot het te laat is, met een kleine mentaliteitsverandering kun je een “moeilijk” kind gelukkig maken in de tijd dat het onder jouw hoede is.

4.10.3. Hoor en wederhoor

Regelmatig merk ik dat volwassenen de tijd niet nemen voor hoor en wederhoor, “Jantje zal het wel gedaan hebben” dus het is gemakkelijk om aan te nemen dat Jantje dan de straf verdient. Als je beide kanten van het verhaal hoort kun je de kinderen de juiste oplossing laten bedenken. Het kind zal eerst zelf de mogelijkheid moeten krijgen om de eigen problemen op te lossen. Als het kind geen oplossing vindt dan zul je als pedagogisch medewerker een idee naar voren kunnen brengen als oplossing voor het probleem van het kind. Het voordeel om de kinderen een oplossing te laten zoeken is, dat ze er iets van leren en, als ze vaak genoeg op deze manier over een oplossing moeten nadenken, zullen ze dat de volgende keer misschien onder de knie krijgen en dit ook toe gaan passen in nieuwe situaties.

Ook kun je een kind dat een fout heeft gemaakt een extra handvat aanreiken door bijvoorbeeld te zeggen hoe hij/zij het de volgende keer op kan lossen, desnoods kun je het samen proberen.

Je kunt niet in iemands hoofd kijken, je weet nooit wat iemand denkt. Als je verschillende aannames maakt over een persoon dan doe je die persoon te kort. Dus nooit denken “Jantje heeft het wel weer gedaan!”.

4.10.4. Conclusie

Door vragen te stellen zowel bij jezelf als bij het kind kun je achter de oorzaak komen van wat er aan de hand is. Zoals ik bij de Self Directed Groupwork Methode uitgelegd heb kun je de *hoe*, *wat* en *waarom* vragen gebruiken om te kijken wat er aan de hand is en wat je daar eventueel aan kunt doen.

Mensen die een vooroordeel hebben bij speciale kinderen zullen niet zo gauw doorzien dat het eigen gedrag negatief kan werken op een kind. Je hebt als pedagogisch medewerker zelf veel in de hand. Je kunt veel negatieve gevoelens wegnemen door bij binnenkomst al positief te zijn (het kind heeft immers nog geen negatief gedrag laten zien) Ook zul je het kind de mogelijkheid moeten geven om te vertellen wat er aan de hand is, neem niet van te voren aan dat “dat lastige kind” de schuldige is omdat dit regelmatig niet zo is.

Bowie had buiten iets leuks gevonden (stokjes en stenen) en had dit ergens in een doosje neer gezet. Lodewie zag dit leuks terwijl Bowie even iets anders aan het doen was. Lodewie pakt het in haar hand, ze vindt het interessant. Bowie wordt erg kwaad op Lodewie, hij vindt dat Lodewie maar moest weten dat deze spullen van hem waren. Lodewie is zich echter van geen kwaad bewust en wordt bang van Bowie. Bowie is dan ook buiten zinnen. Anna, de pedagogisch medewerker, laat Bowie binnen even afkoelen en vertelt hem dat, als hij rustig had gereageerd, hij de spullen al snel terug had gekregen van Lodewie. Terwijl Bowie nog aan het mokken is komt Lodewie bij Anna en vertelt dat ze de spulletjes aan Bowie wil geven. Ze durft het echter niet zelf meer te doen en Anna helpt haar. Als Bowie weer rustig is en hij weer iets leuks vindt op de speelplaats laat hij dat aan Anna zien. Hij vertelt dat hij dat aan iemand wil geven die lief is. Anna geeft de suggestie om het aan Lodewie te geven omdat zij de spulletjes zo lief bij hem gebracht heeft, ondanks dat hij zo boos was. Bowie vindt dit een goed idee en Lodewie krijgt iets leuks van Bowie.

4.11. Is een kind oud genoeg om uitleg te krijgen over hun gedrag?

Kinderen kunnen vanaf de peuterleeftijd goed begrijpen wat en waarom ze iets gedaan hebben (mits rekening gehouden wordt op welke manier men de boodschap overbrengt). Ze kunnen dan vaak ook de consequentie beredeneren van hun actie. Hebben de kinderen een verkeerde inschatting gemaakt, door bijvoorbeeld iedere keer als iemand tegen het kind aanstoot kwaad te worden, en je legt uit dat het ook voor het betreffende kind fijner is om dingen uit te praten, dan kan het kind dit begrijpen en zal het kind dit in de toekomst steeds vaker doen waardoor het probleem dat het kind heeft, vaak vanzelf oplost.

Leidsters die kinderen willen sterken in hun eigen kracht (empowerment) zullen (zolang het goed en veilig is voor het kind) de verantwoordelijkheid van beslissingen die het kind maakt ook moeten leggen bij het kind. Samen kunnen ze komen tot een oplossing van problemen doordat de pedagogisch medewerker bijvoorbeeld een suggestie geeft zodat het kind een eigen afweging kan maken: “misschien is het een idee om zus of zo te doen, wat denk jij daarvan?” Daarna zal het kind dat met een probleem zit, proberen samen met de pedagogisch medewerker een oplossing te vinden. Door het kind te sterken in het eigen kunnen. “kom, we proberen er samen een oplossing voor te vinden” zal het in de toekomst eerder zelf een oplossing gaan zoeken.

Een voorbeeld:

Janine (5 jaar) stoot per ongeluk tegen Imke, die 4 jaar is, aan. Imke wordt razend, dat wordt ze iedere keer als er iets onverwachts gebeurt. Ze geeft Janine een flinke klap op haar hoofd en begint te schelden.

Annie, de pedagogisch medewerker, haalt de twee meisjes uit elkaar en sust de zaak. Dan neemt ze Imke apart, ze wil over het gedrag van Imke praten. Op het niveau van Imke vertelt Annie dat Imke niet gelukkiger kan worden als ze dit gedrag blijft houden. Boos zijn is immers een gevoel dat niet prettig is. Samen proberen ze een oplossing te vinden om dit gedrag te kunnen veranderen.

4.12. Voorleven

Kinderen leren van voordoen of voorleven, hun hele leven van kind tot ze volwassen zijn. Ze leren wat volwassenen hen voordoen, maar ook van andere kinderen. Of het voordoen negatief is of positief, de kinderen nemen het over. Vaak zeggen ouders van tieners dat ze niet begrijpen dat hun kind in de fout is gegaan, dat kan ook zijn, omdat kinderen ook van hun omgeving leren zoals van leerkrachten, burens, leeftijdgenoten of andere kinderen. Maar ook van slecht gedrag in het verkeer of in de winkel als mensen voorschieten of een onbehoorlijke opmerking maken. Het is dus belangrijk om de kinderen te leren het juiste gereedschap aan te rijken zodat ze het goede uit het slechte voorbeeld kunnen filteren. Dat gereedschap krijgen ze hoofdzakelijk door voor te leven, dus op een zodanige manier te leven dat het kind kan zien hoe het moet. Als ouders bijvoorbeeld het slechte voorbeeld geven in het verkeer dan zullen de kinderen ook het slechte gedrag overnemen zonder dat ze weten dat dit niet goed is. Als opvoeders alleen maar praten over goed gedrag en daarbij het slechte gedrag laten zien dan zullen de kinderen hoogstwaarschijnlijk het slechte gedrag overnemen omdat ze zien dat wat er verteld wordt niet serieus genomen wordt door de volwassene. Ook de pedagogisch medewerker zal een voorbeeld moeten zijn voor de kinderen.

4.13. Regels Stellen

Waarom moeten de regels nu eigenlijk worden nageleefd en wat is het nut daarvan? Kunnen regels ook een voordeel zijn en zo ja hoe kan ik daar gebruik van maken? Hieronder ga ik op dit onderwerp in.

In dit artikel komen de volgende onderwerpen aan bod:

1. Waarom regels stellen?
2. Leren grenzen te bewaken door regels na te leven
3. Conclusie

Goed zijn voor kinderen wil nog niet zeggen dat je ze altijd hun zin moet geven.

4.13.1. Waarom regels stellen?

Er zijn ouders die hun kind te “vrij” laten, d.w.z. dat het kind altijd hun zin krijgt. Het kind is niet altijd in staat om te weten wat goed is voor zichzelf. Neem het punt “opruimen”. Het kind zal moeten leren om spullen zelf op te ruimen of om rekening te houden met anderen. Als ouders dit leerproces, goede eigenschappen doorgeven, verzuimen om door te geven zal het kind slechter af zijn als een kind die deze vaardigheden al wel heeft geleerd. Het kind zal de regels van het spel moeten leren begrijpen, de regels hoe men met elkaar omgaat en dat men rekening met elkaar zal moeten leren houden en niet dat het alleen maar aan zichzelf zal kunnen denken. Ondanks dat ouders het vaak goed bedoelen en het kind vaak hun zin zal geven zal het kind er slechter aan toe zijn omdat deze last krijgt van de maatschappij. Het kind zal dan niet begrijpen waarom het steeds afgewezen wordt als het de eigen zin wil doen. Het zal moeten leren om de regels van het spel goed te leren, dat is de eigenlijke taak van de opvoeders.

Het is belangrijk dat kinderen al op zeer jonge leeftijd regels leren omdat als men dat niet doet er een tijd zal komen dat de maatschappij en vaak ook de ouders verlangen dat de kinderen ze wél kennen. Men mag als volwassene niet verwachten dat kinderen die dit nooit geleerd hebben de regels moeten respecteren. De pedagogisch medewerker zal hiervoor dan ook begrip moeten hebben en het gereedschap aan moeten rijken om tot het juiste resultaat te komen. Vaak worden kinderen bestraft als ze regels overtreden terwijl deze kinderen de regels nog niet goed kennen omdat de ouders of opvoeders daar te weinig aandacht aan hebben besteed. Heb je de kinderen echter van kleins af aan al de regels geleerd die ze op hun leeftijd horen te kennen dan zul je veel minder hoeven te bestraffen en is dit dus veel leuker voor het kind zelf.

Even niets hoeven doen is iets anders als dat een kind zich verveelt:

- 1. Bij het even niets doen heeft het kind een keuze,*
- 2. Vervelen geeft een naar gevoel, (het kind wil wel maar ziet geen mogelijkheid om iets te doen)*

4.13.2. Leren grenzen te bewaken door regels na te leven

Er kunnen regelmatig situaties optreden waarbij kinderen aan het vechten zijn. Dit komt regelmatig voor, zeker in groepen kinderen. Ik vraag me daarom vaak af waarom deze ruzies ontstaan.

1. Wat zou de reden kunnen zijn dat kinderen vechten?
(voorbeeld: niet eerlijk, hij begon eerst, van stoeien komt vechten)
2. Wat kun je aan gereedschap meegeven zodat er minder gevochten wordt?
(meer zelfvertrouwen en vertrouwen in de ander)
3. Wat kun je concreet doen zodat er minder gevochten wordt?

Als kinderen vechten, geeft dat een vervelend opgewonden gevoel. Het stressniveau gaat omhoog en vaak gaan de kinderen dan huilen. Door kinderen het juiste gereedschap te geven leren ze dat, door een geringe aanpassing van hun houding, de sfeer zal verbeteren en het spelen veel leuker wordt.

Kinderen die veel vechten worden vaak gemeden door andere kinderen, waardoor deze kinderen zich eenzaam gaan voelen en misschien juist door frustratie weer gaan vechten.

De ruzies kunnen ontstaan door:

1. Tijdsbesef: Doordat het kind de behoefte nog niet voldoende kan uitstellen (iets afpakken) zoals eerder in dit hoofdstuk is besproken.
2. Spiegeling: Doordat de kinderen zich nog niet voldoende in de ander kunnen inleven (slaan, pesten, iets afpakken) zoals eerder in dit hoofdstuk is besproken.
3. Grenzen verleggen: Is de ruzie ontstaan doordat de kinderen steeds wilder gaan doen met elkaar, dan zijn de kinderen hun grenzen aan het verkennen. Door deze kinderen een alternatief of duidelijke regels mee te geven krijgen ze een betere kijk op de ander en zichzelf.

Omdat tijdsbesef en spiegeling al in dit hoofdstuk besproken zijn wil ik verder gaan met het derde punt, grenzen verleggen.

Het is belangrijk om kinderen te observeren en te kijken waar ruzie door ontstaat. De kinderen zijn zich dat vaak niet bewust en krijgen ruzie doordat ze te ver gaan met elkaar. Als dit regelmatig in een groep gebeurt dan kan er een situatie ontstaan met veel onrust.

Kinderen vinden geen enkele ruzie leuk, dat is te zien aan het huilen of de negatieve sfeer die dan ontstaat. Ook omstanders vinden deze situatie vaak niet leuk en daarom zul je er iets aan moeten doen. Ruzie is tenslotte niet bevorderlijk voor de rust in de groep.

Het is belangrijk om op het moment dat kinderen aan het vechten zijn zelf niet boos te worden.

Kinderen moeten naar de ander toe leren aangeven waar hun grenzen liggen. De kinderen moeten gereedschap aangereikt krijgen zodat ze hun grenzen beter leren bewaken. Je kunt als pedagogisch medewerker kinderen op een snelle manier leren waar hun grenzen liggen. De ruziënde kinderen kun je een alternatief aanbieden. In plaats van vechten laat je de kinderen stoeien, dit is een veel plezieriger manier om grenzen te leren ontdekken. Veel kinderen, vooral jongens, gaan graag stoeien met elkaar, wat vaak uitmond in vechten omdat ze de grenzen nog niet goed kennen van elkaar of van zichzelf.

Met stoeien heb je te maken met spelregels, deze zijn:

1. Elkaar geen pijn doen!
2. Leren stop te zeggen als je het niet leuk meer vindt!
3. Wanneer een van de kinderen stop zegt moet de ander meteen stoppen!

Deze spelregels hebben de kinderen snel door en omdat stoeien veel leuker is als vechten, zal het vechten niet snel meer voorkomen. In het begin, als kinderen op een positieve manier leren stoeien, zal er nog iemand bij moeten blijven om toe te zien dat er aan de spelregels wordt voldaan. Na een tijdje gaat het, omdat de kinderen de spelregels beter kennen, ook goed zonder begeleiding en hebben ze nog maar sporadisch ruzie. Door veel positieve aandacht aan deze kinderen te geven en het juiste gereedschap, zal het vechten en dus de negatieve sfeer op een groep kinderen veel verbeteren. De kinderen die hun grenzen goed hebben leren bewaken

en dat van andere kinderen kunnen inschatten hebben meer zelfvertrouwen en het grote voordeel hiervan is dat deze kinderen daardoor eerder worden gevraagd door andere kinderen om mee te spelen. Hierdoor krijg je een win, win situatie.

4.13.3. Conclusie

Omdat je in de maatschappij met andere mensen zult moeten kunnen omgaan zijn er in iedere situatie regels die je moet volgen om op een zo harmonieus mogelijke manier de ruimte te kunnen delen. Zonder te veel spanningen die je zou kunnen krijgen als mensen geen rekening met elkaar houden.

Regels kun je spelenderwijs leren door bijvoorbeeld in plaats van vechten het stoeien aan te bieden als kinderen de grenzen van zichzelf en de ander willen onderzoeken. Hierbij hebben de kinderen regels nodig die ze moeten volgen zodat er door de opgelopen emotie geen ruzie kan ontstaan.

4.14. Conclusie

Het juiste gereedschap is datgene wat een kind op een bepaalde tijd in het leven aan vaardigheden moet kennen. Heeft een kind de benodigde vaardigheden nog niet, dan kan er door de pedagogisch medewerker extra aandacht aan besteed worden zodat het kind deze vaardigheden leert kennen. Het gaat hier niet om hele moeilijke en speciale vaardigheden, maar de alledaagse dingen in het leven. Zoals het leren spiegelen van gevoelens, het tijdsbesef leren kennen en/of het leren concentreren die een kind nodig heeft om zich staande te kunnen houden in de maatschappij. Zo zijn er nog vele vaardigheden die een kind zich in hun leven eigen zal moeten maken. Door voldoende aandacht en een positieve benadering kunnen kinderen dit vaak op een natuurlijke manier (zonder veel stress) leren. Ook hier is het belangrijk om het doel niet uit het oog te verliezen: wat, waarom en hoe wil je iets bereiken met je interventie. Zet het doel “het kind een gelukkig leven gunnen” altijd centraal!

5. Activiteiten

Door middel van verschillende activiteiten aan te bieden kan een pedagogisch medewerker de kinderen stimuleren om vaardigheden aan te leren die ze nodig hebben in hun leven. Door activiteiten te variëren en eventueel nieuwe mogelijkheden te onderzoeken kan de pedagogisch medewerker het kind zodanig stimuleren dat het de vaardigheden die het op een bepaald moment moet kennen op een leuke manier leert en deze activiteit dan ook met plezier gaat doen.

Wat staat er in dit Hoofdstuk:

1. Hoe kom je tot activiteiten?
2. Wat moet je doen bij spannende activiteiten?
3. Het gebruik van de computer in de ontwikkeling van het kind.
4. Conclusie.

5.1. Hoe kom je tot activiteiten?

Kinderen willen graag spelen en de tijd die ze in een kindercentrum doorbrengen is vrije tijd. Deze tijd is dus voornamelijk om te spelen. We willen ook dat kinderen zich kunnen ontwikkelen. Dit spelen van kinderen en het leren om zich goed te kunnen ontwikkelen kan hand in hand gaan door activiteiten te bedenken die voor de kinderen leerzaam en ook nog leuk kunnen zijn. Kinderen vinden spelen leuk als het uitdagend is dus kan er aan de verwachtingen van volwassenen (de ontwikkeling van het kind) ook voldaan worden. Doordat kinderen zich niet willen vervelen doordat er geen uitdaging in het spel meer is zal de activiteit leeftijdsafhankelijk moeten zijn. De pedagogisch medewerker kijkt waar het kind aan toe is en biedt vervolgens activiteiten of speelgoed aan. Kinderen hebben uitdaging nodig om zich te kunnen ontwikkelen op lichamelijk, creatief en intellectueel niveau. Men kan de activiteit extra interessant maken door enthousiast de betreffende activiteit te presenteren.

Als men activiteiten aan wil bieden aan kinderen, ga dan bij je zelf eens na of de kinderen deze activiteit ook leuk vinden. Vraag altijd aan de kinderen wat ze leuk vinden alvorens iets te gaan organiseren. Het is namelijk niet zo dat de kinderen automatisch alles leuk vinden wat de volwassenen willen organiseren. Misschien vinden de kinderen de activiteit wel ouderwets of het is niet meer in de mode. Misschien zijn de kinderen op dat moment wel met een andere rage bezig. Ga dus niet uit van “ik vind het leuk om ... te doen met de kinderen” maar: “wat vind het kind op dit moment leuk om te doen?”

- Niet: Ik vind het leuk om dit en dat te doen met het kind!
- Wel: het kind geeft aan dit een leuk idee of activiteit te vinden!

Het is belangrijk om te kijken vanuit het kind wat het leuk vindt en waar het aan toe is. Je doet het kind en jezelf daarmee een plezier.

De pedagogisch medewerker zou bijvoorbeeld een enquête kunnen houden onder de kinderen met verschillende mogelijkheden. Houd het doel in de gaten, d.w.z. je wilt de kinderen een leuke activiteit aanbieden. Als de pedagogisch medewerker alleen maar doet wat deze zelf leuk vindt en de kinderen vinden er niets aan dan zullen de pedagogisch medewerker én de

kinderen niet tevreden op zo'n activiteit terugkijken dus voldoe je niet aan het doel dat je gesteld hebt.

Joke, een pedagogisch medewerker op het kinderdagverblijf houdt niet van de muziek die de kinderen van de buitenschoolse opvang draaien. Ze heeft er zelfs zo'n hekel aan dat ze de bso kinderen verbied om deze te draaien. Op een dag krijgt Janine, een meisje van 9 jaar, met haar verjaardag een cd met muziek van DJ Double U. Deze had ze van Maria gekregen de pedagogisch medewerker op haar groep. Toen moeder haar op kwam halen om naar huis te gaan wilde Janine de cd nog even aan mama laten horen dus ging ze samen met haar moeder naar de disco ruimte in het kindercentrum. Het eerste liedje stond aan toen Joke op kwam draven. Deze zei dat Janine de muziek af moest zetten! Joke verdween weer net zo snel als ze gekomen was. Toen Janine en haar moeder verbouwereerd naar huis waren gegaan kwam Joke naar de disco en zette een cd met kinderliedjes op.

Als een spel voor de oudere groep kinderen leuk is, kan het voor de jongere groep soms niet passend zijn. Soms is zulk spel goed voor de ontwikkeling van de oudere kinderen en tegelijkertijd kan het angstwekkend of te moeilijk zijn voor de jongere kinderen. Als de oudere kinderen samen met de jongere kinderen in een groep zitten is dat soms een probleem. Er wordt in enkele kindercentra soms gekozen om zulk soort spellen niet aan te schaffen omdat anders de jongere kinderen hier mee spelen en dit niet goed is voor deze leeftijdsgroep. De oudere kinderen zullen dan vaak speelgoed en/of spellen moeten doen die voor hun leeftijd niet meer geschikt is. De kinderen zijn daar vaak overheen gegroeid, wat kan resulteren in een kindercentrum dat niet meer geschikt is voor de wat oudere kinderen. Hier zal een omslag in het denken plaats moeten vinden zodat zowel de jongere als de wat oudere kinderen genoeg uitdaging hebben in hun ontwikkeling. Een oplossing voor dit probleem is om, als de oudere kinderen activiteiten doen die niet passen bij de belevingswereld van het jongere kind, de oudere en jongere kinderen te scheiden met bijvoorbeeld een gordijn of een scherm. Hierdoor kunnen de oudere kinderen toch een uitdagend spel spelen en hebben de jongere kinderen daar geen last van.

Karin een pedagogisch medewerker die invalt op de bso, vraagt aan Janneke en Hetty, beide 10 jaar, of ze het leuk vinden om muziek te maken op de computer. Janneke en Hetty zijn enthousiast en Karin en de kinderen gaan de cd-rom zoeken die ze hiervoor nodig hebben. Al zoekende komen ze Linda, een andere pedagogisch medewerker tegen. Karin vraagt of Linda misschien de cd-rom weet die ze zoeken, waarop Linda zegt dat Janneke en Hetty het niet leuk vinden om muziek te maken. Linda heeft de cd-rom weggegooid omdat ze deze activiteit toch niet met de kinderen kan doen omdat ze niet met een computer om kan gaan. Karin loopt boos weg en de kinderen gaan iets anders doen.

Wat is het effect van Karin's handelen en wat zou ze beter kunnen doen?

Het effect van Karin's handelen is dat de kinderen teleurgesteld worden. Karin zal na dit incident een gesprek aan moeten gaan met haar collega Linda. Zij zal Linda ervan moeten overtuigen dat het in het belang van de kinderen is dat ze samenwerken en dat het de bedoeling is om een activiteit te zoeken die de kinderen leuk vinden. (niet uitgaan van wat de

pedagogisch medewerker leuk vindt, maar uitgaan van wat de kinderen leuk vinden om te doen. Karin zal Linda duidelijk moeten maken dat de kinderen teleurgesteld zijn en alhoewel Linda niet met een computer om kan gaan, Karin kan dit wel.

Doordat Linda niet nagaat wat de kinderen écht leuk vinden hebben Janneke en Hetty het gevoel dat ze niet serieus genomen worden. Ook Karin heeft hier een rotgevoel aan overgehouden omdat ze als pedagogisch medewerker niet serieus is genomen.

Met bovengenoemd voorbeeld wil ik aangeven dat er vaak niet serieus op kinderen gereageerd wordt. Heel vaak gaan opvoeders te werk zoals ze zelf willen opvoeden en denken te weinig na over wat het kind misschien nodig zou kunnen hebben. “Ik wil graag met mijn zoon voetballen”, terwijl het kind met de poppen wil spelen is een voorbeeld zoals je wel eens bij mannen ziet die een zoontje hebben die voor de verandering niet graag voetbalt maar met poppen wil spelen.

Als je écht nieuwe activiteiten hebt die de kinderen nog nooit gedaan hebben dan zul je die eerst een keer moeten doen om de kinderen te laten zien wat de activiteit inhoudt. De kinderen kunnen zich anders de nieuwe activiteit niet goed voorstellen en weten daarom niet of ze deze leuk vinden. Een voorbeeld in mijn tijd als pedagogisch medewerker was muziek op de computer maken en deze nadien op cd zetten. Dit konden veel kinderen zich niet goed voorstellen omdat ze dat nooit gedaan hadden.

Men kan kinderen iedere keer opnieuw bekijken alsof ze nieuw zijn. Iedere keer doen de kinderen nieuwe indrukken op en daarom zul je als leiding iedere keer en iedere dag jezelf af moeten vragen wat de kinderen willen, waar hun interesse naar uit gaat. Daar zul je de activiteiten op aan moeten passen. Rages zijn daar voorbeelden van, ga daar op in en doe er iets mee. Ook muziek, kunst en cultuur interesses veranderen naarmate de kinderen ouder worden.

Aan muzikale vorming wordt nog weinig gedaan in de kinderopvang. Bij de allerkleinste wordt er nog gezongen, maar zo gauw de kinderen groter worden haken veel pedagogisch medewerkers af omdat ze zelf vaak niet van de tegenwoordige muziek houden. Het is echter voor de kinderen een verrijking om ze met muziek groot te brengen. De kinderen kunnen meezingen of dansen op de muziek. Het is een vorm van expressie en hiermee kunnen de kinderen hun gevoelens mee leren uiten (wat voor sommige kinderen erg belangrijk is omdat ze dit erg moeilijk vinden). Het is daarom belangrijk om de kinderen met verschillende stromingen in aanraking te laten komen. Stromingen die in de geest van de tijd liggen (zoals in deze tijd jump, house, rap, hardrock, Metal, r&b enz.). Door het nadoen en afkijken van andere kinderen en door het enthousiasme van de pedagogisch medewerker kunnen kinderen leren dat iets leuk kan zijn. Als kinderen groter worden willen ze zich graag bij een groep aansluiten en muziek is daarvoor een uitstekend medium.

5.2. Wat moet je doen bij spannende activiteiten?

Er zijn perioden in het jaar die extra spanning met zich mee brengen zoals de Sinterklaas tijd. Het is in die tijd erg leuk om af en toe de televisie aan te zetten en het verhaal van Sint te kijken met de kinderen. Enkele kinderen vinden dat erg spannend, temeer omdat er dan spannende verhalen worden verteld zoals het verdwijnen van het boek van Sinterklaas. Het kan soms echter té spannend worden voor de jongere kinderen, daarom is het belangrijk dat

een pedagogisch medewerker aanwezig is als de televisie aanstaat. Dit om de kinderen te begeleiden en te kijken of het niet te spannend wordt voor de kinderen. De pedagogisch medewerker kan hierop participeren door met de kinderen te praten.

Om 13:00 uur zet Jannie, de pedagogisch medewerker, de televisie aan met een Disney film. De kinderen hebben gegeten en Jannie is moe. Ze is al om 7:00 uur begonnen met werken en ze moet nog tot 18:00 uur. Omdat ze alleen is op de groep kan ze wel een pauze gebruiken. Jannie gaat bij de kinderen zitten, zo kan ze zowel een beetje pauzeren als bij de kinderen zijn en deze begeleiden. Nadat de film is afgelopen gaan de kinderen weer spelen en is Jannie weer een beetje uitgerust.

5.3. Het gebruik van de computer in de ontwikkeling van het kind

Ik heb gemerkt dat er een algemene tendens is dat volwassenen denken dat het slecht is voor kinderen om met computers om te gaan. Het tegendeel is waar mits er aan bepaalde regels wordt voldaan. Hieronder staat het volgende besproken:

1. De computer en de ontwikkeling van het kind
2. Enkele computertips voor de Buitenschoolse Opvang
3. Welke goede activiteiten kun je op de computer zoal doen?
4. Conclusie

5.3.1. De computer en de ontwikkeling van het kind

Veel mensen om mij heen zijn angstig als men spreekt over computergebruik door kinderen. Men is bang dat het kind “verslaaft” raakt aan spelletjes. De angst van deze mensen is ongegrond. Men hoeft niet bang te zijn voor verslaafdheid aan de computer als men het gebruik hiervan in de hand houdt en weet waar de kinderen mee bezig zijn.

Als men een computer heeft waar de kinderen aan mogen komen is het belangrijk dat er de juiste spellen voor aangeschaft worden die de kinderen kunnen stimuleren om het probleem-oplossend vermogen en/of de creativiteit aan te scherpen. Hiervoor is een computer uitermate geschikt. Er zijn diverse spellen in de handel die hier goed voor gebruikt kunnen worden. Ook de oog-hand coördinatie en de fijne motoriek kan men met de computer uitstekend stimuleren. Door, samen met het “normale” binnen en buiten speelgoed, ook de computer te gebruiken hebben de kinderen een belangrijke mogelijkheid méér om hun kennis en kunde spelenderwijs uit te breiden.

Als je kinderen met computers wilt laten spelen dan zijn er enkele dingen waar men op moet letten. Vaak is de kennis over het gebruik van de computer in de kinderopvang niet of maar mondjesmaat aanwezig. Wil je kinderen met moderne communicatiemiddelen leren omgaan dan zal de kennis aanwezig moeten zijn om de kinderen op de juiste manier te kunnen begeleiden. Dus als een kinderopvang organisatie een moderne omgeving voor kinderen voorstaat en deze bestaat uit het gebruik van de computer dan zal de kennis bij de pedagogisch medewerkers aanwezig moeten zijn, zo niet dan kan er misbruik van de computer voorkomen, maar ook het onterecht verbieden om aan de computer te mogen. De computer is een gereedschap dat door een goede manier van gebruik een krachtig instrument kan zijn om kinderen te helpen met de fijne motoriek, de stimulatie van het probleem oplossend vermogen, hulp bij taal problemen, de oog-hand coördinatie en nog meer. Maar een

computer kan ook misbruikt worden door bijvoorbeeld alleen maar spelletjes op te laten doen en geen aangepast programma voor bepaalde leeftijden te gebruiken. Er is bijvoorbeeld een verschil in leeftijd waar je rekening mee moet houden. Jonge kinderen van 4 jaar laat je geen spel doen met veel geweld en voor de oudere kinderen zul je ook spellen moeten aanschaffen die geschikt zijn voor die leeftijd. Voor kinderen is het niet goed om te veel met geweld bezig te zijn dus spellen die veel geweld gebruiken worden in dit geval afgeraden.

5.3.2. Enkele computertips voor de BSO

Om pedagogisch medewerkers te helpen met (de voorbereiding van) het gebruik van de computer heb ik enkele tips opgeschreven die ik zelf heb toegepast in het gebruik van de computer door kinderen.

1. Laat nooit de kinderen spelletjes installeren, doe dit zelf.
2. Als je een spelletje wilt installeren dan altijd een origineel spel. (Dan heb je minder kans op virussen)
3. Laat de kinderen alleen op het bureaublad spelletjes opstarten en niet in de programmabalk onder de **Start** knop. (Dan kunnen de kinderen zo min mogelijk rommelen)
4. Als er snelkoppelingen weg zijn van het bureaublad dan is het raadzaam dat de pedagogisch medewerker deze weer terugzet. Laat dit niet over aan de kinderen.

Tips voor gebruik op internet:

1. Laat een kind niet zoeken onder woorden als poesje, katje of iets wat daar op lijkt. Je krijgt dan het volgende:

Type op de adresbalk in: <http://www.poesjes.nl> en druk op Enter (nu ben je op een pornosite beland)

Dit was dus een voorbeeld hoe het niet moet.

Help de kinderen door op meerdere woorden te zoeken b.v. Type bij Google in:

Poes and dier

Nu zie je een lijst met relevante internetpagina's die echt over poesjes (katachtige) gaan.

2. Laat de kinderen niet chatten of doe dat alleen onder begeleiding. De kinderen worden heel vaak bestookt met schuttingwoorden, of uitgescholden. Hier zullen de ouders niet blij mee zijn.
3. Houd de geschiedenis in de gaten! (er worden, als de kinderen de kans hebben, soms porno- of gewelddadige sites bezocht)
4. Kijk regelmatig onverwacht mee over de schouders van de kinderen.

Inge(de pedagogisch medewerker) stimuleert Daan, een tiener van 16 jaar, die analfabeet is, om te chatten met z'n vrienden. Ze zegt dat hij niet bang hoeft te zijn om de taal te gebruiken en fouten te maken. Inge en zijn vrienden helpen hem als hij niet weet hoe een woord geschreven moet worden. Door hem aan de computer te zetten en hem een chat programma voor te zetten, waardoor hij met vrienden kan communiceren, leert hij het plezier om met de Nederlandse taal bezig te zijn. De eerste stap, niet bang te zijn om de Nederlandse taal te gebruiken, was gezet.

5.3.3 Welke goede activiteiten kun je op de computer zoal doen?

Je kunt met de computer erg veel doen, enkele voorbeelden staan hieronder:

- Een film maken en bewerken.
- Muziek maken en op cd zetten
- Teken
- Fotobewerking
- Teksten schrijven zoals verhaaltjes, gedichtjes enz.
- Werkstukken maken
- Speciale spelletjes doen die goed zijn voor de ontwikkeling
- Chatten (praten met leeftijdgenootjes op veilige websites)
- Websites maken

5.3.4 Conclusie

Het is niet waar dat de computer een slechte invloed zou hebben op het kind, mits er aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. De computer kan zelfs een gunstige invloed hebben op de ontwikkeling van het kind. Let echter op onveilige situaties en zorg er voor dat het voor de kinderen veilig internetten is. Zorg ook voor de juiste begeleiding. En tot slot zijn er diverse mogelijkheden die je met kinderen op de computer kunt doen zoals fotobewerking, muziek maken en websites maken.

5.4. Conclusie:

Om een activiteit aan te kunnen bieden zul je de kinderen moeten vragen wat ze zoal leuk vinden door middel van kinderopparticipatie. Doe je dit niet dan kan het gebeuren dat de kinderen de activiteit niet leuk vinden en er een vervelende sfeer ontstaat. Kinderen weten over het algemeen goed wat ze leuk vinden en wat niet. Alleen echt nieuwe activiteiten die kinderen nog niet kennen kun je uitproberen omdat de kinderen vaak nog niet weten of ze deze activiteit leuk gaan vinden. Het enthousiasme van de pedagogisch medewerker kan soms bepalend zijn of een activiteit aanslaat of niet.

Sommige activiteiten zul je moeten begeleiden omdat het soms te spannend kan zijn voor de kinderen zoals televisie kijken tijdens Sinterklaas. Laat kinderen over het algemeen niet alleen kijken.

Het gebruik van een computer in een kinderopvang organisatie is nog niet helemaal ingeburgerd. Vaak wordt dit verboden en het andere uiterste is dat de kinderen alleen maar spelletjes op de computer spelen. Men kan de computer ook voor een beter doel gebruiken en de activiteiten die je er mee kunt doen aanpassen aan de situatie. Zo kun je o.a. met de computer tekenen of foto's bewerken, websites maken en muziek maken. Het computergebruik kan een uitbreiding zijn van diverse pedagogisch verantwoorde activiteiten die je tot je beschikking hebt.

Tot slot ... De bijlagen van dit boek zijn geheel gewijd aan activiteiten die je met de kinderen kunt doen.

6. De organisatie

De manier waarop men de organisatie vorm geeft heeft invloed op de kwaliteit die geboden wordt door de pedagogisch medewerker. Daarom geef ik in dit boek enkele tips die het werk in de kinderopvang een beetje kunnen verlichten en daardoor kan leiden tot een betere opvang van de kinderen.

Wat staat er in dit hoofdstuk?

- 1 De tevredenheidscirkel: een instrument om te kijken waar er in de organisatie iets fout kan gaan.
- 2 De planning van pedagogisch medewerkers: Het belang van een goede planning.
- 3 De structuur in de groepsadministratie ten behoeve van invallers: Een hulpmiddel voor de bso.
- 4 Conclusie.

6.1 De tevredenheidscirkel

Bij een kinderopvang organisatie was het, in de periode dat Jannie daar werkte, not done om over kinderen te praten (niet tijdens werk en niet tijdens overleg) vond personeel en management.

In mijn boek *Tieneropvang, een nieuw concept* staat de tevredenheidscirkel beschreven die ook in de kinderopvang goed toepasbaar is en duidelijk maakt hoe belangrijk het is om tevreden medewerkers te hebben. Daarom wil ik die op deze plaats nogmaals laten zien.

Om inzicht te geven over hoe je in het algemeen kunt werken, zodat je genoeg kinderen in het kindercentrum krijgt, heb ik de tevredenheidscirkel ontwikkeld. Dit systeem omvat leidinggevend en pedagogisch medewerkers. Als er ergens in de organisatie onrust is kan men in de groep niet goed werken. In het belang van de organisatie werkt de cyclus alleen als iedereen mee werkt, van de directeur tot de pedagogisch medewerkers. Het is de bedoeling dat de cyclus steeds opnieuw doorlopen wordt en niet stopt.

De beste reclame voor een bedrijf is mond op mond reclame!
Zowel door kinderen, ouders als personeel!

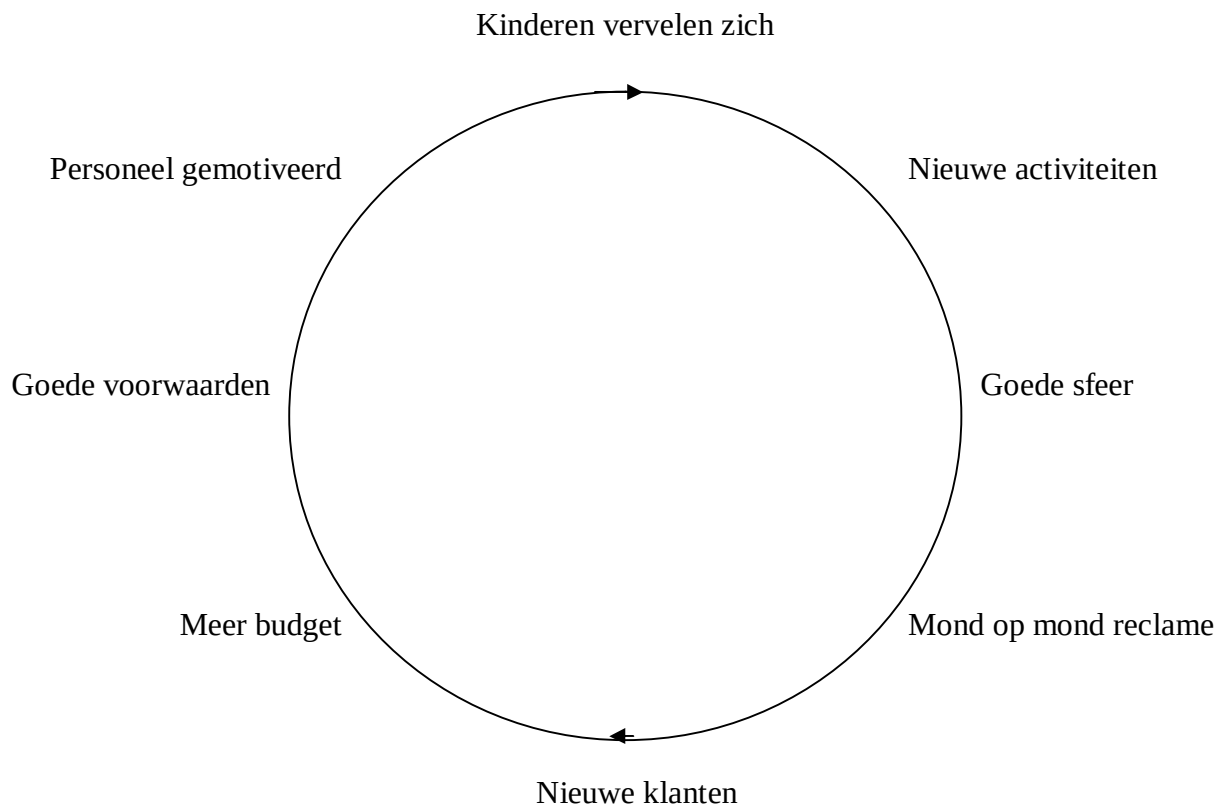
De tevredenheidscirkel is een middel om het proces te leren begrijpen. Als er een schakel uitvalt dan zakt het hele kaartenhuis in elkaar. In een optimale situatie blijft de cyclus dóórlopen.

Een goede samenwerking lijkt vanzelfsprekend, maar in de tijd dat ik in de tieneropvang werkzaam was heb ik tijdens conferenties regelmatig gehoord dat het vaak bij de samenwerking tienerwerker en leidinggevende schort waardoor er verschillende projecten tieneropvang mislukten. Er werd niet goed naar elkaar geluisterd, met andere woorden, het is erg belangrijk dat men naar elkaars argumenten luistert. Ook in de kinderopvang kan, door bepaalde situaties die ontstaan zijn door een slechte samenwerking van management en

pedagogisch medewerkers, de aanleiding zijn dat klanten weggaan bij de betreffende organisatie en naar de concurrent lopen.

De pedagogisch medewerker zal naar de wensen en behoeftes van de kinderen moeten luisteren, de leidinggevende zal naar de argumenten van de pedagogisch medewerker moeten luisteren en daarop moeten participeren en beleid uitstippelen. De pedagogisch medewerker zal op haar beurt weer moeten luisteren naar de argumenten van de leidinggevende om zo tot een goede samenwerking te komen om een optimaal klimaat te scheppen voor de kinderen. Met andere woorden een goede samenwerking is een vereiste om een goedlopende kinderopvang te bewerkstelligen.

De positieve cirkel

Beschrijving van de cirkel:

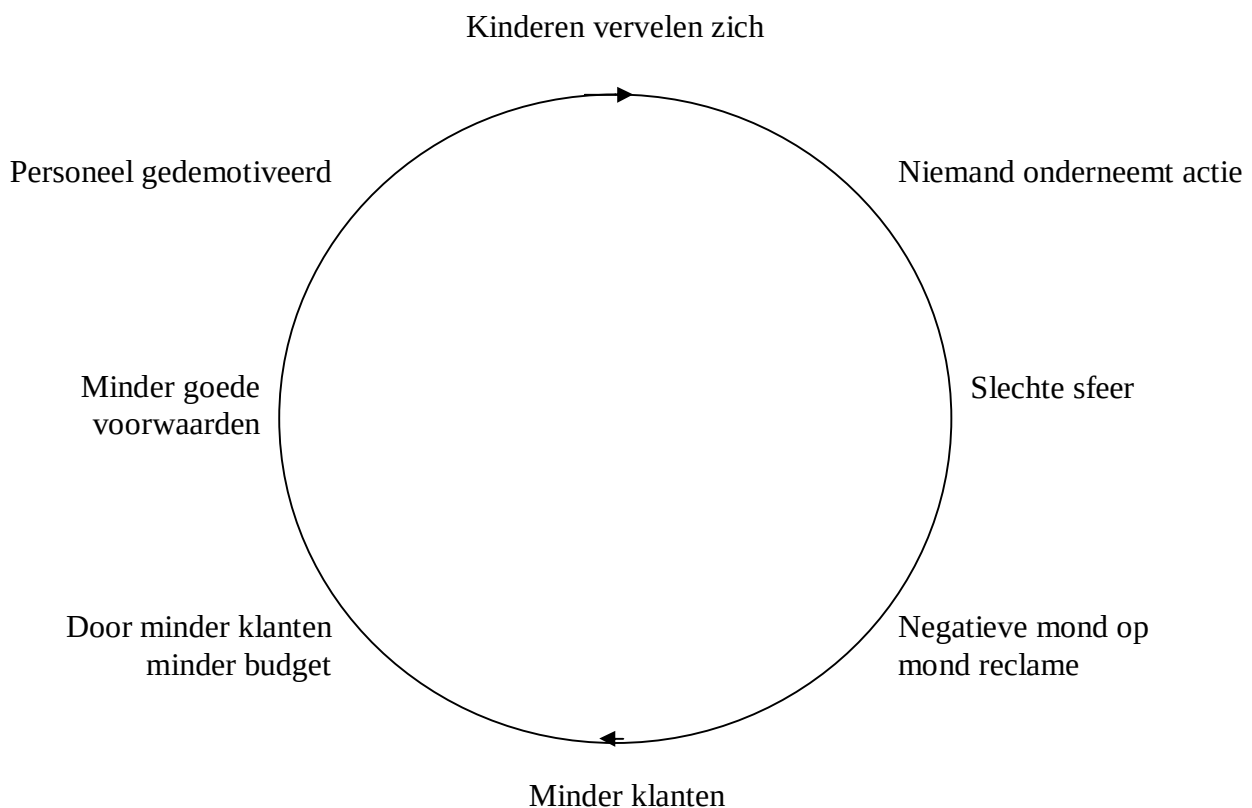
1. De kinderen vervelen zich, de activiteiten passen op dat moment niet bij de vraag van de kinderen.
2. Als de pedagogisch medewerker actie onderneemt en nieuwe activiteiten ontwikkeld zijn de kinderen en daardoor ook de pedagogisch medewerkers tevreden, dit heeft een positieve invloed op de sfeer.
3. Als de sfeer goed is (omdat de kinderen en pedagogisch medewerkers tevreden zijn) heeft dat een positief effect op de kinderen en hun ouders.
4. Als de kinderen en hun ouders tevreden zijn willen ze dat overbrengen naar potentiële nieuwe klanten door mond op mond reclame.
5. Als er nieuwe klanten komen heeft dat tot gevolg dat er meer budget is.
6. Als er meer budget is kan de leidinggevende betere voorwaarden scheppen zodat het werk beter en leuker wordt.

7. Doordat de voorwaarden om te werken zijn verbeterd is ook de sfeer verbeterd. De leidinggevenden en pedagogisch medewerkers zijn tevreden over het resultaat.
8. Als de sfeer goed is, zijn de pedagogisch medewerkers gemotiveerd om de ouders en kinderen tevreden te houden.
9. Er is altijd opnieuw een moment dat kinderen zich zullen gaan vervelen en dus begint de cirkel opnieuw.

Maar als het nu fout gaat, de pedagogisch medewerkers zijn niet gemotiveerd of de leidinggevende heeft geen goed zicht op welk beleid ontwikkeld moet worden zodat klanten weglopen en er niet genoeg nieuwe klanten komen. Hoe kun je dat in een eenvoudig schema vatten?

Hieronder is te zien wat er gebeurt als een gedeelte van de organisatie niet goed werkt:

De negatieve cirkel

Beschrijving van de negatieve cirkel:

1. De kinderen vervelen zich, de activiteiten passen op dat moment niet bij de vraag van de kinderen.
2. Als de pedagogisch medewerkers geen actie ondernemen en er komen geen nieuwe activiteiten dan worden de kinderen lastig.
3. Als de kinderen die zich vervelen andere kinderen en personeel lastig vallen dan wordt de sfeer negatief beïnvloed, de pedagogisch medewerkers en de kinderen gaan mopperen.
4. Als er een slechte sfeer is op de kinderopvang zullen de kinderen en hun ouders negatieve reclame maken.

5. Als er negatieve mond op mond reclame is houden andere ouders hun kind van de kinderopvang en komen er geen nieuwe klanten bij, wat resulteert in minder klanten.
6. Als er weinig klanten zijn, is er weinig budget.
7. Als er niet genoeg budget is kan er niet zoveel gedaan worden voor personeel en kinderen. Als de leidinggevende niet tevreden is omdat er steeds minder geld binnenkomt dan wordt er beknipt aan het budget en zijn er minder goede voorwaarden.
8. Minder goede voorwaarden betekent dat de sfeer verslechtert waardoor het personeel minder gemotiveerd is.
9. Als het personeel minder gemotiveerd is zullen ze ook minder geneigd zijn om hun werk goed te doen en zullen de kinderen zich eerder vervelen, en hiermee zijn we weer aan het begin van de cirkel beland.

Met bovenstaande wil ik aantonen dat het belangrijk is goed samen te werken in de organisatie. Als er geen goede samenwerking is dan kan er een negatieve spiraal ontstaan zoals ik heb laten zien in de negatieve cirkel.

Mijn baas is autoritair.

Mieke is werkzaam in een verpleegtehuis. Haar nieuwe interim-afdelingshoofd is een harde, zakelijke vrouw. Wat zij wil, moet ook gebeuren. Mieke en haar collega's vinden het moeilijk om hun mannetje te staan tegenover haar.

Hoe geeft Mieke haar grenzen aan?

Antwoord van Sandor:

Elke actie roept een reactie op. Jouw afdelingshoofd, een echt 'baas-type', roept bij jou de reactie op dat je vanuit angst, tegen je eigen wil in, opdrachten uitvoert. Dit actie-reactie patroon leidt tot een angstcultuur. De motivatie daalt, het werkplezier verdwijnt, en de kwaliteit van de zorg vermindert, het ziekteverzuim stijgt. Allemaal ongewenste effecten.

FNV tijdschrift Platform, december 2008. Sandor Penninga is trainer, coach en adviseur. Hij richt zich vooral op gedrag, samenwerking en omgangsvormen op het werk.

Aan de hand van deze tevredenheidscirkels kan er gewerkt worden aan Teambuilding. Het is erg belangrijk dat al het personeel beseft dat zowel bestuur, directie, management, administratie schoonmakers, klusjesmensen en pedagogisch medewerkers niet zonder elkaar kunnen en elkaars werk daarom waarderen. Door teambuilding kan hieraan gewerkt worden. Maak duidelijk wat de diverse disciplines doen en wat ze voor elkaar kunnen betekenen. Haal ontevreden gevoelens weg door uitleg te geven en begrip te kweken voor elkaar.

Dus door middel van een tevredenheidscirkel kun je duidelijk maken dat een goede samenwerking en inzet erg belangrijk zijn voor het slagen van de organisatie. Het kan overal in de organisatie mis gaan en het effect kan dan zijn dat ouders hun kinderen weghalen bij de organisatie en dat er een flinke teruggang plaatsvindt aan klanten. Dit kan voorkomen worden door op tijd de organisatie door te lichten en in te grijpen waar dit nodig is.

6.2 De planning van de pedagogisch medewerkers:

Het is belangrijk in de organisatie dat er voor de pedagogisch medewerkers een goed rooster gemaakt wordt en dat deze op tijd bekend is bij de medewerkers. Hierdoor zullen er geen gaten ontstaan en is de medewerker op tijd op de hoogte wanneer en waar er gewerkt moet worden. Doordat men op tijd op de hoogte is kan men vrije tijd en werk van de pedagogisch medewerker goed combineren en ontstaat er de noodzakelijke rust in de organisatie. Het is begrijpelijk dat organisaties zo weinig mogelijk overcapaciteit willen hebben wat personeelsuren betreft. Er zijn regelmatig zieke medewerkers die vervangen dienen te worden. Ook de vrije dagen en vakanties van de pedagogisch medewerkers zullen opgevangen moeten worden. Een organisatie zal dan ook een balans moeten zien te vinden tussen zo min mogelijk personeel versus overcapaciteit van personeelsuren. De planner zal dan ook een koordanser moeten zijn om de gaten zo effectief mogelijk te vullen die ontstaan zijn door ziekte, vrije dagen en vakanties.

Om de planner een handje te helpen zal er een programma moeten zijn die hem/haar helpt om goed te kunnen roosteren. Dit programma moet aan de volgende eisen voldoen:

1. Het geeft een overzicht van de diverse groepen
2. Het geeft een duidelijk overzicht van kindaantal en personeel dat ingezet wordt
3. Het rooster dat uitgeprint wordt zal overzichtelijk moeten zijn en er verzorgt uitzien zodat personeel gemakkelijk kan zien wie waar en op welk tijdstip werkt.
4. Gegevens zullen gemakkelijk in te voeren moeten zijn zodat er zo min mogelijk fouten in kunnen komen
5. Het moet automatische berekeningen uit kunnen voeren om foute berekeningen te voorkomen

Het is handig als diverse gegevens van het personeel bekend zijn en binnen handbereik zoals:

- De dagen/uren dat iemand kan/wil werken.
- Het aantal uren dat iemand volgens haar/zijn contract heeft.
- De vakantie en vrije dagen van de medewerkers.

Het liefst zijn alle gegevens gekoppeld aan het personeelsbestand zodat er zo veel mogelijk wordt geautomatiseerd en er zo min mogelijk fouten gemaakt kunnen worden.

Volgens de cao kinderopvang moet het personeel 10 etmalen voor aanvang op de hoogte zijn van het rooster. Hier dient bij het roosteren rekening mee gehouden te worden. Alleen bij ziekte van pedagogisch medewerkers kan het voorkomen dat het rooster later aangepast moet worden, dat is dan overmacht.

Bijgevoegd op de website een Excel programma voor de kleinere organisatie die het geld nog niet hebben om een professioneel pakket te kunnen kopen.

Dus voor een goede roostering zal men een programma nodig hebben waarin men duidelijk kan zien wie op welk uur en welke dag moet werken. Het moet een duidelijke structuur hebben en automatische berekeningen uit kunnen voeren om fouten zo veel als mogelijk uit te sluiten. Het liefst gekoppeld aan de gegevens van personeel zodat er zo min mogelijk met de hand gewerkt hoeft te worden. Een voorbeeld van zo'n programma kan men downloaden op www.wilmaverhagen.nl.

Een gedeelte uit de rede van Dr.Walraven bij het afscheid van Dr.P.Tavechio in 2007 van de Leidse Universiteit

Gemiddeld komen kinderen van hoogopgeleiden 3 tot 4 dagen naar het kinderdagverblijf.

De pedagogisch medewerker is de sleutel tot geluk van het kind dat in de kinderopvang komt dus zal deze voldoende kennis moeten hebben van opvoedingsmethoden.

De pedagogisch medewerker moet:

1. Emotionele steun geven (veiligheid)
2. Respect hebben voor de autonomie van het kind
3. Structureren en grenzen stellen
4. Praten en uitleggen
5. Ontwikkeling stimuleren van het kind
6. Het begeleiden van interacties tussen kinderen onderling

Door een negatieve interactie van pedagogisch medewerker/kind en deze laat de negatieve interactie tussen kind/kind bestaan heb je meer kans op een negatieve interactie ouder/kind. Als de pedagogisch medewerker voor positieve interactie zorgt tussen pedagogisch medewerker/kind en kind/kind dan zal dat resulteren in positieve interactie tussen ouder/kind.

6.3 De structuur in de groepsadministratie ten behoeve van invallers:

Het is van groot belang voor de continuïteit van de groep om een duidelijke beschrijving van het groepsproces te maken ten behoeve van de invallers. Men verwacht van de invallende pedagogisch medewerker dat er op de juiste manier gewerkt wordt en dat deze kennis hebben van de kinderen en hun ouders. Vaak moet er door invallers lang gezocht worden op de groep eer de gewenste gegevens te voorschijn komen en deze tijd krijgen zij meestal niet, zeker niet bij een calamiteit. Probeer je eens voor te stellen dat een bso invaller een kwartier voordat de school uit is alle gegevens op moet zoeken, appels moet schillen, drinken klaarzetten, een lijstje moet maken van de kinderen die opgehaald moeten worden, de taxi moet bellen en naar school moet lopen. Als je onbekend bent met de groep is dit een onmogelijke taak en blijven er taken liggen zoals het opzoeken van de noodgegevens met als resultaat dat als er een calamiteit gebeurd er nog gezocht moet worden naar de juiste gegevens. Heel vaak wordt er nog tegen de invaller gezegd “de gegevens zitten ergens in de groeps-/noodmap” en vaak worden de mappen niet als zodanig herkend. Dus duidelijkheid is van essentieel belang. Het is soms van levensbelang om deze gegevens snel op te kunnen zoeken. Hiervoor moet de invaller niet alle kasten en mappen door hoeven te nemen eer de gegevens, die deze zocht, te vinden zijn. De gegevens moeten direct in te kijken zijn, dus moet dit in het zicht liggen van de invaller. Het liefst op een vaste plaats op iedere vestiging van de organisatie. Het is daarom belangrijk dat in iedere locatie van de organisatie de mappenstructuur (bijvoorbeeld de groepsmap en de protocollen) hetzelfde is zodat de invaller weet waar iets te zoeken is.

Iedere organisatie in de kinderopvang heeft op de een of andere manier gegevens beschikbaar die nodig zijn als er calamiteiten gebeuren, dit zijn de noodplangegevens. Hierin staan de

namen van de kinderen met de telefoonnummers van ouders, burens of familie en de huisarts en ziekenfonds gegevens. Deze gegevens moet je bij hebben als je een uitstapje gaat maken of als er iets bijzonders gebeurt op de groep zodat je de groep moet ontruimen. Het spreekt voor zich dat deze gegevens up to date moeten zijn, dus er moet een systeem in de organisatie zijn die deze gegevens iedere keer als er iets bij de ouders veranderd (zoals telefoonnummers of verzekering) dat deze op tijd bijgewerkt worden.

Als verschillende groepen samen worden gevoegd, zoals in vakanties e.d. dan dienen de noodplangegevens van elke groep die samengevoegd wordt bij elkaar te liggen op de locatie waar de kinderen van deze groepen op dat moment zijn. Als het een digitale versie is kunnen de diverse groepen dit doen door middel van bijvoorbeeld e-mail.

Voor de invaller is het ook nodig om een duidelijk overzicht van kinderen die in de groep opvallen te hebben zoals medische of psychische aandoeningen.

De invaller moet weten:

1. Hoe de kinderen heten
2. Of een kind iets mankeert zoals ADHD, dyslexie, autisme enz.
3. Of een kind een dieet heeft
4. Kennis van speciale wensen van ouders.

De invaller zal moeten weten waar de spullen te vinden zijn die nodig zijn voor het uitoefenen van zijn/haar taak zoals:

1. Administratieve spullen (incl. de code van voordeur, kopieer apparaat e.d.)
2. EHBO spullen
3. Spullen voor noodsituaties zoals een noodmap en een plattegrond van de locatie
4. Speelgoed

Ook moet de invaller weten waar de ruimtes in het gebouw zijn zoals:

1. Speelplekken, eventueel de gymzaal waar gebruik van gemaakt mag worden
2. Klaslokalen van de kinderen (buitenschoolse opvang), waar vind ik welk kind en wat is de afspraak met de scholen?

Het is duidelijk dat invallers de kinderen nooit zo goed kennen als de vaste groepsleidster. Dat mag ook niet verwacht worden van een invaller. De invaller moet heel flexibel zijn in uren en in locaties. Deze moet vaak op veel groepen invallen zodat hij/zij niet de gelegenheid heeft om de kinderen goed te leren kennen. Voordat hij/zij de kinderen kan leren kennen moet de invaller al weer op een andere groep invallen.

Op iedere dag en in elke groep is het weer anders, andere kinderen andere gewoonten. Wat op de ene groep op een bepaalde dag gewoon is kan soms op een andere groep bij een andere groepsleidster niet.

De invaller is een kei in flexibiliteit en heeft de mogelijkheid om de organisatie snel te doorgronden, dat is weer de kracht van de invaller.

Omdat het erg moeilijk is om een systeem te bedenken die zowel voor de vaste leiding als voor de invaller werkt heb ik een Excel document gemaakt die hierin kan helpen. In dit systeem kan men noodplangegevens gemakkelijk en met niet te veel moeite invoeren, dit

programma is dan ook gemakkelijk up to date te houden. Het is een systeem waar je met minimale input een maximale output hebt. Dat wil zeggen dat de vaste leidsters niet steeds op ieder lijstje die ze maken alle namen van de kinderen in hoeven te vullen. De pedagogisch medewerker hoeft in mijn systeem maar één keer de namen van de kinderen in te vullen en verder de gegevens die nodig zijn om alle lijsten te kunnen maken. Er wordt de mogelijkheid gegeven om met minimale inspanning toch de nodige gegevens te vergaren. Als de gegevens eenmaal in het systeem zitten kunnen er lijsten uitgeprint worden zoals de lijst van kinderen die op de vso, tso, nso of in de vakantie komen. Er kan een lijst uitgeprint worden voor noodhulp en een lijst waar gegevens opstaan zoals diëten, allergieën, foto's maken enz. Als men deze lijsten voor de invaller klaarlegt in een mapje en dit consequent op iedere locatie doet dan zullen er nog maar weinig fouten gemaakt worden, dus weinig klachten door ouders.

Het is duidelijk dat het een noodzaak is om de groepsadministratie goed op orde te hebben omdat er anders situaties kunnen ontstaan die je niet wilt in de organisatie. Ouders kunnen bijvoorbeeld niet op tijd geïnformeerd worden bij calamiteiten, of de inval groepsleidster-leider heeft niet (op tijd) de juiste gegevens om het werk naar behoren te kunnen doen. Kinderen die een dieet medicijnen moeten krijgen zouden over het hoofd gezien kunnen worden. In het uiterste geval, als er bijvoorbeeld een brand uitbreekt, weet men niet precies de noodzakelijke gegevens te vinden die nodig zijn om kinderen in nood te kunnen helpen.

Het is dus belangrijk dat er een systeem bestaat waarin de pedagogisch medewerkers de gegevens van kinderen in kunnen ingeven. Deze gegevens moet men ten alle tijden in kunnen zien. bijvoorbeeld bij calamiteiten en noodgevallen, maar ook om te weten wat een individueel kind nodig heeft aan verzorging. De invallende pedagogisch medewerker moet op tijd en op een gemakkelijke manier deze gegevens in kunnen zien als dit nodig is. Hiervoor is een systeem nodig dat gemakkelijk is om gegevens in te voeren en niet te tijdrovend omdat de pedagogisch medewerkers niet over veel tijd beschikken. Een voorbeeld van zo'n gegevenssysteem is te downloaden op www.wilmaverhagen.nl.

6.4 Conclusie:

Als je een goede kinderopvangorganisatie hebt dan is de tevredenheid van personeel en klant in balans. Om goed te kunnen zien of uw organisatie in balans is beschrijf ik een tevredenheidscirkel. Dit is een instrument dat kan helpen om te kijken waar er iets fout kan gaan in de organisatie. Als het niet goed gaat met het beleid zal het ook niet goed gaan met de pedagogisch medewerker en kan deze niet goed voor de kinderen zorgen. Als het niet goed gaat met de pedagogisch medewerker zal het ook niet goed gaan met de organisatie enz.

Het plannen van roosters is een behoorlijk moeilijke taak en kan alleen door "koordansers" gedaan worden. Veel zal men in de gaten moeten houden vooraleer er een goed rooster gemaakt is. Een goed programma is daarom een must. In (beginnende) kleine organisaties heeft men soms moeite om een goed programma te vinden waarmee men roosters kan maken, daarom staat er een eenvoudig Excel bestand op mijn website waarmee men dit rooster zou kunnen maken. Dit is gratis te downloaden op www.wilmaverhagen.nl.

Ook een hulpmiddel om het gemakkelijker en vooral veiliger te maken voor de pedagogisch medewerkers en de kinderen is een programma dat in Excel geschreven is om de administratie gemakkelijk up to date en overzichtelijk te houden. Een programma dat een minimale input

en een maximale output geeft. Dit is bijzonder belangrijk om de invallers in de groep goed op de hoogte te brengen en te zorgen dat deze hun werk goed kunnen doen. Zeker als er sprake is van calamiteiten is het belangrijk om gegevens up to date te hebben.

De vaste pedagogisch medewerker op de groep zal niet alleen moeten zorgen voor de dagen die ze zelf werken, maar ze zullen werk moeten voorbereiden voor dagen dat ze afwezig zijn en er iemand moet komen om in te vallen. De tijd die een pedagogisch medewerker krijgt om administratief werk te doen en werk voor te bereiden is vaak minimaal en zal dus goed moeten worden besteed. Op de website www.wilmaverhagen.nl staat een Excel bestand om gegevens in te voeren zoals beschreven is in dit hoofdstuk en kan men gratis downloaden.

8. Tot slot

Ik vind het belangrijk om te kunnen werken aan een maatschappij waarin kinderen gelukkig kunnen zijn, en als ik zie dat een kind niet gelukkig is maak ik daar een begin aan. Het doel van dit boek is daarom ook om te proberen een kind geluk te brengen. Daarvoor heb je nodig zelfvertrouwen, zelfbewustzijn, een goede hechting, sociale competenties en kennis over anderen. Dit doel kun je bereiken door gereedschap aan te reiken door middel van diverse opvoedingsmethodes. Zodat het kind later in het leven goed in de maatschappij kan staan.

Ik heb in dit boek beschreven waar je op moet letten als je verschillende methoden gebruikt. Dat je niet klakkeloos een methode kunt gaan gebruiken die in het verleden geschreven is, men moet rekening houden met de tijd waarin het geschreven is en rekening houden met technische vooruitgang en verbeteringen. Ik geef aan dat men rekening moet houden met diverse machtsverschillen die bestaan in deze maatschappij, dus ook in de kinderopvang. Hiervoor kan men de *Self Directed Groepwork* methode goed gebruiken.

In dit boek beschrijf ik het belang van een goede hechting die volgens John Bowlby erg belangrijk is in het verdere leven van het kind. Het hele leven kan het kind last hebben van de gevolgen van een slechte hechting. Zoals u gelezen heeft, kan het kind ook hechten aan andere volwassenen als de ouders zoals de pedagogisch medewerker.

In het hoofdstuk *signalen herkennen* geef ik aan dat “het kind” niet bestaat maar dat elk kind anders is en daarom ook individueel benaderd moet worden. Het is belangrijk dat de pedagogisch medewerker het goede voorbeeld geeft zodat het kind een kader heeft om naar toe te kunnen werken. Het stelt het kind ook gerust zodat het, zonder bang te hoeven zijn, naar de leidster/leider toe kan gaan, een soort veilige have.

Kinderen kunnen heel divers zijn, sommige kinderen kennen de taal niet en kunnen zich daarom niet verstaanbaar maken en door onmacht daarover op een negatieve manier aandacht vragen.

Soms hebben kinderen last van pesten op school, thuis, in de maatschappij of in de kinderopvang. Daar dient de pedagogisch werker extra aandacht aan te schenken.

In dit hoofdstuk bespreek ik het belang van oplettendheid voor mishandeling en verwaarlozing. Men kan het hoofd niet in het zand stoppen en zeggen “dat komt bij ons niet voor”. Men kan er van uit gaan dat er in iedere organisatie wel kinderen zijn die (onzichtbaar) lijden omdat er thuis, in de omgeving of op school mishandeling of verwaarlozing plaats vindt. Men mag de ogen hiervoor niet sluiten. Men dient in dit geval, in het belang van het kind, samen te werken met de ouders en niet tegen de ouders. Men weet vaak niet wat de oorzaak is en mag daar dan ook geen oordeel over vellen.

Ook van gevaar dient men bewust te zijn zoals ik beschreven heb. Men dient zich altijd bewust te zijn van het gevaar dat een kind kan zijn voor zichzelf. Men kan nooit gevaar uitsluiten, dat is per definitie niet mogelijk maar men kan in ieder geval proberen om het gevaar zo veel mogelijk te minimaliseren.

Hoe kan men een kind gereedschap aanbieden zodat het een zelfverzekerd en zelfstandig mens kan worden? Dit beschrijf ik in het hoofdstuk *Het juiste gereedschap aanreiken*.

Kinderen moeten nog veel leren voordat ze volwassen zijn zoals tijdsbesef (verlangens uitstellen) en de concentratie verbeteren (als het kind speelt dan kan het de omgeving “uitschakelen”, denk maar aan een kind dat op straat voetbalt). De pedagogisch medewerker zal het kind moeten leren om grenzen te bewaken (op tijd stop leren zeggen en een alternatief aanbieden). Ook leert het kind spiegeling van gevoelens (“als ik pijn voel als ik val dan zal het andere kind dit ook voelen als deze valt”). Dit kan men bereiken door bijvoorbeeld hoor

en wederhoor en het voordoen hoe het werkelijk moet. Ik laat zien dat door middel van positieve aandacht men heel veel kan bereiken.

Hoe kun je activiteiten aanbieden en welke activiteiten kan men aanbieden. Wordt er gekeken naar het kind als je een activiteit verzint of denk je als volwassene alleen maar “ik vind dit leuk dus de kinderen zullen het ook wel leuk vinden” Je kunt door middel van gesprekken en een enquête leren wat de kinderen leuk vinden. Ook hoeft het niet zo te zijn dat wat jonge kinderen leuk vinden, de oudere kinderen ook leuk zullen vinden. Je moet met dit gegeven rekening houden als je activiteiten aanbiedt. Het is belangrijk dat je in gesprek komt met de kinderen en overlegt wat je samen kunt gaan doen. Ga niet altijd de begane paden op, maar verzin ook eens iets origineels bijvoorbeeld op het gebied van kunst of muziek. Maak gebruik van rages in muziek en spel. Gebruik ook eens de computer, hiermee kun je een scala aan mogelijkheden bereiken en het past in het moderne denken en leven van de kinderen. De voordelen van het gebruik van een computer naast het gangbare speelgoed is zoals in dit hoofdstuk uitgelegd o.a.: het verbeteren van de oog/hand coördinatie en de fijne motoriek. Het probleem oplossend vermogen wordt gestimuleerd en het kan hulp bieden aan kinderen met taalproblemen.

Door middel van de tevredenheidscirkel is er een instrument bijgekomen om te kunnen kijken waar en hoe men onvrede in de organisatie kan herkennen. Door onvrede en niet voldoende aandacht kan men negatieve reclame krijgen die door ontevreden ouders wordt verspreid. Hierdoor kan het aantal klanten terug gaan lopen. Lost men daarentegen de problemen op tijd op dan heb je tevreden klanten en kan de organisatie verder groeien.

Een goede planning zorgt voor veel rust onder het personeel maar het is voor de planner wel lopen op een koord, steeds aanpassen en kijken of het beter kan. Een goed programma om te kunnen roosteren is daarom erg belangrijk.

Ook heb ik het gehad over een programma dat de pedagogisch medewerkers kan helpen om op een snelle manier de administratie op orde te houden dus met minimale input een maximale output. Hierdoor kan de invallende pedagogisch medewerker op tijd op de hoogte gebracht worden over de kinderen in de groep wat erg belangrijk is in het werk en bij calamiteiten.

Kinderen kunnen, doordat ouders school of omgeving niet goed op ze reageren, achter blijven in ontwikkeling. Ieder kind heeft echter recht op een goede ontwikkeling en daar kan de kinderopvang een belangrijke taak in hebben. Kinderopvang kan hoop geven op verbetering van de situatie voor de kinderen die gebruik maken van de kinderopvang.

Ik hoop dat ik met het schrijven van dit boek een aanzet gegeven heb voor een onderlinge discussie om als organisatie te kunnen groeien.

Op deze plaats stel ik enkele ideeën en documenten, zoals een eenvoudig programma om roosters te maken en een programma om gegevens in te vullen ten behoeve van invallers alsook diverse voorbeelden van activiteiten op mijn website (www.wilmaverhagen.nl), beschikbaar zodat het werken in de kinderopvang door pedagogisch medewerkers gemakkelijker en aangenamer kan worden.

(Aan de programma's en documenten op de website is de uiterste zorg besteed. Er kan echter geen garantie gegeven worden voor eventuele fouten in programma's of het foutief gebruik hiervan, enige kennis van Excel is voor sommige toepassingen noodzakelijk)

Literatuur:

John Bowlby, Attachment and Loss, Pimpico, 1968-1980

Linda Bolt, Sociale erfenissen, Oriëntaties van ouders bij het opvoeden, Eburon, 2000

BSJ, Zo zijn onze manieren, Tips en praktijkvoorbeelden voor levensbeschouwing in de (semi-) residentiële jeugdzorg, 1999

Eveline Crone, Het Puberende Brein, Over de ontwikkeling van de hersenen in de unieke periode van de adolescentie, 2008

Caroline Euwe en Sjef Teuns, arts-kinderanalyticus, Kijken naar Kinderen. (Uitgeverij Contact b.v. 1972 n.a.v. de educatieve televisieserie 'Kijken naar Kinderen' NOS 1970-1971)

Martine F. Delfos, Ontwikkeling in vogelvlucht. Ontwikkeling van kinderen en adolescenten. Swets & Zeitlinger, 1999

M.E. van Duuren, Leren in kindercentra, Werken in teamverband, Nijgh & Van Ditmar Educatief, 1996

M.B. van Eijkeren, Leren in kindercentra, Omgaan met ouders, Nijgh & Van Ditmar Educatief, 1996

Sylvia Huijgen en Wil Verheggen, Kindermishandeling horen-zien-spreken, KNMG Midden Brabant

Els Leemans en Maus Bruinsma, Omgaan met kinderen van 1 ½ tot 4, Wolters Noordhoff, 1990

Kari Killen, Het mishandelde kind, Kindermishandeling en een tekort aan zorg, Uitgeverij Ad Donkers Rotterdam, 1991

Trix van Lieshout, Pedagogische adviezen voor speciale kinderen, Bohn Stafleu Van Loghum

Alice Miller in: Het drama van het begaafde kind, een studie over het narcisme. (Unieboek b.v. 1981/1986)

Selma Fraiberg, psychologe in: Every Child's Birthright: In Defense of Mothering, Basic Books New York, 1977

A. Mullender, and D. Ward, Self Directed Groupwork, users take action for empowerment, Whiting and Birsch London, 1998

Hans Schachtschnabel, Buitenbeentjes, Psychische stoornissen bij kinderen en adolescenten, Boom Amsterdam, 2005

A.A.J.J. Schepens, Leren in Kindercentra, Het begeleiden van kinderen met

opvallend gedrag, Nijgh & Van Ditmar Educatief, 1996

Rijen, J.A.M.en E.T. Schreuder, Kinderparticipatie in de buitenschoolse opvang, Geef ze de ruimte!, NIZW

E.T. Schreuder en M.C Meijvogel, De huiskamer, Buitenschoolse opvang als achterwacht, NIZW

Margriet Sitskoorn, Het maakbare brein, Gebruik je hersens en wordt wie je wilt zijn, Bert Bakker, 2006

Anna Tardos, kinderpsycholoog, en Myriam David, kinderpsychiater, in: De Visie van Emmi Pikler (respectvolle verzorging, vrije bewegingsontwikkeling), Stichting Emmi Pikler Fonds, 2002

Herman van Tinteren, kinderarts, Handboek Baby en kind, Kinderen van 0 – 15 jaar, Lifetime, 2004

dr. Evelien Tonkens, , Internationale good practices in Europa en de VS, Onderwijs, opvang en vrijetijd, NIZW

Anniek Thoomes-Vreugdenhil, Relationeel gestoorde jongeren, Een onderscheid in verwaarlozingsproblematiek en een behandelingsvoorstel, Bohm Stafleu Van Loghum, 1999

Ewald Vervaet, Groeienderwijs, Psychologie van 0 tot 3, AMBO, 2002
R. Versteegen en H.P.B. Lodewijks, Interactiewijzer, Analyse en aanpak van interactieproblemen in professionele opvoedingssituaties, Van Gorcum

Adrie Wolzak, Kindermishandeling, Signaleren en handelen, NIZW, 2001

Bijlage

Inhoud:

Beschrijving

Enkele ideeën voor activiteiten op de buitenschoolse opvang	Bijlage 1
Goochelen	Bijlage 2
Timmeren	Bijlage 3
Papier en schaar	Bijlage 4

Bijlage 1

Enkele ideeën voor activiteiten op de buitenschoolse opvang.

Enkele ideeën voor activiteiten op de buitenschoolse opvang:

1. Muziek maken met computer en keyboard of andere instrumenten. (kinderen vanaf 4 jaar kunnen deze activiteit, als je het voorgedaan hebt, zelfstandig doen) Houd hierbij rekening met de leeftijd van het kind. Bedelf de kinderen niet te veel onder technische details, maak het simpel. Uitleg hoe je muziek kunt maken op de computer staat op www.wilmaverhagen.nl .
2. Elektronica onderzoeken zoals een oude computer, boormachine, dvd spelen e.d. Deze kunnen de kinderen uit elkaar halen en daarna weer in elkaar zetten net als een bouw pakket. Een activiteit die kinderen vanaf ongeveer 6 jaar kunnen doen (afhankelijk van de moeilijkheidsgraad) Een boormachine, die alleen maar open kan door enkele schroeven los te maken, kunnen kinderen vanaf 6 jaar onder begeleiding, vanaf 9 jaar kun je onder begeleiding een computer proberen.
3. Het timmeren van een cd-rack (voorbeeld op www.wilmaverhagen.nl) Dit is een activiteit voor kinderen vanaf 10 jaar, ook deze activiteit moet je begeleiden.
4. Websites maken (aangepast aan de leeftijd). Dit kan van eenvoudig naar erg moeilijk en alles ertussen in.
5. Als je een oude muur hebt die lelijk is kun je deze samen met de kinderen beschilderen. Je kunt de muur opdelen in vakken die willekeurig op de muur staan, schuine lijnen afgewisseld met rechte lijnen. Laat in ieder vak een kind schilderen, dit geeft na afloop een erg leuk effect. De ruimte fleurt er helemaal van op. (zie de voorbeelden hieronder)
6. Maak met de kinderen eens een film. Hiermee kunnen de kinderen meerdere activiteiten doen zoals theater en muziek. Met een theater activiteit kunnen de kinderen zich helemaal uitleven en muziek maken vinden ze ook leuk. (Een beschrijving hoe je een film kunt maken staat op www.wilmaverhagen.nl)
7. Je kunt met de kinderen gaan goochelen. Enkele voorbeelden van goochelen staan op mijn website www.wilmaverhagen.nl .

Voorbeelden van een muur beschilderen:

Deze muur is al voor een deel beschilderd door BSO kinderen. De lijnen die op de muur aangebracht zijn door afplaktape zijn nog te zien.

Kind van het KDV is hier met vingerverf de muur aan het beschilderen. Ook hier is een kader gemaakt van afplaktape.

Een idee om alle BSO vestigingen van je kindercentrum te activeren is het volgende:

1. Puzzel:

Op karton wordt een levensgrote puzzel getekend. Iedere locatie krijgt één stuk van de puzzel. Ieder stuk wordt door de locatie ingevuld met beeldende kunst. Hiervoor kan eventueel contact gezocht worden met een kunstenaar. Laat de kinderen mee beslissen wat er mee gedaan wordt. (kinderparticipatie)

2. Cd met muziek:

Zo veel mogelijk locaties muziek laten maken d.m.v. muziekworkshops. Laat iemand uit de organisatie de pedagogisch medewerkers een workshop geven zodat deze, op hun plaats, de kinderen kunnen helpen als dat nodig mocht zijn. Het zou mooi zijn als iedere locatie 2 nummers zouden kunnen inleveren om op de gezamenlijke cd te zetten. Deze workshop is vaak nog onbekend dus de kinderen weten niet of ze het leuk vinden. (mijn ervaring is dat veel kinderen hierover enthousiast zijn).

3. Dansen op de muziek van de cd:

Maak, als de cd klaar is, met de kinderen een dansje op muziek van de gezamenlijke cd. Misschien dat de kinderen hierin kunnen meeparticiperen.

4. DVD of PowerPoint presentatie “The making of Kunst op de BSO”:

Op zoveel mogelijk locaties filmen of foto's maken van de activiteiten zoals hierboven. Deze klaarmaken en op DVD zetten als film of een PowerPoint presentatie maken. Kinderen kunnen dan commentaar inspreken en de muziek van de cd kan als achtergrond muziek fungeren.

De puzzel wordt in het hoofdgebouw op de muur gehangen als gezamenlijk kunstwerk. Het samenzijn is de symboliek van de puzzel. Als de dvd of de PowerPoint presentatie klaar is kan deze zelfs gebruikt worden als promotie materiaal voor het kindercentrum.

Ik hoop dat ik met dit hoofdstuk een kleine bijdrage heb geleverd aan ideeën en manieren om de kinderen op een verantwoorde manier bezig te houden.

Bijlage 2

Goochelen

Een touw doorknippen en weer aan elkaar toveren.

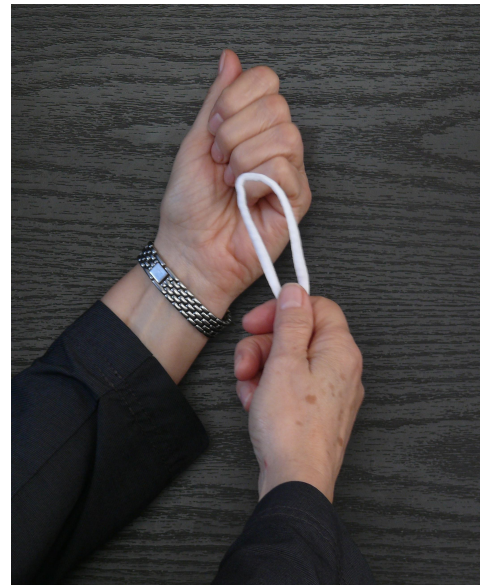
Deze goocheltruc heb ik gezien op televisie bij het programma “Goochelaars ontmaskerd”

Je hebt een touw of veter en laat deze aan de toeschouwers zien.

Aan beide kanten aan het uiteinde van het touw zit een knoop om te laten zien dat als je het touw doorknipt en je het later aan elkaar tovert er niets is afgeknipt.

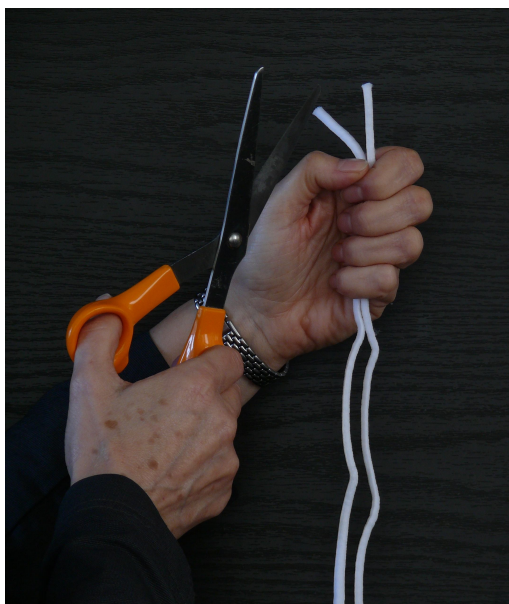
Vertel tegen je toeschouwers dat je het touw in je hand legt met de “vouw” omhoog.

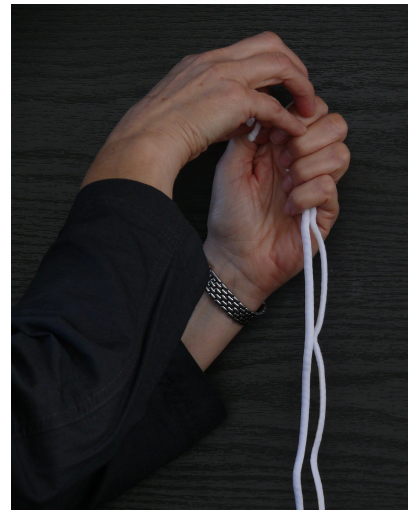
Zorg dat het publiek het lusje zien!

Pak een schaar en knip het touw door!

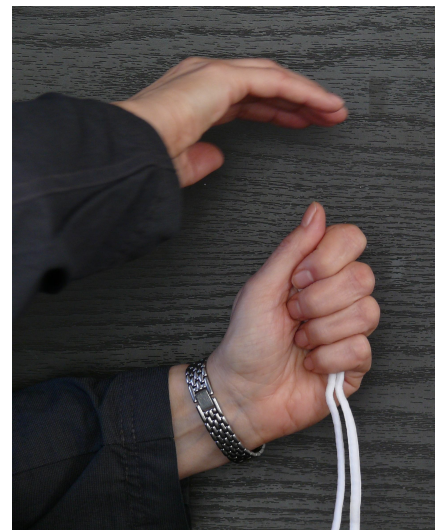
Laat duidelijk aan het publiek zien dat het touw door is geknipt!

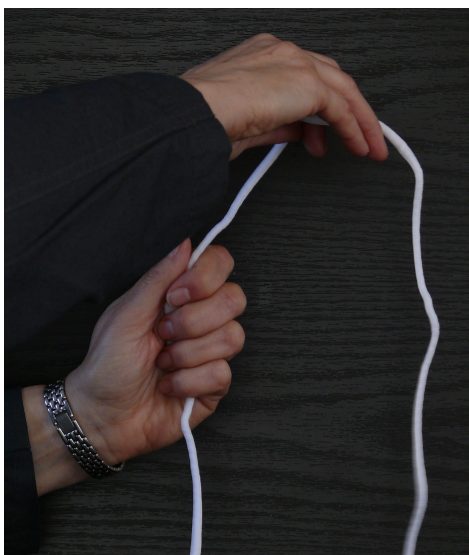
Stop duidelijk zichtbaar voor het publiek de twee delen van het touw die je doorgeknipt hebt in je hand.

Voila... het touw zit weer in je hand!

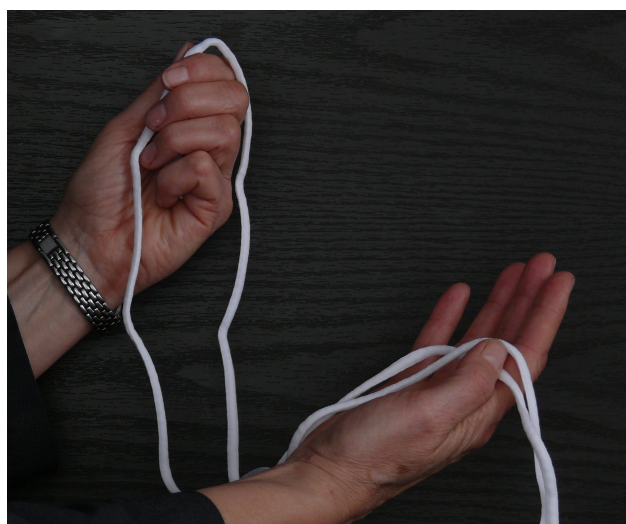
Nu ga je toveren... sim sala bim...

Trek duidelijk zichtbaar voor het publiek het touw door je hand en laat zien dat het touw heel is en dat er geen stukken zijn afgeknipt. Dit kun je aantonen door de knopen die aan het uiteinden zitten.

En voila... het touw is helemaal heel!

Hoe kan dit nu? Ik zal het even uitleggen...

Leg voordat je begint een klein touwtje als een lusje in je hand op een zodanige manier dat het niet door het publiek te zien is.

Als je het lange touw in je hand stopt dan haal je het kleine touwtje naar boven zodat het publiek alleen maar het lusje ziet. Het lange touw zit in je handpalm en dat ziet het publiek niet.

Als je het lusje doorknipt dan zitten er dus de twee uiteinden van het kleine touwtje in je handpalm en daaronder het grotere touw.

Als je het grotere touw aan het publiek hebt getoond zit er in je handpalm alleen nog maar de twee doorgeknipte stukken van het kleine touwtje.

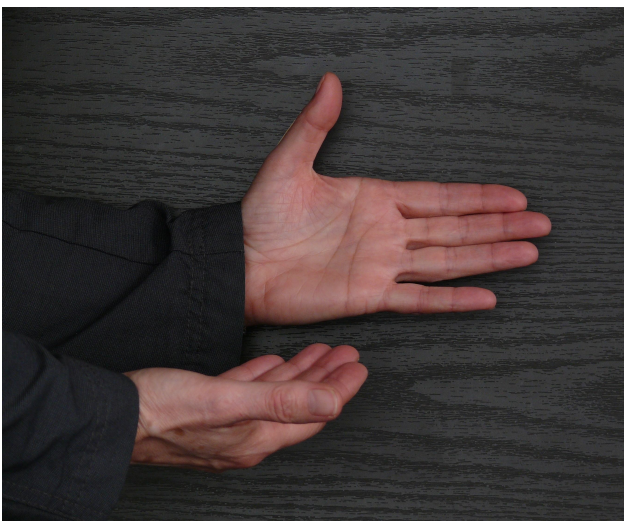
Een tandenstoker wegtoveren.

Deze goocheltruc heb ik gezien op televisie bij het programma “Goochelaars ontmaskerd”

Laat een tandenstoker aan het publiek zien.

Nu ga je toveren ... Sim sala bim ...

Weg is de tandenstoker!!!

Hoe kan dat? Ik laat het je zien...

Met plakband heb je de tandenstoker aan de achterzijde van je duim geplakt. Door snel je hand te openen ziet het publiek niet dat deze tandenstoker achter je hand zit.

Bijlage 3

Timmeren

Vrachtwagen timmeren met hout

Nodig:

4 wielen (met gatenzaag gemaakt ± 4 cm doorsnede)

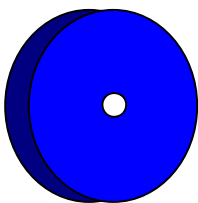
Cabine - blokje langwerpig hout ($\pm 4 \times 10 \times 2$ cm)

Onderstel - vierkant blokje hout ($\pm 4 \times 4 \times 2$ cm)

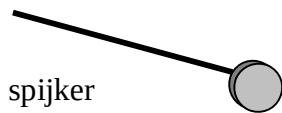
spijkers (± 3 cm lang) Zorg dat er geen spijkers door de vrachtauto steken als deze klaar is.

Werkwijze:

1. Boor een gaatje in het midden van de wielen zodat de wielen kunnen draaien. Niet te groot omdat de spijker er anders door kan komen.

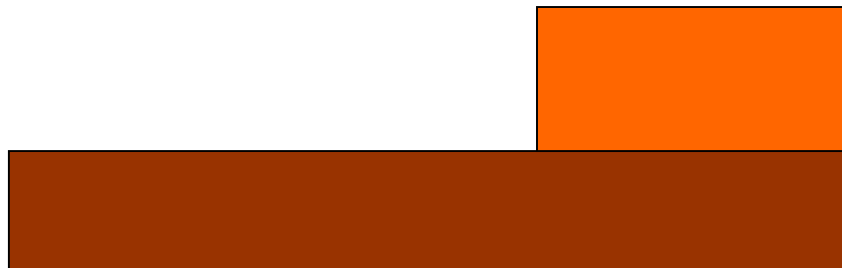

wiel

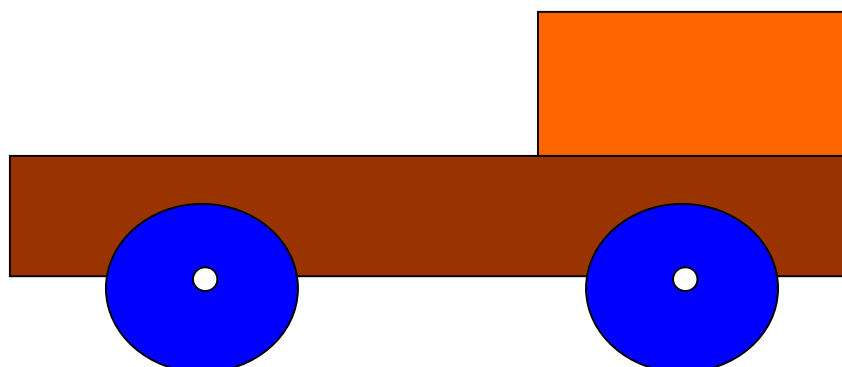

spijker

2. Spijker de cabine op het onderstel. Sla met twee spijkers aan de kant van het onderstel de cabine aan het onderstel vast.

3. Sla de wielen aan de zijkant van de vrachtwagen met spijkers vast. In ieder wiel 1 spijker. De spijker niet te vast slaan, het wiel moet nog kunnen draaien.

Vliegtuig bouwen van afvalhout en een dekseltje van een potje

Nodig:

4 stukjes hout voor propellers onder de vleugels (± 4 cm lang)

2 stukjes hout voor vleugel en body (± 10 cm lang)

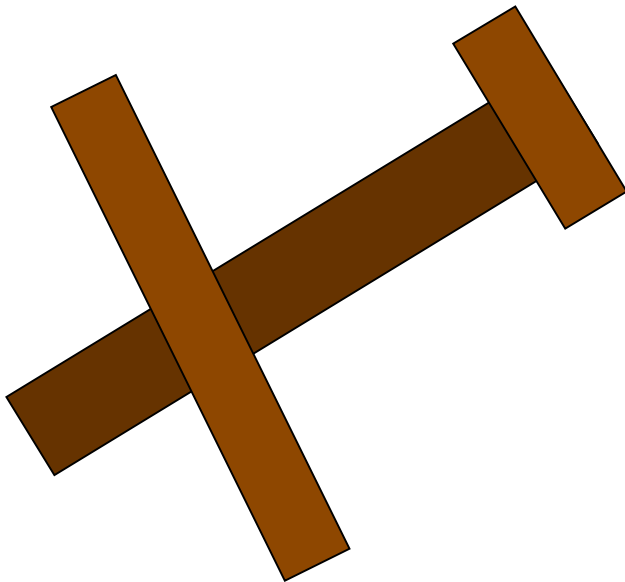
1 stukje hout voor achterstuk (± 4 cm lang)

1 deksel van potje voor propeller voor

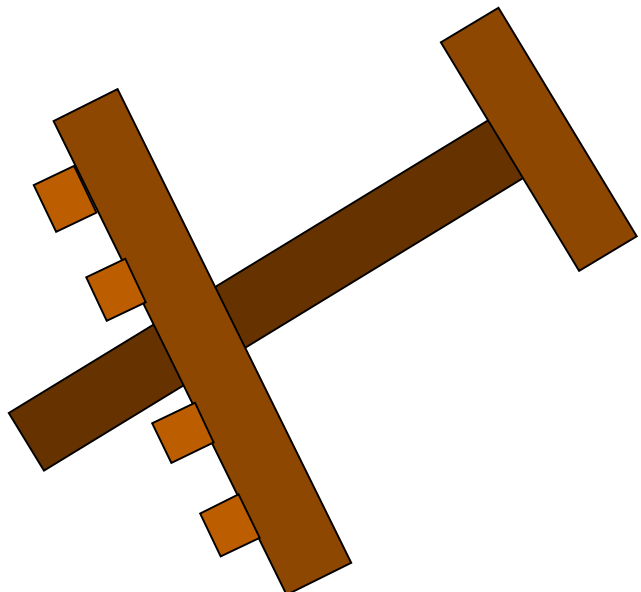
Spijkers (iets kleiner als de body en de vleugels op elkaar, er mogen geen spijkers door het vliegtuig komen als deze klaar is)

Werkwijze:

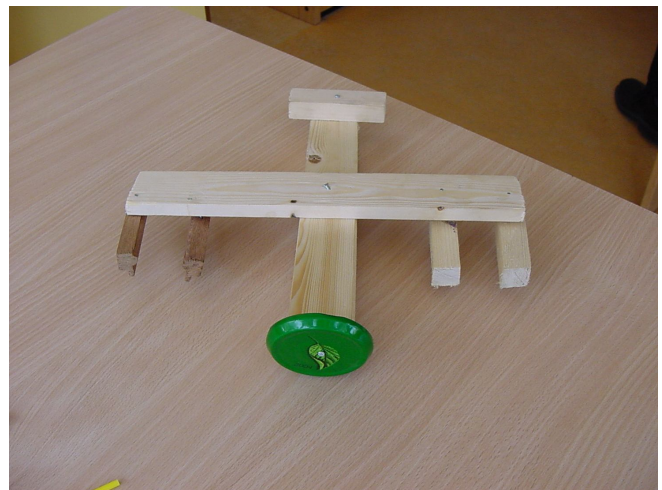
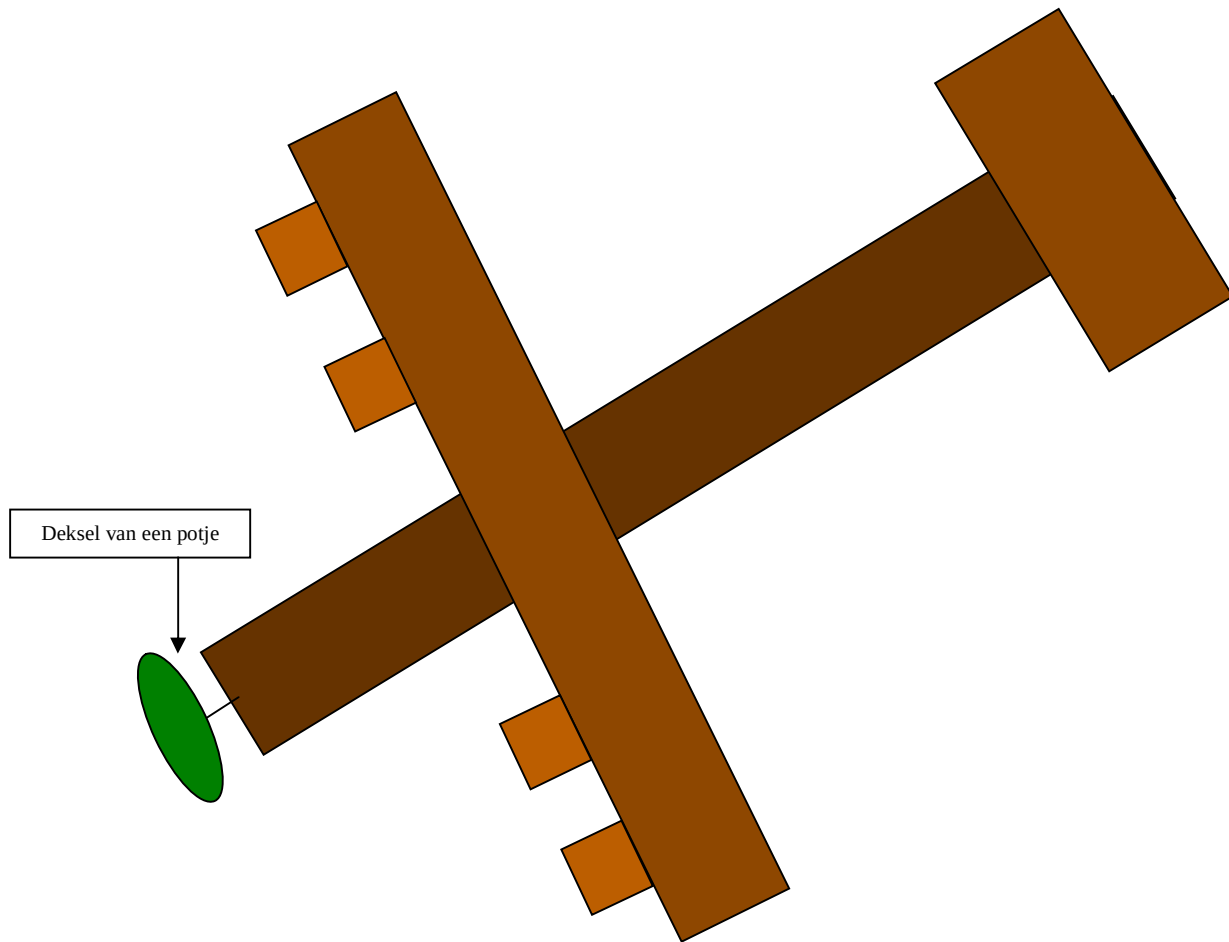
1. Timmer het achterstuk en de vleugels op de body. Sla de spijkers aan de onderkant van de body in het vliegtuig.

2. Timmer de propellers onder de vleugels ...

3. Timmer een spijker door het dekseltje en spijker het vast op de voorkant van het vliegtuig

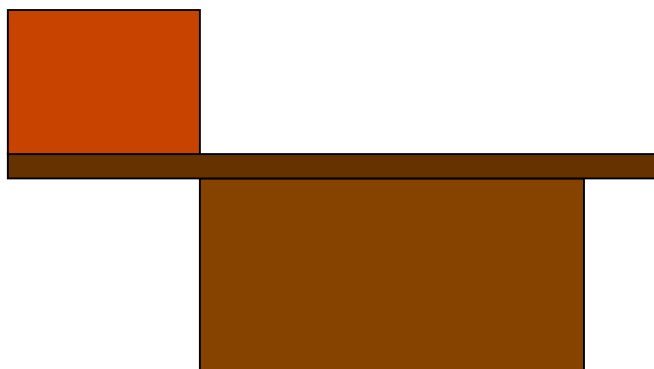
Hondje maken van afvalhout

Nodig:

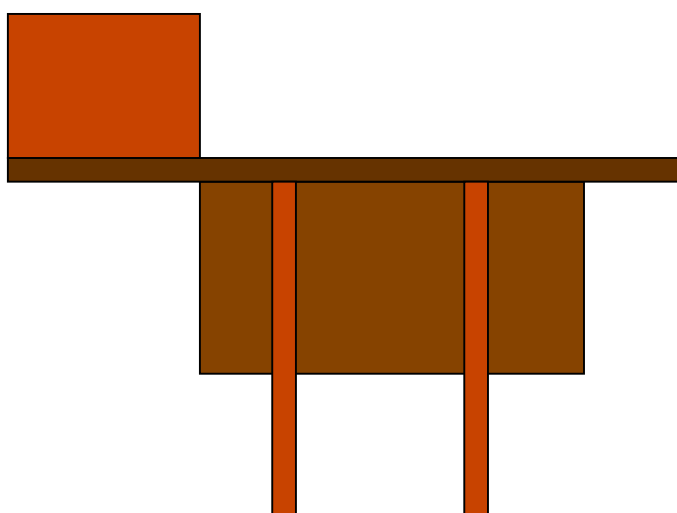
- 1 blokje hout voor het kopje ($\pm 4 \times 4 \times 4$ cm)
 - 1 blokje hout voor de buik ($\pm 6 \times 4 \times 4$ cm)
 - 4 stukjes hout voor de pootjes ($\pm 6 \times 1 \times 1$ cm)
 - 1 dun plaatje om kop en buik vast te maken ($\pm 10 \times 4 \times 0,5$ cm)
 - 2 stukjes hout voor oortjes ($\pm 1,5 \times 1,5 \times 3$ cm)
- Spijkers die niet door het hout steken als je getimmerd hebt.

Werkwijze:

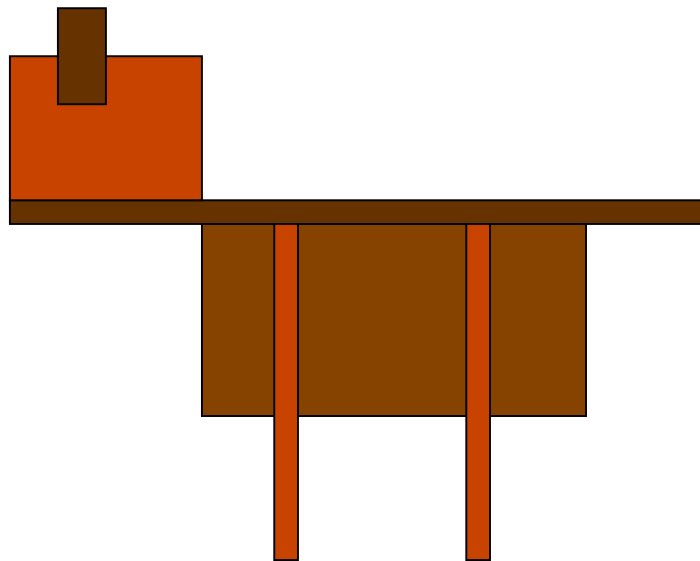
Timmer eerst de kop en het buikje aan het platte stukje hout.

Timmer nu de poten aan het lijf ...

Timmer nu de oren aan het kopje ...

Je kunt de oortjes op verschillende manieren aan het hoofdje vastmaken en de pootjes korter of langer. Ook kan het beestje een staart of geen staart hebben net zoals je wilt. Hiermee kun je verschillende beestjes maken zoals een konijn of hond. Beschilder het beest zoals je het zelf bedacht had.

Bijlage 4

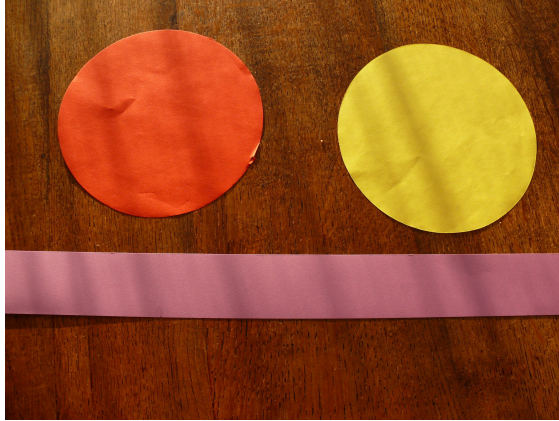
Papier en schaar

Bloem en zon

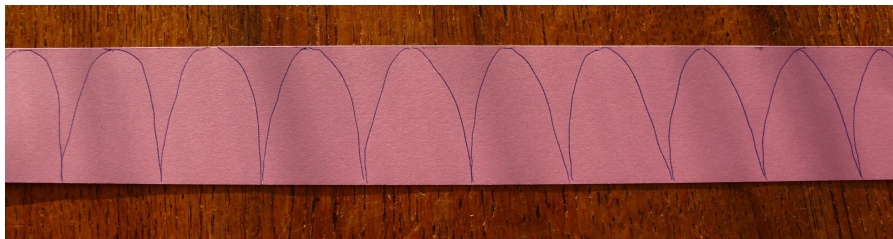
Nodig:

2 papieren rondjes

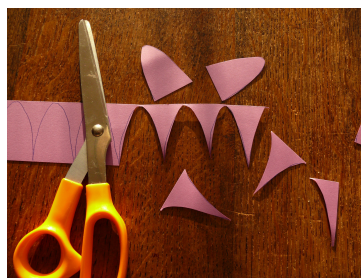
1 reep

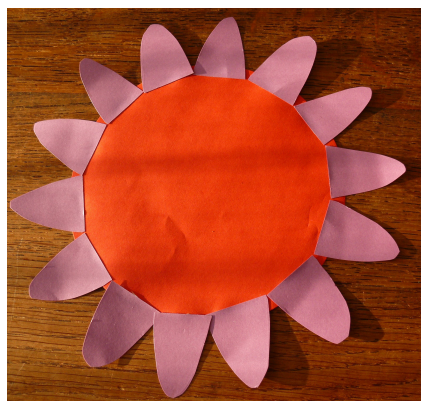
1. Teken op de reep de blaadjes ...

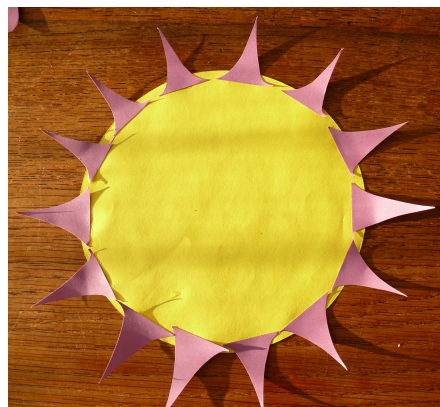
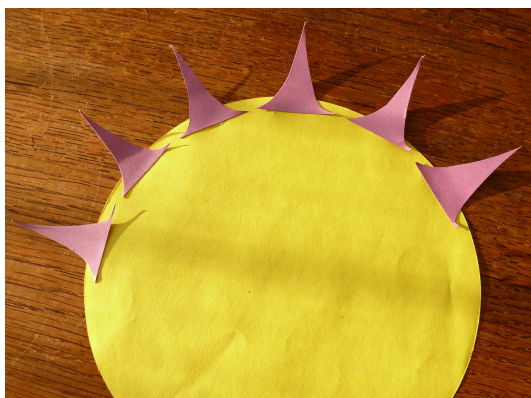
2. Knip de blaadjes voor de bloem uit. Zorg ervoor dat er niets verloren gaat van het papier.
De andere delen heb je nodig voor de zon.

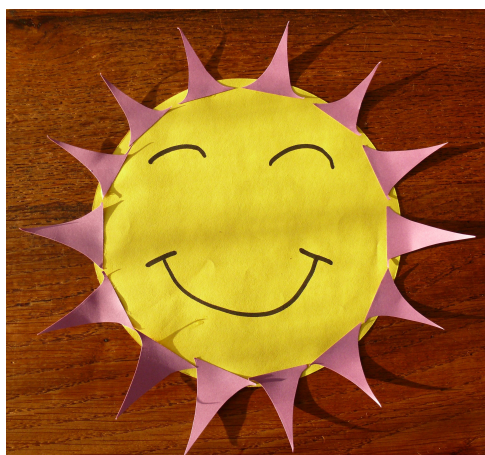
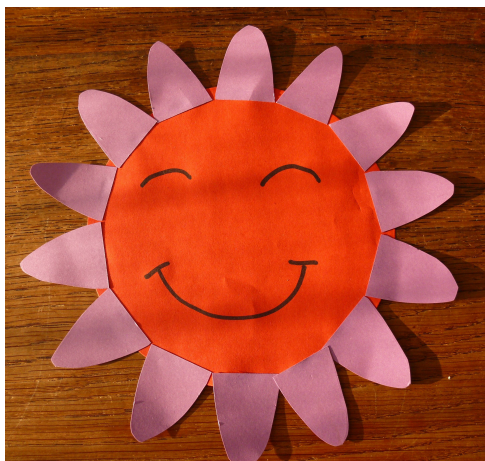
3. Plak de blaadjes op de bloem ...

4. Plak de stralen op de zon ...

5. Teken de gezichtjes op de bloem en de zon ...

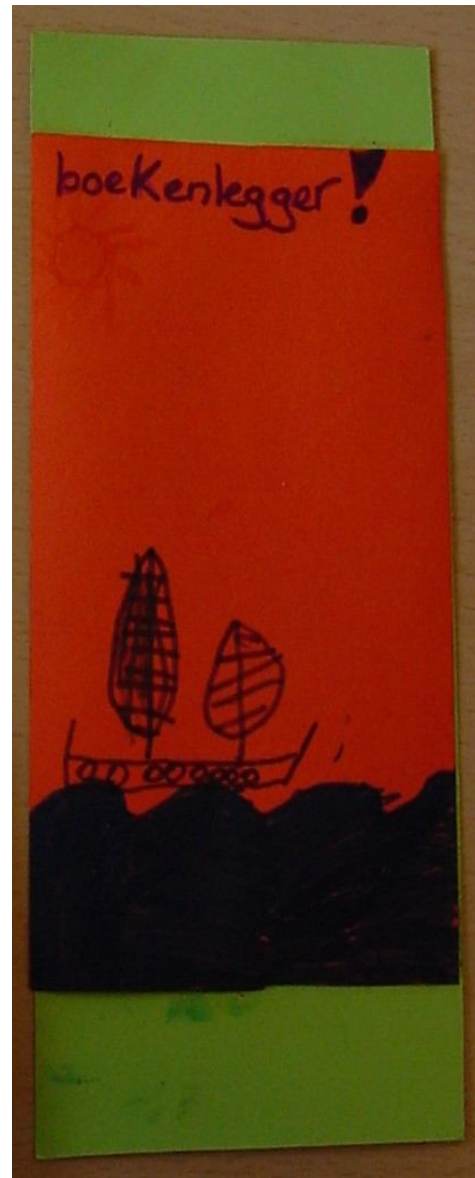
Schilderijtje knippen met vormenschaar (of kartelschaar)

Knip met de vormenschaar blaadjes in drie verschillende groottes.
Plank deze van groot naar klein op elkaar.
Kleur een plaatje en knip dit uit (je mag ook een tekening maken)
Plak dit plaatje op het schilderijtje dat je genaakt hebt.

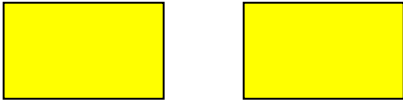
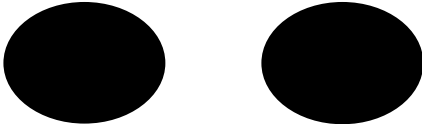
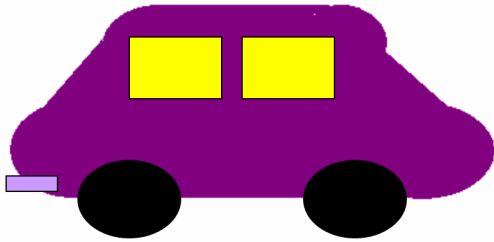
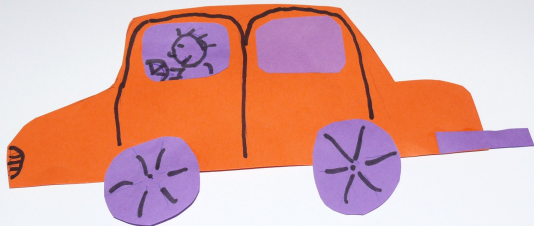
Boekenlegger

Laat kinderen een boekenlegger maken van papier of karton en lamineer deze, zo krijg je echte professionele boekenleggers.

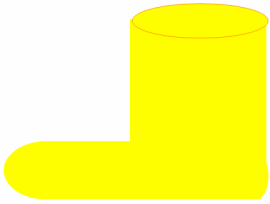
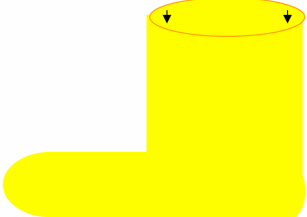
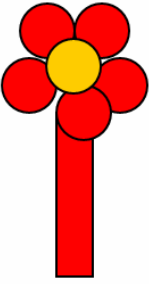

Knutselen met snippers (gebruikt) papier

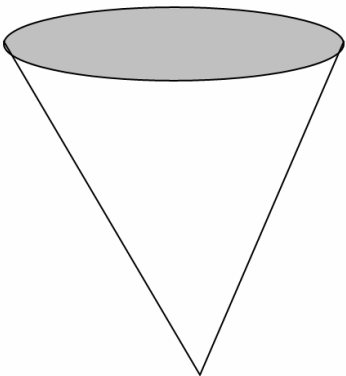
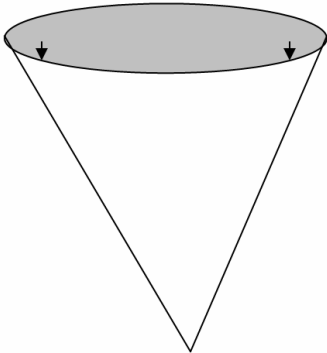
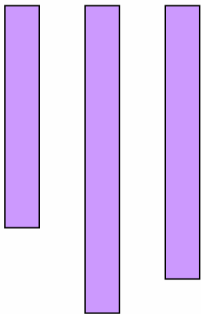
Een auto maken

Teken de omtrek van een auto op gekleurd papier (zonder wielen of ramen) en knip dit uit:	
Teken twee ramen op gekleurd papier en knip deze uit:	
Teken twee wielen op gekleurd papier en knip deze uit:	
Maak een uitlaat van gekleurd papier en plak dit op de auto:	
Plak de ramen en de wielen op de auto en teken in het voorste raam een stuur en mannetje:	
Hiernaast het resultaat:	

Een slof met bloemen er in:

Teken een slof op gekleurd papier en knip dit uit:	 A yellow paper template of a sock, showing the heel patch and toe patch.
Knip de lijn door tussen de pijltjes:	 A yellow paper template of a sock, showing the heel patch and toe patch. Two small black arrows point outwards from the top edge of the sock, indicating where to cut.
Teken bloemen op gekleurd papier (inclusief steeltje). Knip daarna de bloemen uit en doe deze in de uitsnede in de sok. Plak ze aan de achterkant vast.	 A red paper template of a flower with five petals and a yellow center. It has a long red stem with a small leaf at the bottom.
Hiernaast het resultaat:	 A photograph of a finished orange sock with a heel patch and toe patch. Several white and yellow flowers are stuck into the top of the sock, and a small brown animal head is visible peeking out from the top.

Een frietje maken:

Teken een frietzakje op gekleurd papier en knip het uit:	
Knip de lijn tussen de pijltjes door:	
Knip nu de frietjes in verschillende lengte uit een reep gekleurd papier:	
Doe de frietjes in de uitsnede van het frietzakje en plak ze aan de achterkant vast.	